

COMMENTARIORVM
IVRIS CIVILIS
IN HISPANIÆ REGIAS
CONSTITVTIONES,
TOMVS QVARTVS.

SEXTVM ET SEPTIMVM LIBRVM NOVÆ
RECOPIATIONIS COMPLECTENS.

AUTHORE DOCTORE ALPHONSO DE AZEVEDO,
I. C. PLACENTIÆQVE CIVITATIS IN HISPANIA-
rum Regnis ciue & incola.

HAC NOVISSIMA EDITIONE, COMMENTARIORVM
continuatione, suis locis legibus interiectis auctus, infinitis mendis typo-
graphicis castigatus, summarijs singulis legibus adiectis, & characterum
varietate distinctis allegationibus ornatius editus.

CVM INDICE GENERALI RERVM, VERBORVM,
sententiarumque notabilium.

CVM PRIVILEGIO.

EN MADRID,

Se venden en casa de Iuan Hafrey,

ANNO 1612.

INDEX TITVLORVM IN

hoc tomo quarto contentorum :

EX LIBRO VI.

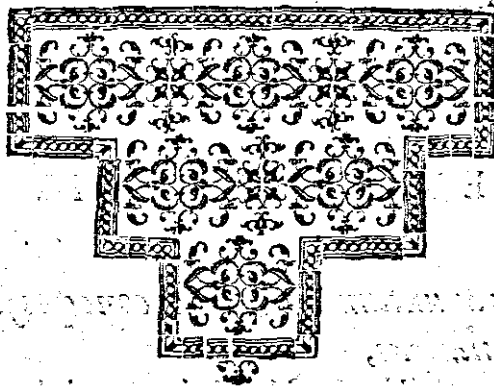
T IT. 1. De los Caualleros,	Fol. 1
Tit. 2. De los Hijos Dalgo,	18
Tit. 3. De lo que los Hijos Dalgo, y otras personas han de auer en las behetrias y solariegos, y encartaciones: y como deuen ser tratados los vassallos dellos,	62
Tit. 4. Como los vassallos de los Reyes que tienen tierra, o sueldo, han de yr à servir à las guerras, y de sus Capitanes,	69
Tit. 5. De los Castillos, Fortalezas, y muros,	82
Tit. 6. De las Armas,	86
Tit. 7. De las Cortes, y procuradores del Reyno,	92
Tit. 8. De los Embajadores,	95
Tit. 11. De las imposiciones, tributos, y portazgos, y estancos,	96
Tit. 13. De los tesoros, y mineros de oro y plata, o otro qualquier metal, y pozos de sal, y bienes mostrencos y hallados,	100
Tit. 14. De los pechos, y seruicios, y essentos, y escusados dellos,	103
Tit. 18. De las cosas prohibidas sacar del reyno, y meter en el, y de las que pueden andar librementè por el reyno	115
Tit. 20. De los lacayos, y otros criados,	128

EX LIBRO VII.

T IT. 1. De los ayuntamientos de los concejos justicia y regidores, y de sus ordenanças,	135
Tit. 2. De la guarda que se ha de hazer à las ciudades y villas de los priuilegios y costumbres que tienen en elegir y nõbrar officiales,	141
Tit. 3. De los regimientos, juradorias, y los otros officios publicos de los concejos,	147
Tit. 4. De la renunciacion de los officios publicos,	156
Tit. 5. De los propios y rentas de los concejos,	161
Pragmatica, sobre la conseruacion y aumento de los positos, y distribucion del pan dellos,	169
Tit. 6. Del repartimiento que pueden hazer los pueblos, y de la quiebra que se ha de hazer à los lugares despoblados,	188
	* z Tit. 7:

Tit. 7. De los terminos publicos, y de dehesas, y montes, y pastos de las ciudades, villas, y lugares.	191
Tit. 8. De la caza, y pesca, y que no se maten terneros, ni terneras,	214
Tit. 9. De los que se van a morar de un lugar a otro.	222
Tit. 10. De los nanios,	224
Tit. 11. De los oficiales, y jornaleros, y menestrales, y mesoneros.	228
Tit. 12. De los trajes y vestidos.	234
Tit. 13. Del obraje de los paños,	239
Tit. 14. De las primeras declaraciones de las leyes del titulo passado del obraje de los paños.	242
Tit. 15. De la segunda declaracion que se hizo de las dichas declaraciones y leyes primeras de los paños.	242
Tit. 16. De la tercera declaracion del obraje de los paños y leyes susodichas,	243
Tit. 17. De los paños verbies, y estambrados, y quarta declaracion cerca del obraje de los paños.	243
Tit. 18. De los cereros, y candeleros de sebo.	244

F I N I S.

DECLARANDVS LIBER SEXTVS,

In ordine tamen Primus Secundæ Partis
nostræ Regiæ Recopilationis.

QVI QUIDEM LIBER CVM SIT PRINCIPIUM secundæ huius Recopilationis partis, difficillimè ad præcedentem librum continuari potest, sed potius ab eo sequentes continuandi sunt, tanquam à principio libri, ideo omitto continuationis ordinem, & ab hoc principio sequentes continuabo titulos, præsertim cum de libro ad librum non sit ita necessaria continuatio, sicut de titulo ad titulum, imò neque vlla continuatio est de necessitate, vt inquit Mendoça, in Rubrica ad apparatus tituli. ff. de Pactis. Et Marcus Anto. Bardo, in Tract. de tempore utili, & continuo. c. 16. per totum, Tomo 5. fol. 210. nouissimorum Tractatum diuersorum Doctorum.

Summaria ad Rubricam titu. 1. lib. 6.

CAuallero, Latine Miles, qui dicatur. num. 1. inter millia eligitur. numero 2.
Miles dicitur propter malum & laborem, quæ ferre debet pro defendenda Republica, vel quia Miles armata militia vt quis dicatur, quæ sunt necessaria. num. 3.

Titulus I. De los Caualleros.

DRO cuius Rubricæ introductione & cognitione sciendum est, nomen hoc Hispanum, Caualleros, Latine Milites † idem esse, nam secundum. l. 1. titulo 21. part. 2. Caualleria fue llamada antiguamente la Compañia de los nobles homes, que fueron puestos para defender las tierras, e por esso le pusieron nome en Latin, Militia, que quiere tanto dezir como Compañias de homes duros e fuertes, escogidos para sufrir trabajo e mal, trabajando e lacerando por pro de todos comunalmente, Et inde dicuntur milites † propter malum, & laborem, quæ ferre debent pro defendenda Republica, vt l. 1. ff. de Milit. test. 1. vel vt alij dicunt, à mille denominatur milles, quasi inter millia hominum vnus eligebatur in militem secundum tex. in d. l. 1. tit. 21. par. 2. mill. enim secundum l. 2. eod. titul. & part. Es el mas honrado cuento, que puede ser, vt per Gregor. in lib. 5. Moral. c. 1. Vbi traditur de perfectione huius numeri, & adducit illud Apocalyp. c. 20. & regnabunt cum eo mille annis, & Psal. 104. quod mandauit in mille generationes, in nostra vero Hispania secundum d. l. 1. tit. 21. par. 2. Llaman caualleria, no por razon que andan caualgando en cauallos, mas porque bien ansi como los que
A andan

andan a cauallo vas mas honra damente que en otra bestia, otro si los que son escogidos para caualleros, son mas honrados que todos los otros defensores, onde ansi como el nome de la caualleria fue tomado de Compañia de homes escogidos para defender, otro si fue tomado el nome de cauallero de la caualleria, vnde *secundum Otor. communiter, & simpliciter*, Caualleros, *appellamus*, los que son personas nobles y principales que juntamente con la buena sangre tienen patrimonio y hazienda, o son descendientes de nobles y ricas familias, aunque ellos por sus personas sean pobres. *Et hos secundum Otor. ibidem sub 4. par. Tractat. de Nobilit. cap. 11. num. 6. aliqui vocant*, Caualleros de espuela dorada, *qui quidem erant inter nobiles, & de his non loquitur. l. 1. & tres sequentes nostri tituli, sed. l. 5. infra isto tit. & totus dictus titulus. 21. par. 2. & ibi in illo titul. disponitur quomodo creabantur, & disponebantur, & in. d. l. 5. de ijs fit mentio, vbi & dicemus, an hodie milites nostri temporis gaudeat prerogatiuis antiquis, & quinque erant, & sunt necessaria, vt quis sit miles armata militia, quæ enumerat D. Perez in l. 1. titu. 1. lib. 4. Ordinam. col. 1318. vbi & quoduplex sit militia, declarat, & col. 1320. in fin. cum sequentibus; quot sunt militum genera, quæ quia ad nostram materiam non attinent, missa facio, cum concernant militarem militiam, & bellicam, & in progressu, & declaratione legum sequentium dicenda sunt alia materiam nostri tituli concernentia.*

S V M M A R I V M.

Dictio, por quanto, Latine quia, vel quoniam, pro causa ponitur. num. 1.
 Proœmium inducit causam finalem. ibidem.
 Pragmatica est dicta à negotio. num. 2. vbi quid sit pragma.
 Pragmatica sanctio quid est. numer. 3. & 4.
 Lex nostra & tres sequentes loquuntur de militibus armatis, qui antea nobiles non erant, lex verò 5. infra eod. de illis, qui ante nobiles erant, nu. 5. & num. 13.
 Militum armatorum tres formas & modos reperiri. num. 6.
 Milites, de espuela dorada, non eligebantur nisi nobiles esse. num. 7.
 Factum præsumitur id, quod de iure erat faciendum, nu. 8. vbi insertur ad questionem an extolerantia Domini censeretur facta inuestitura.
 Hospitale præsumitur edificatum ab eo, qui illud facere debebat. ibid.
 Factum quid esse præsumitur sumptibus facientis. num. 9.
 Factum præsumitur ab eo qui erat obligatus. nu. 10.
 Pupillus præsumitur alimentatus à tutore vel curatore, neque præsumitur vixisse de vento. nu. 11.
 Factum quid præsumitur in ea etate, & tempore in quo erat faciendum. nu. 12.
 Miles hodie armatus præsumitur ante fuisse ignobilis. num. 13.
 Licet & hodie etiam nobiles in milites armentur debet tamen probari nobilitas. eod. num. 13. & ibi.
 De los caualleros pardos.
 Auditores Regij de exemptionibus horum militum

armatorum cognoscunt nu. 14. Non vero indices nobilium, vt ibi.

Militum horum differentiam, in numero. 14. & 15. vbi declarantur Otor. & Ioan. Garf. per authorem.

Milites, De alarde, vulgo caualleros de alarde, qui sunt. num. 15. & an differant ab alijs, ibidem, & ibi de militibus, De premia, o de guerra, o quantiosos.

Miles an possit alium in militem creare. nu. 16.

Imperator, Rex, princeps vel ciuitas habens auctoritatem legis condendæ possunt nobilitare, num. 17. & ibi quod in regina, & nu. 18. id prosequitur.

Nobilis efficitur adherens lateri principis, nu. 19.

Nobilitatur quis ex scientia. num. 20.

Doctor nobilis dicitur ex sola ratione dignitatis doctoratus. ibi.

Nobilibus doctrina & prudentia conueniunt nu. 21.

Nobilitas etiam armis adquiritur, nu. 22.

Tributarij non debent à Rege nobilitari, num. 23. & 24. dictum optimum Regis Sigis. mundi.

Præuilegium immunitatis alicui concessum restringendum est tanquam publicæ utilitati nocuum, nu. 25. & 26. vbi insertur vnum notabile.

Subrogatus sapit naturam illius in cuius locum subrogatur, non habet locum in præuilegijs, nu. 27.

Immunitas si simpliciter concedatur intelligitur de muneribus personalibus, nu. 28. & de extraordinarijs vt ibi.

Præuilegium eximens à Portugijs in Regnis & dominijs Regis concedentis intelligitur in locis concedentis vbi sua sunt, secus si aliorum sint, nu. 29. vbi tunc si dubitatur ad Regios auditores eundem est, quia agitur de esse præuilegijs.

Præuilegium

- Priuegium alicui pro se, & filii concessum non extenditur ad nepotes, num. 30.*
- Nepotes in stricta interpretatione non comprehenduntur appellatione filiorum, num. 31.*
- Priuegium concessum alicui pro se, & filii masculis ac filiabus non comprehendit filias nuptas, n. 32.*
- Priuegium Antonie Garfia ipsi & filiabus etiam nuptis, & maritis earum conceditur, num. 33. Vbi auerent officia nobilium.*
- Priuegij immunitas facilliter perditur, & quomodo, num. 34. Vbi vsque ad num. 41. & iterum nu. 48. prosequimur cum declarationibus singularibus, & ibi quod in priuegiis de faciendo vel non faciendo.*
- Priuegium si continet plura capitula per controuentionem vnius capituli non censetur alius renuntiatum, num. 42. nisi ut ibi.*
- Priuegium concessum ex nobilitate naturali non perditur, num. 43.*
- Onus probandi non vsus priuegij cui incumbat, num. 44.*
- Protestatio si fiat cum controuenitur priuegio an releuabit, 45.*
- Renuntiatio priuegij non est inducenda quoties aliud potest presumi ex actu facto contra priuegium, num. 46.*
- Priuegio male vtens perdit illud, nu. 47.*
- Beneficium etiam principis s' resultat ex priuegio ut quia datur ut equum retineat non proditur per controuentionem, num. 49.*
- Dictiones haec, secundum, prout, vel sicut, limitationem inducunt, num. 50.*
- Vbi quando conditionaliter quando causatiue ponatur, & num. 51. cum dicitur secundum quod tui antecessores fecerunt, an tenearis tu si non soluerunt.*
- Verba relatiua causatiue non vero conditionaliter censentur apposita, ibidem. & ibi limitatur.*
- Milites ij an torqueri possint, & incarcerari n. 52. nisi ut numer. 53. & quod circa tributa non sunt exempti, & num. 71. ampliatur.*
- Paria an sint inesse qualitatem per naturam, an per priuegium, num. 53.*
- Priuegij verba sunt consideranda, num. 54.*
- Matrona si constituatur in filium cum conditione quod ipse vel successor teneatur nubere cum nobili satisfit nubens cum nobili ex priuegio, num. 55. & 58.*
- Ciuis appellatione an comprehendatur ciuis ex priuegio, num. 56. & 57.*
- Infertur ad collegia, & fraternitates Vbi nouiter conuersi non admittuntur.*
- Nobiles ex priuegio an admittantur ad ordines militares, num. 59. & nu. 60. quid quoad onera imponenda.*
- Legato peno prater vinum, venit omnis penus excepto vino, num. 61.*
- Statutum inducens ferias messium vel vindemiarum, exceptis aliquibus casibus, nulli alij casus admittentur, num. 62.*
- Exceptio firmat regulam in contrarium, ibidem vsque ad numerum. 71. non tamen eam ampliat, ut num. 63. & num. 64. infertur ad renuntiationem casuum fortuitorum, quod non censetur renuntiatum insolitus casus, & n. 65.*
- Confirmatio tria operatur num. 72. non tamen extensionem inducit n. 73. nisi ut n. 74. & 75.*
- Confirmans quando videatur actum facere de nouo num. 76.*
- Exempti propter artem non gaudent si artem non exercent, num. 77.*
- Milites priuegiati propter equum non est necesse continuo illum habere sed sufficit si habeant tempore belli, & necessitatis, num. 78.*
- Auditores senatores cognoscunt de iure priuegij, num. 79. non de facto ibi.*
- Priuegia damnoza possunt per concedentem limitari, & renocari num. 80. etiam absentibus partibus, num. 81.*
- Priuegium alicui & filii concessum de habitis post priuegium intelligitur, n. 82. nisi ut vsque ad n. 91. declaratur.*
- Filij nati ante dignitatem a patre adeptam non gaudent illa, n. 83. & ibi declaratur.*
- Filius natus ante sacerdotium vel Regnum adeptus, non dicitur filius sacerdotis, vel Regis, n. 84. & num. 85. etiam declaratur.*
- Priuegia militaria non transeunt ad nepotes, num. 86. nisi ut num. 87.*
- Priuegia hidalgua ad omnes descendentes transeunt si in priuegio non sit aliter expressum. nu. 88. Vbi num. 89. quod, & naturales filij gaudebunt.*
- Priuegium quando censetur reale vel personale, num. 92.*
- Vxor vidua an gaudebit dicto priuegio marito concesso, num. 93. & 94.*
- Aetas releuat eundi ad Bellum & qua & an debeat esse impleta, num. 95.*
- A tutela que atas excuset, & que ab officiis publicis & quomodo, num. 96. & 97. & 98. & 99. & 100.*
- Intellectus legis nostrae cum l. 3. tit. 19. part. 2. num. 101.*
- Priuegia senectutis remissiuae, num. 102.*
- Nullus est ita senex quin non spem vite quinquennalis habeat, num. 103. vel salte n per unum, & ibi.*

Lex Prima.

SVM MARIVM.

Quomodo milites armati privilegii concessis gaudere debent, cum essent antea plebey, & contributarij.

LIBI, POR QUANTO, Hoc fuit in causa, quod lex nostra conderetur, scilicet constitutio pragmatica illius à Rege Ioanne iussu publicari Toleti Anno 1422. & est in volumine pragmaticarum Regum catholicorum fol. 139. relata per *Didac. Perez in l. 4. titulo 1. lib. 4. ordinam. colu. 1348. in primo.* DICTIO enim hæc, Por quanto latienne, quia, I vel quoniam regulariter pro causa ponitur secundum *Bartol. in l. demonstratio. §. quod autem, column. 3. versicul. item quid si testator. ff. de condit. & demonstratio. dicitque, & demonstrat causam finalem secundum Bald. in l. 1. column. 4. versicul. & nota. C. de fals. caus. adiectio. lega. eundem Bald. in l. 1. de feriis. & sic ponitur in l. Rei appellatione §. in ordine ff. de verbo signific. ut ibi, super verbo quia, pagina 60. notat *Rebus.* & per consequens, quia pragmatica illa Regis Ioannis disposuerat circa milites, de quibus hic, ideo lex nostra edita ab alio Rege, & confirmata à Ferdinando, & Elisabeth circa dictorum declarationem, & confirmationem disponit, & sic causa finalis legis nostræ condenda fuit dicta pragmatica Regis Ioannis, prout denotat dictio hæc, Por quanto, quæ est proœmium nostræ legis, quod quidem proœmium inducit causam finalem, ut probat *text. in l. fina. ff. hered. instit. & diximus in l. 11. titulo 1. libro 4. supra numero 7. & 8. dictorumque intelligentia ex causis fumenda est capit. intelligentia de verb. signifi. & nouissime de proœmio, & præfatione per Ioannem Garfiam de Nobilitat. in diuisione operis numero 2. cum sequentibus aliquibus.**

Ibi. Pragmatica. Dicta à negotio, id enim sonat pragma, id est negotium, quod rem, & negotium diffiniat propositum principi, ut inquit *Istodorus Etymol. g. libro 5. pragmatica enim sanctio dicitur proprie illud, quod princeps de consilio procerum, & vniuersitatis. Cod. de diuersis rescrip. l. fina. in fine & l. fin. Cod. de donatio. & promiss. libro 12. & l. 2. Cod. de nouo Cod. compon. §. & si qua & l. 1. §. si qua Cod. de Iustitia. Cod. compon. ubi glossa notatur in §. rescripta. 25. question. 2. in l. iubemus nullam Cod. de sacrosanct. Eccles. in Auententi. qua in prouincia. Cod. Vbi decrimen. agi oport. in l. non aliter. Cod. de Palat. sacerarum largit. libro 12. in capitul. fundamenta. de elect. libro 6. & scribentes pragmaticas sanctiones lex vocat pragmaticos. ff. de penult. legat. §. solet dicta l. fina.* Aliquando vero capitur pro annotatione, quæ fit de rebus priuatis. l. subemus. Cod. de appellatione. siue pro attestacione facta per Principem pro permutatione facta cum re ecclesiæ, in capitulo 1. de rerum permutatio. ubi glossa. pragmaticumque rescriptum principis dicitur secundum glossam in capitul. peruenit 101. distinctio. de quibus per *Rip. in Rubri. de constitut. numero 33. cum duobus sequentibus. ubi, & de-*

clarat differentiam inter annotationem, & pragmaticam, & reprobatur Accursium credentem eos dici pragmaticos, qui scribunt pragmaticas sanctiones, cum potius secundum Ripam, ibi pragmatici sint sapientes viri, qui partium consensu absque lite causas dirimunt, quibus aliquando solet præses officium interdiceret. l. maioris §. solet ff. de penult. legat. & hinc dicebat Iuuenalis, Inde cadunt partes in fœdere pragmaticarum, & sic iuste pragmatica vocata est hæc à Ioanne Secundo condita, de qua hic fit mentio, quia negotium ipsi Regi propositum circa hos milites deauratos diffiniuit, declarauit, & reformauit; ac si lege in curiis condita diffinitum esset.

Ibi. *Rey don Iuan*, Qui fuit secundus huius nominis, & condidit hanc pragmaticam Toleti anno 1422. ut apparet ex eademmet pragmatica in volumine pragmaticarum antiquarum inserta sub verbo. *De hidalgos.* 191. in ordine secundum ordinem, quem congeffit, & in vnum compilauit volumen Doctor *Didac. Perez* fol. 139.

Ibi. *Armados Caualleros*: Lex nostra, & tres sequentes loquuntur de militibus armatis, quæ antea nobiles non erant, ut expresse patet ex eorum verbis, & l. 5. infra eodem, loquitur de illis, qui antea nobiles erant, pro ut loquitur *titulus 21. partit. 2.* & notauit ad has leges *Ioannes Garfia in suo commento de nobilit. glossa 1. §. 1. numero 55.* Quorum militum tres formas, quæ & modos reperiri, asseruit *Otalora. de nobilit. 4. parte capitul. 1. numero 6. cum sequentibus & Ioannes Garfia dist. numero 51. vsque ad 66.* quarum formarum, ut à nobiliori incipiamus, est illa de qua *dist. titulo 21. partit. 2. & in d. l. 5. infra eodem*, scilicet militibus calcaris deaurati Hispani, *De espuela dorada*, & ij non alij, quam nobiles in tales eligebantur quæ milites, ut inquit *text. in l. 2. titulo 21. partit. 2. maxime in l. 13. ibidem, dum dicit, Eporende mandaron los Antiguos, que el escudero que fuesse de noble linage, un dia axes que reciba la caualleria, & in l. 14. eiusdem tituli 21. & part. 2. ibi. Pero antiguamente establecieron que a los nobles hombres birzessen caualleros. notat Humada, in l. 1. titulo 21. part. 2. glossa 6. numero 2. ita ut antiquitus erat præsumptio, & dictum commune, miles armatus, ergo nobilis ante, ut inquit *Otalora. ubi supra. & clariss. Ioannes Garfia ubi supra numero 52.* ubi hoc comprobatur ex *doctrina Iason in l. Gallus. §. quidam recte 2. lect. numero 4. ff. de liber. & posthum. dicentis, quod si aliquid fieri debuit sub certa forma, conditione, aut qualitate, si inueniatur factum, debet intelligi factum eo modo, quo fieri debuit, est enim iuris præsumptio, quod factum præsumitur, quod de iure erat faciendum, iuxta tradita ab *Aymone Craue consil. 22. numero 5. & consil. 149. numero 12. & sequenti. & Cephal. consil. 9. numero 16. volumin. 1. & tradebat Decimo consil. 446. numero 7. ex quo inferebatur ad illam questionem de emphyteusi, an scilicet ex tolerantia domini censeretur de nouo facta ut inuestitura. Nam si de iure ad id tenebatur, præsumeretur de nouo facta, ut in simili consuluit *Cephal. ubi supra, & facit illud, quod per text. in l. qui duas ff. de seruit. Urban. prædi. animaduertis. ibidem Florian. & habetur****

habetur in *l. illud ff. de acquirend. hered. & in l. filius ff. de Testam. milit.* vbi id præsumitur, quod prius erat faciendum, quando duo concurrunt, & huc spectat, quod tradit *Barto. in l. cum seruum. ff. de verborum obliga. & respondit Bald. consilio 378. numero 2. libro 1.* quod hospitale præsumitur ædificatum ab eo, qui illud ædificare debebat, legifque præsumptio est, quod faciens actum præsumitur facere ob causam præcedentis obligationis *l. quadam ff. de reuend. notat Menoch. titulo 1. de præsumptione libro 3. præsumptione 1. numero 8.* Sicut & vbi factum requirit sumptus, præsumitur factum ab illo, qui tenebatur facere suis sumptibus secundum *Alexand. in dict. l. cum seruum. numero 4.* & simpliciter factum præsumitur sumptibus facientis secundum *Barto. in l. fin. §. in computatione columna. r. C. de iure deliberand. factumque præsumitur factum ab eo, qui erat obligatus facere, vel nomine eius, siue eius mandato, vt per *Cæpol. de seruitute Vrba. præd. cap. 40. numero 32. & Abb. consilio 2. numero 5. & sic inquit gloss. iuncto text. in l. 2. C. de aliment. pupill. præst. quod pupillus præsumitur alimentatus à tutore, vel curatore factum, qui ad id tenentur de iure, neque præsumitur minorem vixisse de vento, & tradit *Rechtus de iure patron. verbo, Construxit numero 29. & sic argumento dict. l. 2. inquit Abb. in capitulo cum virum. numero 4. de regul. quod illud quod consuevit fieri in certa ætate, vel tempore, & apparet factum, præsumitur factum in illa ætate, vel tempore, factum est optimum ad nostrum propositum. Nam cum antiquitus id solebat fieri, scilicet armatum militem *De espuela dorada*, esse nobilem, qui alius, quam iste tunc temporis, non solebat in talem militem eligi si aliquem illius temporis reperiamus, nobilem antecessisse, dicendum est: Et à contrario, nunc istis temporibus, vt ad secundam militum formam deueniamus, si aliquis nunc miles armatur, vulgo *Cauallero armado*, præsumitur antea fuisse ignobilem, & tributarium factum vulgo *pechero*, de quo lex nostra est testis cum tribus sequentibus, quæ in iis sunt intelligendæ, & sic leges nostræ prima, & tres sequentes differunt à lege infra isto titulo in hoc quia illa lex §. in militibus calcaris deaurati, vulgo *De espuela dorada*, intelligitur, nostra, & tres sequentes in iis militibus armatis, vulgo *Caualleros armados*. Vt sæpè dictum est, & notat *Ioannes Garf. dict. gloss. 1. §. 1. numero 55. cum sequentibus, de quibus & per Otalora dict. capitulo 1. part. quarta numero 7.* & isti, non est necesse, quod sint fidalgi, & nobiles de genere, licet vt inquit *Ioannes Garfia dicto numero 56.* etiam nobiles de genere, & fidalgi hac secunda forma eliguntur in milites, tenentur tamen probare nobilitatem, si velint ea gaudere quoad tributa, quoad quæ non exiguntur ex eo, quod fiant milites armati, qui & vulgo etiam *Caualleros pardos*, nuncupantur, & immunitas iis concessa, per priuilegium dicitur concessa, & per consequens auditores Regij de exemptionibus eorum cognoscunt, quoad factum priuilegia hæc, non vero iudices nobilitatis, vt inquit *Ioannes Garfia, dicto numero 56.* vbi inter hanc, & præcedentem militum formam differentias constituit, & describit, & *Otalora, vbi supra, numero 7. & 8.* qui sunt inter se differen-***

tes. Nam *Otalora dicto numero 7.* inquit, quod isti etiam huius secundæ formæ cum Regia solemnitate eliguntur, & nominantur in milites, *Ioannes vero Garfia, dicto numero 55.* inquit, quod absque regia solemnitate milites armati fiunt, & fortassis verius, nam solemnitas illa antiqua defuit esse in vsu, secundum *Humada, in l. 23. titulo 21. part. 2. glossa 1. in fine.* Secundò, *Otalora* istos milites armatos vocat etiam *Caualleros Pardos.* in dicto numero 7. *Ioannes vero Garfia, in numero 56.* hos *Caualleros Pardos.* distinguit à militibus armatis, vulgo, *Caualleros armados*, in hac tamen secunda differentia plus mihi placet opinio *Otaloræ*, scilicet, quod milites armati, & milites obscuri vulgo *Caualleros armados*, o *caualleros pardos*, iidem sunt. *Alij vero sunt milites Dealarde*, factum vulgo *Caualleros de alarde*, qui quidem differunt à dictis militibus armatis, vel obscuris, & ab illis, *De espuela dorada*, & sic peculiari nomine nuncupantur, scilicet, *Caualleros de alarde*, o *de premia*, o *de guerra*, o *quantiosos*, de quibus in fine tituli 1. libro 4. *Ordinamen. veteris, & in nostra Recopilacione sub l. 10. cum frequentibus istius nostri tituli & libri*, qui tenentur ire ad bella, & habere arma, & equos certi valoris, & omni anno facere demonstrationem, & sic *Alarde*, vt optime per *Otalora, dict. 4. part. capitulo 1. numero 8. versic. milites autem isti.* vbi describit cedula Regiam, à qua initium habuerunt, & optime per *Burgos de Paz, consil. 46. numero 9. & 10. volum. 1.* & de his aderant plures in hac ciuitate Placentina, qui tandem iussu Regis nostri *Philippi* aboleuerunt, & extinctus fuit eorum ordo, & forma, & nisi de iis voluerit intelligere *Ioann. Garf. in numero 56. in prin.* prout videtur intellexisse, eo, quod allegat *Otaloram* ad hoc, sunt differentes, vt dixi, ipse, & *Otalora*, sin verò dum in numero 56. tradit de *Caualleros pardos*, voluit de iis de *Alarde*, & de *Quantia*, & *Premia*, intelligere, idem in effectu dicunt, & in idem recidunt, licet diuerso nomine eos nuncupent, & ibidem *Otalora* refert forum *De Leon, circa istos milites, De Alarde, & de Premia, & Quantia*, olim constitutum. Ex quibus clarè decerpes legum nostri tituli intellectus, ita vt nostra lex cum tribus sequentibus intelligatur de militibus secundæ formæ. *l. verò §. infra eodem*, de militibus primæ formæ, *leges vero 10. & sequentes* de militibus tertie formæ, *Alia vero genera militum, & militiarum*, de quibus per *Doctores in Tractatibus de Militibus, & per Dida. Perez, in l. 1. titulo 1. libro 4. Ordinam. col. 1320. cum sequentibus aliquibus, & per Menchacam, de success. creat. libro 3. §. 30. numero 289. & latissime per Casfane. in Cathalogo gloria mundi 9. part. 9. consideratione, cum sequentibus*, non sunt nostræ materiæ, idèd omittendæ, neque itidem est necesse loqui de militaribus ordinibus, quia nihil ad propositum, & non debemus recedere à materijs legum commentandarum.

Ibi, *Ansi por el, como per su mandado.* Sed contra hoc videtur textus in *l. 1. titulo vigesimo quinto part. 4. & text. à contrario sensu, in l. 11. titulo vigesimo primo part. 2. ibi adnotante glossatore in glossa prima.* vbi etiam miles potest alium

16 alium in militem ¶ creare, & sic de consuetudine esse testatur *Ioann. Faber in Rubric. C. de Milita. testam. & facit doctrina Barro. in l. 1. C. de Dignit. libro 12. vbi inquit, Imperatorem, Regem, Principem, vel alium Dominum, vel ciuitatem habentes potestatem cō-*

17 *dendi leges in suos, nobilitare ¶ posse, ergo lex nostra dum in ijs verbis, soli Regi, vel cui ipse commiserit, & concesserit potestatem præbet nobilitandi, procedere non potest, propter quod glossa illa dicta l. 11. & Otalora. de nobilit. 4. parte capitulo 1. numero 7. & Ioannes Gasfia de nobilit. §. 1. glossa 1. numero 50. inquit ex lege nostra & 5. & 6. & 7. infra eod. supradicta cō-*

cedere non posse alium quā Regem in suo Regno, & Imperatorem in Imperio, vel alium, cui ipsi cō-

miserint. Ex qua quidem l. 6. idem in Regina disponitur, & secundum hæc intelligenda sunt, & declaranda supra in contrarium adducta, ita vt intelligantur, Baronem, vel ciuitatem, vel militem id posse facere, dum tamen sit ex mandato Regis, vt inquit gl. in d. l. 11. quia tunc videtur, ac si ipse fecisset, vt in cap. in causis, de elect. Nam vt ipsemet Rex dicit, omnia nostra facimus, quibus auctoritatem nostram impartimur, & sic solus Rex, vel cui ipse commiserit, id poterit, nam ex ipsius concessione, siue priuilegio ¶ id potest fieri secundum Bald. in l. sacrilegij C. de diuer. rescript. facit text. in cap. cum Redemptor 12. quast. 2. & in l. 2. §. fin. ff. de Natal. restit. & optima l. 6. tit. 27. pag. 2.

Ibi, Puede les dar honra de hijos dalgo a los que no fueren por linage, notat late Tiraquel. de nobilit. capitu. 6. per totum & Cassan. in cathalog. glor. mund. 8. par. considerat. 17. Ex quibus iure optimo reprobatur Tiraqueim vbi supra, nu. 6. Ripam respons. 2. c. 26. dicentem solum Imperatorem nobilitare posse non vero alios principes etiam non recognoscentes superiorem, nam fallitur Ripa in hoc, alius tamen, quam Imperator, vel Rex in suo Regno, vel cui ipse commiserit, non poterit nobilitate ex legibus nostris. Idque non solum princeps expresse facere potest, verum & tacite facere, cenietur putā si quem lateri ipsius, permissu eius adherere, videmus. Nobilis enim ¶ ex hoc efficitur secundum Angel. in l. omnium column. 1. l. ason. 1. notab. C. qui testamen. facer. poss. & alios plures relatos per Tiraqueum, vbi supra nu. 10. & idem si princeps suis legibus, & constitutionibus aliquos nobiles faceret, prout fecit aduocatos, licentiatos, & Doctores,

18 *ex ipsa enim scientia, ¶ quis nobilitatur, vt per Casan. in cathal. glor. mund. 8. par. considerat. 10. vbi & inquit, quod sola ratione dignitatis Doctoratus doctor dicitur nobilis, vt per Alex. consi. 94. col. 2. volu. 1. & per eundem latissime defendentem aduocatorum causas, in l. Centur. ff. de vulg. & pupill. & nos diximus succincte tanquam rem notam relinquentes in l. 1. titulo 16. libro 2. supra, & latissime per Casan. in dicto cathalog. glor. mundi. 7. parte confid. 29. & 30. & 31. ita vt male Ioannes Gasfia. in dict. commento de nobilitate nos mordere voluerit, in glossa 35. num. 20. quod causam aduocatorum non defenderemus late, possemus enim aliorum dicta transcribendo, & murando, quod mei instituti nunquam fuit, neque ad me tangit, ita aduocatorum causam, & partem defendere quasi ea indigerem, quippe qui & nobilitate sanguinis, & clara, & sincera generatione ex Dei misericordia processerim, & literis, ac moribus nōdum vsque huc demigraverim, sed auxerim potius officia iudicum, & prætensiones inanes multoties*

offertas relinquens ambitionis vitium fugiendo, & vt literis, studijs, & scripturis melius vacare possemus, nobiles enim doctrinam decere, ac iuris prudentiam, ¶ late tractat Tiraqueus de Primogenit. capitulo 5. numero 10. versiculo sed si verum, & sequenti. Qui & in tractat. de nobilitat. quamuis iniuste in quaestionem deduxerit an officium aduocationis derogaret nobilitati, tandem resoluit, quod non, in capitulo 29. per totum. Sic etiam, & armis nobilitas ¶ adquiritur, 22 vt, & per Tiraqueum de nobilit. capitulo 8. & latissime per Cassanem vbi supra 9. parte per totam, vbi in prima consideratione tractat, an doctor militi præferatur.

Ibi, Eran pecheros. Qui non debebant ¶ a Rege nobilitari, vt inquit texius in l. 11. in fine. titulo 21. partita. 2. sed potius cum eis esset faciendum id, quod Sigismundus Cæsar fecit, qui requisitus quadam die, plurimumque lacessitus precibus à quodam plebeio sibi admodum dilecto, vt illum nobilem faceret, respondit quidem non indocte, sed prudenter, ac facete. Refert diuitem quidem, ¶ aut exemptum 24 te facere, nobilem vero minime, vt refert Cassanem in dict. 8. parte Catalogi, consideratione 17. & Ioannes Gasfia, vbi supra glossa 1. §. 1. numero 50. in media, sic adagio solere dici asserens, idem cautissime, parcissime, & cum causa Reges, & principes id facere deberet.

Ibi, Mas que pagassen en todos y qualesquier pechos Reales, y concejales, Ex his verbis habes notare, quod priuilegium immunitatis alicui cōcessum ¶ restrin-

25 *gendum est tanquam publicæ vtilitati nocuum, vt existimat Decius concilio 223. & Otalora. de nobilita. 4. parte capitulo 2. numero 8. & 9. nam cum textus noster hic militibus ijs immunitatem nobilitatis concessam esse præsupponat, quam quidem nobilitatem, si ad tributa extenderes, nimis læderet, & esset nocua, & publicæ vtilitati aduersa, ideo restringitur per textum nostrum, quatenus tributa non comprehendat. Ex quo inquit Otalora. in dicto capitulo 2. numero 8. quod priuilegia nouiter concessa Rectoribus ciuitatum perpetuis, inter quæ priuilegia cō-*

26 *cedebatur, vt gauderent omnibus ¶ exemptionibus, quibus annales Rectores gaudebant, non extendentur talia priuilegia ad hoc, vt virtute illorū excusentur à contributionibus, etiam si probauerint, quod rectores illi annales existebant in possessione, & consuetudine non contribuendi, tum quia dicta priuilegia sunt restringenda, tum etiam quia regula illa vulgata, quod subrogatus sapit naturam illius, in cuius locum subrogatur, non habet locum in priuilegijs ¶ secundum magis communem opi-*

27 *nionem doctorum, in l. si quis cum. §. iniuriarum. ff. si quis cautio. maxime vbi ratio, & mens concedentis est diuersa, non est enim rationi consentaneum, nec de præsumpta principis intentione, quod voluerit pro tam paruo precio pro Rectoria per rusticum quendam soluto, quod esset exemptus à dictis contributionibus, & sic in cancellaria inquit Otalora, vbi supra, esse obtentum contra istos rectores, & large Regia iam sic statutum est ex l. 11. titulo 25. libro 4. supra, quæ est optima ad fundandas. l. 15. cum sequentibus. aliquid no. titu. 14. libro isto, infra, vbi restringuntur immunitates personis ibidem contentis seruatis seruandis in legibus illis statutis, & hoc nulla alia ratione, nisi quod dicta priuilegia lædunt communem vtilitatē, & per consequens restringenda sunt, & sic si immunitas simpliciter, & indiffinitè concedatur, intelligitur à muneribus personalibus ¶ tan-*

28 *tum*

tum secundum *Tiberium Decianum* consilio 35. numero 49. volum. 2. imo & tunc de extraordinarijs, non vero de ordinarijs censetur factam concessionem secundum eundem *Tiber. Decia. consilio* 51. numero 23. volumine 3. & *Cæphalus* consil. 58. num. 10. Infertur itidem ex his, quod priuilegium aliquibus populis concessum per Regem eximentem vicinos talium locorum à portagijs, & alijs similibus tributis in omni Regno, & Dominijs talis Regis concedentis, tunc demum seruanda sunt in locis, vbi Rex concedens percipit portagia, & tributa illa, non verò in locis dominorum, vbi ÷ ipsorum dominorum sunt Portagia *ut ex l. xi. titulo 18. & ibi glossa. part. 3. diximus in l. 14. titulo 3. libro 1. supra numero 39. & nominissime tenet Ioannes Gasfia, de nobilitat. glossa 1. §. 1. numero 76. vbi inquit, quod quando de hoc dubitatum esset, debet recurri ad Regios auditores, eo, quod agatur de iure priuilegij. Vterius etiam infertur ex dictis, quod cum priuilegia sint stricte interpretanda, *ut in l. si quando C. de in officio testa.* quod priuilegium nobilitatis concessum pro se, & filiis non comprehendit neque extenditur ad nepotes, ÷ eo, quod in priuilegijs, quia sunt contra ius commune, & strictæ interpretationis, appellationis filiorum ÷ non comprehenduntur nepotes, & ita omnes post Bartolomæum ibi, & vbi que concludere testatur *Felaez de Maiorat. 1. parte questione. 15. numero 24. & Otalora. ita in nostris terminis concludit de nobilitat. 4. parte capitulo 2. numero 6. & 7. vbi inquit ita credere esse verum, siue loquamur in priuilegio, De hidalgua, siue, De caualleria, sicut & de iure habetur, quod priuilegium concessum alicui pro se, & filiis masculis, & feminis, & ex eis descendentibus non competere ÷ filiabus nuptis, ex Bartolo. in l. quoriam C. de priuilegio. Scholast. libro 12. & ex l. 10. titulo 11. libro 2. Recopilacion. ibi. (Que no eran casados, ni desposados antes, ni durante el dicho tiempo) qua quidem lege attenda sic remanet cum hac opinione *Ioannes Gasfia, in Comment. de nobilit. glossa 1. §. 1. num. 48. ex alia tamen ratione, scilicet, quia nuptæ originem, ciuitatem, & familiam obtinent viri, non vero parentis, & de iure ciuili rem esse ancipitem affirmat ex pluribus ab eo allegatis, & per Tiraquellum, per eum relatum in prima lege connubiali parte 1. numero 34. Verum tamen, & de iure communi hæc erat communis opinio, vt attestatur Rip. libro 2. Respons. Respons. 2. de rescript. relatus per Vilalobos in suis communibus opinionibus, verb. priuilegium concessam, & per Franciscum Finium in communib. opinio. opinione 237. Priuilegium concessum patri, idque etiam fundari potest ex dicta stricta interpretatione facienda in priuilegijs contra ius, & hoc nisi priuilegium aliud diceret, pro vt in priuilegio, *De Antona Garcia*, vbi non solum filiabus non nuptis, verum, & nuptis, & earum maritis conceditur immunitas ÷ de qua ibi, vt quotidie determinari, inquit *Ioannes Gasfia vbi supra, numero 42. & 44. sic & ex hoc inquit Ioannes Gasfia, ibidem in glossa 35. numero 48. versicul. & hæc magis, quod priuilegiati, quales, sunt, los de Simancas, y Valderas, y los de Antona Garcia*, non gerent officia nobilitium cum nobilibus, quia in illis priuilegijs de sola immunitate fit mentio, quæ suis finibus continetur, & non fiunt, neque declarantur nobiles, pro quo facit illud, quod dixi supra glossa. *eran*. Sic ex hac restrictione talis priuilegij emanat illud, quod facilliter perditur eius immunitas, nam perditur, si im-***

munitatem habens passus ÷ est se describi in libro soluentium secundum *Angel. per textum ibi in l. 1. §. si quis tutor. ff. quan. appellan. sit cum ceteris per Balbum adductis in tractat. prescrip. 4. parte princip. questione 30. numero 7. Goradinum consil. 23. num. 4. Et Tiber. Decianus Respon. 41. numero 92. volum. 2. & Platea in l. qui publice. C. de in qui spon. numer. subeunt libro 10. & Nicolaus Fastesij, in tractat. de estimo 5. parte capitulo 1. numero 31. eum sequen. 12. volumin. tractatum doctorum. Si enim quis habeat immunitatis priuilegium requisitus, vt soluat, non sufficit, allegare priuilegium, sed debet appellare, ÷ si describatur in libro soluentium intra tempus datum ad appellandum, vt per *Angel. in dicto §. si quis tutor, cuius dictum sequitur Marant. in pract. titulo de appellatio, numero 314. pag. 628. in paruis. & itidem hoc dictum sequitur, & defendit, & communiter approbatum restatur Ioannes Gasfia de nobilitat. glossa 4. numero 18. & glossa 6. numero 33. & gloss. 5. numero 14. & in numero 33. hoc declarat verum esse dum tamen tales descriptiones, & pignorationes ad legitimum tempus (de quo infra in quarta declaratione) accedant, ad hoc, vt ex toto perimatur priuilegium, & sequitur etiam dictum Angeli *Loares allegat. de Mula. responsione ad 4. fundamen. numero 10. pagin. 259. Quod verius videbitur, si vltra hoc fecerit priuilegiatus nonnullas solutiones, quoniam censetur, suo priuilegio tacite renunciassse, vt in l. 1. C. de iis, qui sponte publi. muner. sube. Goradinus dict. consil. 23. numero 7. Felinus, & alij in capitulo cum accessissent in 3. regula de constitut. Abb. consil. 61. ad finem lib. 2. Ancharan. consil. 160. in fine. Alexand. consil. 136. columna 4. libro 2. Nicola. Fastesij vbi supra numero 32. nisi protestetur, vel coactus soluat, vt ibi per eum numero 33. & 39. & infra numero 45. & 48. Quæ quidem duobus, aut tribus concurrentibus ÷ procedit, primo quod taliter consentiens & soluens sit persona, quæ possit priuilegio renuntiare, aliàs secus, *text. in cap. accedentibus de priuileg. Ruyus consil. 228. numero 11. libro 1. & post alios Decius in dict. cap. cum accessissent. num. 30. in secunda limitatione, & colum. fin. numero 34. & sic singulares personæ communitatis non possunt renuntiare priuilegio communitati concessio secundum *Innoc. cap. cum olim 2. numer. 7. de priuileg. Bald. consil. 337. Corne. consil. 15. numero 5. volum. 3. Narra, consil. 160. numero 46. Secundo quod hoc consensisset, & soluisset, per tempus triginta annorum ex dict. cap. accedentibus, & cap. si de terra. de priuilegijs, cum ibi notatis l. falsa. C. de Diuers. rescript. Alexand. consil. 139. viso chemate. colum. penul. vers. postremo, circa quartum dubium libro 2. & consil. 102. visis huius colum. fin. versicul. non obstat. text. lib. 3. & consil. 33. libro 5. Ripa Respons. lib. 1. responsio 21. numero 11. Tertio requiritur, quod sine priuilegio consistat in non faciendo, siue in faciendo, quod occurrerit casus, in quo priuilegiatus vel faciat, quod erat faciendum, vt priuilegio vti, dici possit, vel non faciat, quod non erat faciendum, aliter enim si casus priuilegij nunquam occurrisset etiam per mille annos non perderetur, vt ex Felino, & ex dictis vbi supra percipitur, ÷ & notat glo. ibidem in c. Abbate. de verb. signifi. & in c. Ioannes de cleric. conjugat. & Tiberius Decian. alias allegans consil. 66. num. 65. volum. 3. Neque obstat. l. 1. ff. de Nund. vbi probatur, quod habens priuilegium vtendi aliqua re, si illo non vtitur, amittit illud, & idem probatur in l. 3. in fi. tit. 7. p. 5. & l. 42. in versic. Otrosi priuilegios. titulo 18. part. 3. Nam ibidem specialis casus determinatur, scilicet*****

in nundinis, hoc est, in priuilegio concessio alicui habendi ferias, & mercata in terris suis, nam istud per non vsum perditur, *† ita glo. in l. falso. C. de diuers. rescrip. vbi Alberic.* Sed quod hæc declaratio communiter reprobatur secundum Decium. *dict. cap. cum accessissent. numero 16. & Pelaez. de Maiorat. 1. part. quæst. 17. numer. 1.* idem dic, & melius quod dicta l. 1. ff. de Nund. & prædict. leges Part. cum ea concordantes loquuntur in nostro casu scilicet, quando iam deuenit casus vtédi priuilegio, & non est quis vsus eo, putà quia datum est, vt fiant feriaz, & mercata, quæ cum facta non sint, per decem annos amittitur priuilegium, quia ei contrauenitur, cum aduenerit tempus, & casus occurrerit vtendi eo, & non sit vsum, sed potius contrarium, vt optimè in propositu inquit Petrus Pekijs in c. decet. numer. 8. de regul. iur. in 6. & Tyber. Decianus respons. 3. num. 125. libr. 2. Sic & in primo casu dicta l. 42. idem intelligitur, dum dicit, *ibi. Que los suuieren, no usaren dellos*, nam istud intelligitur, *no usaren dellos*, per contrarium vsum, cum casus deuenisset eis vtendi, & sic intelligit illam. *ibi gloss. 1. & nouissime Ioann. Garf. in Commento de Nobilit. gloss. 6. num. 48. versiculo. Quinto pramitto, cum tribus sequentibus*, qui satis inuoluntè, & latè de iis egit, & Otalor. 2. part. 3. part. de Nobilit. cap. 9. num. 7. ita vt ex dictis legibus partitarum, & præsertim ex dict. l. 42. si priuilegio de non faciendo contraueneris per. 30. annos, *†* & priuilegio faciendi per decem amittes illud in perpetuum pro te, & successoribus tuis, neque interèst, quod isti anni sint proximi concessioni priuilegij, siue non secundum Garfiam dicto num. 48. *versic. ex quibus quæ sint.* Nisi secundum Pelaez, *vbi supra, numero 2.* facultas faciendi sit expresse posita in libera voluntate illius, cui fit concessio, nam illi voluntati vilo tempore non præscribitur, vt & tenet Tiber. Decian. *respons. 43. num. 34. lib. 3. & Calderi. consi. 8. de regula. quem, & alios allegat Enriquez in summa Theologia moralis, in libr. 7. cap. 26. sub litera. z.* vt in facultate faciendi maioratum de bonis quando-cunque & quomodocunque voluerit, licet & hoc non sit ita peremptoriu in priuilegijs, quin, & scrupulo, non careat, & sic expediret tunc protestatio, vt per Enriquez, vbi supra. Quarto tempore, bis supra dicta, vt procedant in actu reiterabili, pro vt in priuilegio de non soluèdis decimis, quod iterabile, est omni anno, tunc enim si per. 30. annos soluat eas priuilegiatus *†* perdet illud ex dicto cap. *Accedentibus*, & hanc communem, & indubitatam testatur opinionem Viuius in suis communibus opinionibus, opinio. 237. & magis communem testatur Goradin. d. consi. 23. numer. 9. relatus per Villalob. in communibus suis. *Verb. priuilegium concessum in ijs, quod ad actus præcedentiaz, & præstantiaz in eundo, sedendo vel loquendo optimè applicauit Ioan. Garf. dict. gloss. 6. num. 33.* secus verò si priuilegium contineret actum momentaneum, & non reiterabilem, nam tunc per vnum actum contrarium perditur *†* secundum dictos Doctores & gloss. 1. in dict. l. 42. Est tamen verum, quod si priuilegium cõtinet plura capitula & actus licet vni capitulo, vel actui contraueniatur, non cenferur alijs actibus, *†* & capitulis, in quibus non contrauenitur, renuntiatum sicut negligens in vno actu non facit sibi præiudicium in sequenti, secundum *Abb. consi. 54. videtur primo, & Ruinum consi. 50. numer. 10. in specie tenent gloss. illa dict. l. 42. & Romanus consi. 168. numero 1. & Platea. in dicta. l. qui publici. &*

Decian. dict. respon. 43. numero 30. & tunc secundum cum ibi numero 28 est necesse, quod talis actus de directo aduerferur priuilegio, vt si priuilegium sit generale, actus etiam sit generalis, imo, & tunc debet esse contrauentum per eos, quos prætendimus amisisse priuilegium, secus si per alios, vt per Decian. vbi supra numero 35. cum sequentibus, & Garf. vbi supra numero 28. in fine. Nisi actus ille contrarius repugnans respiceret vniuersaliter totum priuilegium, nã tunc in totum amitteretur, vt inquit Marian. Socin. in dict. *capitul. Accedentibus numero 21. de priuileg. & eo tacito non sic declarando Garf. dict. glossa 6. nu. 31. & 32. item intellige, quod per contrarium actũ perditur priuilegium, scilicet respectu aduersarij, non vero respectu aliorum, secundum gloss. dict. capitul. accedentibus de priuileg. & Plateam. dict. l. Qui publici.* Item supra dicta intellige in priuilegijs immunitatis per Principem concessis, secus verò in concessis, & proque- nientibus ex nobilitate naturali *†* hæc enim en renuntari possint, est latissima quæstio de qua in titulo sequente disputabimus, Deo volente, & per contrarium factum patris non præiudicatur filiis suis postquam nobilitas est formata ex personis proauorum secus si non esset formata, ita optimè per *Auendan. in Dictionar. verb. Cauallero, 1. priuilegio sic declarans Armonem consi. 163.* Et cui incumbat onus probandi, non vsum priuilegio *†* vide glossam. illam *dict. l. 42. & Garf. dicta gloss. 6. numero 38. versicul. Vnde in priuilegio.* Et an si solutio fiat cum protestatione *†* reuelabit, vide ibi ipsum Ioan. Garf. numero 65. & *Abb. dict. capit. Cum accessissent num. 7. & 8. & sup. numero 36. est tamen verum, secundum gl. illam dict. l. 42. & Garf. vbi supra numero 64.* quod quando actus repugnans priuilegio potest inducere aliam præsumptionem, quam renuntiationis priuilegij, illam, potius quam renuntiationem inducit, *†* quæ notanda sunt, quia non sic inuenies declarata, & in vnũ congesta, & conferunt notabili per me à nostra lege deducto, quod priuilegia sunt restringenda, si iuri cõmuni aduerfantur, prout est nostra. l. priuilegij, & nota vltimo, quod si quis malè vtatur priuilegio, *†* perdit illud *rev. in d. l. 42. in fine. tit. 18. par. 3. & per Pelaez de maio. t. 1. par. 9. 14. num. 2. fol. 85.* Quintò restringuntur dicta, nisi ignorater, vel inuitè, & per vim talis contrauentio fiat, nam tunc non nocet *†* secundum communiter doct. teste *Mariano Socin. in c. si de terra. de priuileg. num. 12. & Ioan. Garf. vbi supra d. gl. 6. num. 25. versicem facit. & ibidem in glo. 17. nu. 31. illud de vi prosequitur, & in ea gl. 6. num. 21. vers. haftenus, illud de ignorantia attestatur.* Et generaliter quanto tempore amittatur priuilegium vide optime vltra doctores in dict. cap. *cum accessissent, & in dict. ca. accedentibus, Marian. Socinus in eodem cap. Accedentibus numero 12. cum sequentibus pluribus.* Item nota, quod vbi ex priuilegio *†* resultat beneficium principis, vt quia conceditur cum hoc, quod sustineat equum pro Principis seruitio, non solum non potest per non vsum perdi, verũ neque per expressam renuntiationem, *cap. cum tempore, vbi notat Abb. notabili. 5. de Arbit. Roman. consi. 369. quos, & alios allegat Tiberius Decian. consi. 66. nu. 65. & 66. volu. 3.*

Ibi. *segũ*, Dictiones hæc, secundum, vel prout, aut sicut, formam, modum, & dispositionem limitatiuã, & relatiuam inducunt. *†* Quod & decerpitur ex præcedentibus, dum quoad tributa dicta exemptione non gaudere hos milites armatos, disponitur, & itidem

itidem & sequentibus, dum cum hac limitatione disponitur, dicta priuilegia intelligenda, de qua dictione optimè traditur per *Roman. consil. 328. numero 7.* quando conditionaliter, quado causatiuè, & quando similitudinariè apponatur, & loquitur in priuilegiis. Et relationem inducunt dictæ tres dictiones secundum *Barrol. in extrava. ad reprimendum, vers. prout, & Paris. consil. 39. numero 4. volu. 3. & consil. 47. numero 47. eod. volu.* & ideo secundum eum necessario intelligenda sunt secundum relatum, & cum qualitatibus eius ex *Barrol. in l. si quis seruum §. fin. numero 5. ff. de legat. 2. restrictiuamque, & moderatiuam dictionem vocat Cornens consil. 302. numero 6. volum. 4. & Martarius consil. 14. numero 20. habet enim secundum eundem Cornens consil. 187. numero 3. eodem, volum. 4. varias significationes, qui & in consil. 101. numero 6. volum. 3. inquit, conditionem non inducere dicitur dictionem (secundum) ita vt si promisi tibi soluere par caponum omni anno, secundum quod mei antecessores fecerunt, licet t ipsi non fecerint, neque soluerint teneor ego soluere, vt per *Iason. in repet. l. admonendi, numero 32. cum sequentibus. ff. de iur. iur. & quod non importent conditionem dictæ dictiones, vltra doctores in l. penultim. C. de instit. & substit. & Cynam in l. 2. C. de contrab. & commut. stipulat. & Bart. in l. eum, qui §. Iulianus. ff. de constit. pecun. & Iason. in §. preiudiciales. numer. fin. instit. de actio. & Cels. consil. 26. numero 35. & Rebussum in l. in vsu. 158. ff. de verb. signifi. pag. 761. in versic. penult. tenet Felin. in c. ex parte 1. de rescript. num. 10. vers. scias etiam quod aliquando, & in c. quoniam Abbas. num. 12. de officio deleg. & hanc testatur communem Corset. in addit. ad re-pertorium ipsius Felini, verbo, Secundum. & per consequens quamuis in lege nostra non constaret de limitatione, & constitutione Regis Ioannis Secundi, nihil obesset legis nostræ dispositioni, quin seruanda esset, prout iacet, verbaq; relativa causatiuè, non vero conditionaliter cõsentur apposita, vt per *Burg. de Paz. consil. 46. numero 21. vol. 1. licet aliquando conditionaliter apponatur, vt in Rota in certo casu fuit determinatum, vt apparet ex Verallo decis. 255. Dicitio, Vt, partis primæ, & in rescriptis dicebat Felin. in d. c. ex parte. num. 10. Sed regulariter non apponitur conditionaliter, vt dictum est, & sic licet non verificetur relatio, valet, dum tamen certum sit, & expressum, id quod mandatur, non vero incertum, nam tunc ratione incertitudinis vitaretur, vt per *Iass. in d. repetit. l. Admonendi. numero 32. & 33. ff. de iur. iur.* Et tradit etiam de ijs idem *Iass. in l. ait prator §. 1. num. 4. & 5. ff. de reiud. & Gramma. decis. Neap. 59. num. 35. & 36. vbi num. 12. limitat vno modo vt non procedat in confirmatione alicuius actus aut priuilegij, & in eo. num. 35. etiam limitat alio modo. Et numero 34. sublimitat limitationem illam de confirmatione vide eum per totam decisionem.****

Ibi, *E gozar de todas las otras franqueras*, Et sic incarcerationis, & neque torqueri, sicut nobiles poterunt, & de quo dubitauit *Otalora de Nobilit. 4. par. c. 1. col. penult. & fin.* Admittenturque ad officia nobilibus concessa, nam æquiparatorum idem debet esse ius, & eadem dispositio, & limitatio nostri tex. in omnibus eos immunes faciens, exceptis tributis, firmat generalem regulam in contrarium, pariane sunt inesse qualitatem per naturam, an verò per priuilegium t secundum *Bald. in l. cum ex ratione. ff. de excusat.*

*rato. gloss. in l. 3. verb. Con villana. sic. 21. par. 2. Ioan. Garf. de Nobilit. gloss. 1. §. 1. numero 43. cum pluribus sequentibus & gloss. 35. numero 3. cum sequentibus quam plurimum, vbi multa infert, idque verum credo, nisi aliud ex priuilegio colligatur, cuius verba sunt ad hæc plurimum considerata t ex text. in capit. porro. De priuileg. notar. Garf. d. §. 1. num. 50. prout est priuilegiu de illis, De Antona Garcia, quod quidem concessum fuit ad excusationem gabellarum, & sic non admittentur isti, De Antona Garcia, ad officia cum nobilibus concedenda, secundum *Ioann. Garf. d. gloss. 35. nu. 48.* Ex quibus infero, quod si Maioria constituitur in filium aliquem cum conditione, quod ipse, vel successor quilibet teneatur contrahere cum nobili, satisfat tali conditioni, si nobat cum nobili ex priuilegio t ex supradictis, & quia vbi casus verus, & fictus æquiparantur, dispositum in vno habet locum in alio per text. in c. audientiam. & in c. cum dilectum, de clericis non residen. pariaque sunt, quod quis de iure communi, vel ex speciali priuilegio admittatur ex l. liberos. C. de collatio. vbi *Detim, num. 6.* & appellatio cuius comprehenditur ciuis t ex priuilegio, *Roman. consil. 62. col. 2. & Bellus in tractat. de Re milit. par. 7. tit. 3. nu. 38.* Ex quibus, & ex alijs pluribus, ita fundat *Pelaez de Maioratus. questio. 51. num. 4. cum pluribus sequentibus ex Greg. Lopez in l. 2. titul. 21. par. 2. verb. Con villana*, ita tenente, & ex hoc infert plura ad plures leges Regni, *Pelaez ibidem num. 31. vsque ad 37.* ipse tamen *Pelaez ibidem num. 9. cum pluribus sequentibus contra tenet, & late fundat, & num. 28.* respondet ad illam *Baldi doctriam in d. l. cum ex ratione, & nu. 30.* infert ad collegia, & confraternitates, vbi nouiter conuersi non admittuntur, nam non admittentur, etiam si ex priuilegio principis fiant nobiles t quia macula illa non abstergitur ex hoc. Ego tamen in hac quaestione Maioratus ex adductis ab ipso *Pelaez in secunda opinione, quam ipse tenet, distinguem hoc modo t, scilicet, qd si conditor maioratus est nobilis à sanguine, intelligem voluisse de illo nobili à sanguine intelligere in ipsa cõditione, non verò de nobili ex priuilegio, si vero iste testator, vel conditor maioratus non esset nobilis, vel si esset, ex priuilegio tamen nobilis erat, tunc utique crederem veram opinionem *Greg Lopez, & sic conciliantur hæ opiniones Gregorij Lopez, & Pelaez in maioratu; in quo dicta conditio imponitur: extra maioratus vero conditionem in principio posita crederem veram ex l. nostra, vt dicti priuilegiati gaudeant omnibus prerogatiuis verè nobilium exceptis priuilegijs tributorum, & Bellus. vbi sup. d. nu. 38. vbi per totum illud capitulum plura militum horum priuilegia commemorat. Ex quo infero ad illam quaestionem satis altercatam per *Menchac. de success. creatio. lib. 3. §. 30. nu. 290. cum sequentibus, scilicet an tales nobiles ex priuilegio admittendi sint ad ordines militares t vbi nobiles esse, requiritur, & crederem quod sic, dum tamen tales essent liberi à macula Iudæorum, & Saracenorum, & inquit ibi Mencha, quod erunt admittendi, & latissime fundat, & responderet contrariis, & sequitur *Ioan. Garf. in d. commento de nobilit. gl. 1. §. 1. num. 50.* aded vt etiam in oneribus imponendis t gaudeant ij nobiles ex priuilegio, sicut gaudent nobiles à sanguine, vt per *Minchac. vbi supra num. 296. cum sequentibus, quod limita ex l. nostra, vt non procedant in ijs militibus armatis quo ad tributa regia vulgo, Pechos Reales.*****

Ibi, *Exceptio en los dichos pechas*. hæc exceptio firmat regulam in contrarium, ita vt in omnibus alijs sit exemptus talis miles, gaudeatque omnibus alijs nobilium prerogatiuis, exceptis dictis tributis, sicut si lego pœnum præter vinum, venit omnis pœnus excepto vino †, quia illa exceptio firmat regulam in contrarium, *ex tex. in l. nam quod liquidè. i. Resp. ff. de pœnu legat. pulcher est etiam tex. in l. quaesitum. §. deniq; in fine. Et ibi Bart. ff. de pœnu legat. tex. iuncta gl. in Authent. de non alienando. §. vt autem colat. 2. tex. cum gl. in c. dominus. 32. q. 3. Et in cap. de coniug. leproso. Ex quo dixit Bald. in l. i. §. sed excipiuntur. in fin. ff. de ferijs, Et sequitur Tellius in l. 17. Tauri numero 91. quod si statutum inducat ferias messium, vel vindemiarum, & procedat ulterius faciendo aliquas exceptiones, quod nullæ aliæ exceptiones inuentæ † à iure admittentur, sed stabitur præcise statuto, quia exceptio in quibusdam videtur firmare regulam in cæteris, & facit. *l. tribuimus. §. fin. ff. de testum. milie.* Ex quo inquit Roma *conf. 271. incip. vis tota*, q; in venditione terræ sancti Lucidi facta per Ladissium Regē Vngariæ veniunt gabellæ, & iura exituræ, quæ sunt regalia, ex quo in venditione quædam regalia sunt specificata, & postea quædam excepta. Quam regulam limita primo, vt procedat in casibus nō exceptis, **63** sub regula † cōprehēsis, alias secus, quia licet exceptio firmet regulam in casibus non exceptis sub regula comprehensis, non tamen eam dilatat, neque ampliat, vt faciat sub ea comprehendi, quæ de sui natura non cōprehenderentur exceptione non facta, *tex. habes. Et exemplum in l. generali. §. uxori. Et ibi Bart. declarat. ff. de usufruct. legat. vbi testator legat uxori vsum fructuum omnium, quæ sunt in domo, excepto argento, ista exceptio non facit, quod videatur reliquisse venalia, quæ sunt in domo, vnde non venit fructum, quod est in domo causa vendendi, vel alia venalia, quia talia non videntur esse in domo, nec comprehenderentur exceptione non facta, quod est menti tenendum, & pro hoc est etiam alius *tex. notabilis in l. Lucius. §. pluribus. Et ibi Bart. Angel. Et Imol. ff. ad Trebell. text. optimus in c. in nostra. Et ibi Abb. de Sepult. optimè Felin. cum alians plura. in cap. quoniam frequenter. in princ. vt lite non contest. Alex. conf. 28. vol. 1. vbi per hoc singulariter dicit, quod conductor, qui suscipit in se periculum casuum fortuitorum aliquibus expressis, & duobus casibus fortuitis dumtaxat exceptis, scilicet guerra, & pestis generalis, nō tenetur de casu siccitatis extraordinariæ †, & insolitæ, quæ communi opinione hominum nūquam visa fuit, etiam si interuenit iuramentum, quia licet exceptio casuum dictorum duorum fortuitorum firmet regulam in contrarium, in casibus non exceptis sub regula comprehensis, non tamen ampliat regulam, vt faciat comprehendere id, quod alias sub regula de sui natura non comprehenderetur, sed sub generali renuntiatione casuum fortuitorum non comprehenditur † casus insolitæ siccitatis, & nunquam visæ, *ex l. fistulas. §. frumenta. ff. de contrahend. empr. Et optimè Ripa in tract. de Peste prima parte. 2. parit. tit. de priuileg. contract. nu. 97. cum sequentibus aliquibus vbi nu. 101. cum sequentibus pluribus examinat, quis dicatur casus insolitus. Istæ tamen limitatio sublimitatur, vt procedat, quod tunc exceptio non ampliat regulam, quando est de comprehensis sub regula, & operatur in ipso excepto, *vt in casu. d. §. uxori. & similium iurium supra al-*****

legatorum, secus tamen est, quando exceptio nō est de comprehensis sub regula, & nisi ampliaret regulam, redderetur † inutilis, & nihil operaretur, tunc enim bene ampliat regulam, vt putà cum constituo te procuratorem ad omnia negotia, quæ ego gerere possem si præsens essem, præter quam ad transigendum, & sic excipio casum requirentem speciale mādātum, qui casus requirens speciale mādātum non erat comprehensus sub regula, seu sub mandato generali. *c. qui ad agendum, in fine. de procurat. lib. 6.* per hanc exceptionem videor tibi dedisse mādātum ad omnes alios casus requirentes speciale mādātum, excepto casu trāfactionis, & ratio est, quia exceptio aliter non esset de regula, prout esse debet, & quod fortius est, ista exceptio redderetur inutilis, & nihil operaretur, semper autem interpretatio faciēda est, vt actus valeat, & verba aliquid operentur *l. quos. ff. de verb. obligat. Et l. si quando in princ. ff. de legat. 2. & hoc nisi exceptio esset † notorie inepta, neque esset coniecturæ locus, quia tunc vera, & incommutabilis est dicta theorica, q; exceptio non ampliat regulam, neque mutat vim regulæ. Secundò & principaliter limitatur dicta theorica, q; exceptio firmat regulam in casibus non exceptis, vt procedat nisi alius sit casus † ab eadem regula alibi exceptus, quia quoad illum consimilem casum alibi exceptum exceptio non firmat regulam, *tex. est notabilis in clement. exiui de paradiso. §. deinde. Et ibi Cardin. de verb. signific. Et est pulcher. tex. cum sua gl. in l. ab as C. de pradijs min. vbi ampliat, etiam si adsit dictio taxatiua in tali lege, vel canone exceptiue loquente. Ex quo est, q; licet plura iura dicant, quod coniux autoritate ecclesiæ facta nō potest dimitti nisi duntaxat propter fornicationem vt in c. de coniugio leproso. c. dominus. 32. q. 7. c. Porro. Et significasti. de diuort. tamen per hoc non est negandum, quin possit fieri separatio ad thorum propter alium casum † expressum in iure, puta nimiam sæuitiam viri, cōtra quam mulieri idoneè cauere non potest *ex c. literas. Et ibi DD. de restit. spoliat. Et in c. i. de diuort. vbi Abb. notat Bar. in l. cum satis. nu. 7. C. de Agricol. lib. 11. & ibi additio inquit, q; hoc casu dabuntur alimenta extra domum. Tertiò, & vltimo dicta theorica limitatur, vt procedat in casibus nō similibus exceptis, in casibus enim similibus exceptis, licet etiam non reperiantur specificè alibi excepti, à iure exceptio non firmat regulam † *tex. in c. cum dilecta. Et ibi Abb. de confirmat. vtil. vel inutil. glo. ordinaria in l. i. C. de condit. indeb. quas quidem doctrinas & limitationes, quia materiam hæc determinant, & ad propositum nostræ legis in hac exceptione tributorum disponentis concernunt, succinctè proposui eas, latius enim videbuntur per Euerard. in centuria locorum. c. de exceptione ad regulam. numero 1. cum sequentibus pluribus, vbi circa hoc singulariter loquitur. Ante tamen quam hanc omitamus glos. declarabis istud quod non eximuntur milites isti à contributionibus, & tributis iis bonorum hominum tributa soluentium, etiam si habeant arma & equū † continuo, nam leges 2. & 3. sequentes id declarantes cessant quo ad hoc *ex dispositione. l. 4. infra eod. quæ omnes leges hanc tributorum concedentes immunitatem abrogat, & derogat, vt ex ea clarissimè patet aliter enim superflua esset, & per anteriores. 2. & 3. corrigerentur, quod est absurdum, cum sint ante constitutæ, quam. d. l. 4. vt ex earum marginalibus suscriptionibus apparet.*****

Ibi, *Mando, y nos agora ordenamos y mandamos, & sic legis lator cōfirmat, & de nouo cōcedit, tribuitque*
 72 *legi antiquæ robur; nam confirmatio † tria operatur, quia maiorem autoritatem tribuit, & supplet, quod est inualidum, & reuocari non potest confirmatum sine licentia confirmantis secundum glo. in c. frater. 17. q. 4. confirmationisque natura est adhibere robur, & validitatem actui confirmato, non*
 73 *autem illum extendere † secundum Bald. in l. aduersus. in fine. c. si aduersus rem iud. ex. l. Aurelius. §. testamento. ff. de liber. legat. notat Ias. in l. More. nu. 41. ff. de iurisd. omn. iud. nisi aliter de intentione † cōfirmantis constet, secundum eundem Ias. ibi, vt hic facit legislator, addit enim, & declarat, item vbi princeps confirmaret ex certa scientia, non solum dat robur*
 75 *actui confirmato, sed etiam illum extendit † secundum Bald. in l. nominationis. C. de appel. Ias. vbi sup. n. 42. v. pro hoc allegat glo. in c. dudum. verb. concessionem, de iur. quæ limitat ibi Abb. & per alios. in c. examinata & in c. 1. de confirmat. util. vel inutil. & quando*
 76 *confirmans † videatur, actum facere de nouo, vide Bar. & docto. maxime Ias. nu. 30. cum sequentibus aliquibus in d. l. more. ff. de iurisd. omn. iud. vbi Ias. ponit regulam, quod non videtur de nouo dare, vel facere, & limitat aliquibus modis, & vide Decium in Rub. de confirmat. util. vel inutil. & alibi pluries, hic tamen & confirmat, & robur dat, & de nouo statuit, & declarat legislator.*

Ibi, *Sean tenidos de tener continuamente cauallos, y armas para nos seruir en las guerras.* Similes tex. & melior in l. 7. infra tit. proximo & verba hæc multum erāt attendenda, vt ij milites non hæc adimplentes non gauderent priuilegiis militaribus: Exempti enim propter artem non gaudent exemptione si nomine tantum †, & non re, & cum effectu artē illam exerceant secundum tex. in l. semper. §. negotiatores in vesf. *quandiu eiusmodi acta sunt, & in §. quibusdam, vers. ne q; omnibus, qui promissiuē in iis collegiis assumpti sunt, immunitas datur, sed artificibus tantum. ff. de iure immunit. dixi in l. 8. nu. 4. tit. 7. lib. 1. sup. & considero nouissimē pro hoc tex. expressum in l. 15. tit. 14. infra isto lib. 6. & notat Abb. in c. 1. nu. fin. de iud. & quia cum hæc lex. nouam formam, & modum induceret, omnia in ea expressa conferentur substantialia, ita vt ad vnguem essent obseruanda ex dictis per nos in l. 3. num. 2. §. tit. 10. sup. lib. 4. & qui aliter facerent, nō gauderent priuilegiis militaribus, & per consequens arma, & equi continuo, & semper habenda essent, & renenda per hos milites, & in facto sæpè allegasse, quamuis hæc non consideret fundamenta asserit Ioan. Garf. in commen. de nobil. glof. 1. §. 1. num. 59. non tamen potuisse obtinere, sed potius pluribus sententiis esse declaratum, gaudere hos milites dictis suis priuilegiis, etiam si arma, & equos non semper haberent, sed sufficere potius † si illa habeant tempore necessitatis, & belli, & tunc seruiant Regibus cū armis, & equo. Et notandum est in transitu, quod vt inquit ipse Ioannes Garfia in eodem numero 59. in fine. cognitio harum causarum pertinet ad Regios*
 78 *senatores si de iure † priuilegij agatur, iuxta text. in capitul. cum venissent. de iudic. si verò de facto, tunc ad inferiores iudices eundem est, vt latius per ipsam Garfiam ibi numer. 31. cum sequentibus. Habes hic etiā notare, quod priuilegia damnosa possunt per concedentem interpretari, & limitari, vt damna cessent,*
 80 *imò & in totum reuocari † ex text. in capitul. dilecti,*

& in capitul. suggestum. de decimis. & gloss. in capitulo. quid per nouale. de verb. significat. text. in l. 4. in fin. §. 20. par. 1. Et priuilegia cum magna consideratione sunt concedenda, vt notatur in cap. sanē de priuileg. cōcedensque priuilegium potest illud interpretari, etiam absentibus partibus † Alberi. in l. fin. C. de legib. 81 & vide Bart. & Bald. in l. ex facto. ff. de Vulg.

Ibi, *Y que los hijos que uiueren nascido antes de la caualleria no gozen; ex eo, q̄ qualitas adiuncta verbo debet intelligi secundum tempus verbi. l. in delictu. §. si extraneus. ff. de Noxal. notat Alexand. ad Bartol. in l. cum satis. colu. 3. numer. 11. C. de Agriculus, & cens. libr. ita vt priuilegium alicui, & filius, & successoribus cōcessum de habitis post priuilegium † intelligendum sit, eo quod ex tunc in futurum, nō vero in antea eo gaudendum est, item quia de iure communi filij nati ante patris dignitatem non gaudent illa † 83 vt in l. senatoris filium. ff. de Senato. & l. 3. eod. tit. & in l. emancipatum. §. fin. eodem tit. & in l. Diuo. Marc. C. de quaest. & in l. senator. C. de dignitat. lib. 12. quæ iura ad hoc allegat Otalor. de nobilit. a. p. c. 2. nu. 1. & 2. optima. l. 2. §. in filijs. ff. de Decurio. vbi inquit consultus. in filiis decurionum quaestio est, vtum is solus decurionis filius esse videatur, qui conceptus & natus est ex decurione, an vero & is, qui antea natus est, quam pater decurio fieret, & quidem quantum pertinet, ne fustibus castigentur, & nē in metallum dentur, non nocet plebeio patre esse natum, si postea honor decurionis patri eorum accesserit. & ibi est glo. verb. pertinet, & est tex. in l. fin. C. de decur. lib. 10. & ibi doctores, & Monachus in c. cum nullus nu. 8. de tempo. ord. in 6. & notat Dida. Perez in presenti. sub. l. 5. tit. 1. lib. 4. ordi. col. 1351. cum sequenti. & sic secundum cum ibi filius, antequam pater esset Rex, natus, vel filius habitus antequam pater esset sacerdos, non dicitur Regis, vel sacerdotis † filius, secundum gl. in l. imperialis. §. his illud. C. de iur. vbi Bald. num. 10. Bar. in d. l. cum satis. col. fin. C. de Agriculus, & cens. lib. 11. quæ est dubia quaestio, vt licet videre ex Tiraquel. de primog. q. 31. & in tractat. de nobil. c. 15. nu. 7. cum tribus sequentibus. Declarantur tamen supradicta, quoties pater acquirit hanc dignitatem accidentaliter à principe, secus si ex successione † ex sanguine, & sic secundum 85 naturalē cursum, vt in comitatu, ducatu, Marchionatu, vel maioratu ex dictis per Tiraquell. d. tract. de nobilit. c. 15. num. 10. notat Dida. Perez vbi sup. col. 1354. Ant. Gom. tom. 3. var. c. 2. num. 16. vers. & adde, vbi se remittit ad ea quæ dixit in l. 40. Taur. num. 66. & 67. & sic inquit Otalor. d. c. num. 3. & 4. Que los priuilegios de caualleria, non transeunt ad nepotes † ex. l. 4. 86 in fin. tit. 1. lib. 4. Ordi. quæ est nostra ibi. Que aquellos gozen de la dicha dignidad, y no otros, nam cum de filiis tam rum loquuta sit, & hos non alios hac immunitate gaudere, asserat, nepotes excluduntur, quod conforme esse dicit ad gloss. & Bart. & Platea. in l. 1. C. de dignitat. lib. 12. & latius idem Otalor. in eod. capit. 2. numero 6. cum sequenti. & tenet Burgos de Paz consi. 45. num. 25. libr. 1. & hoc nisi in perpetuum † concessa 87 sunt pro se, & descenditibus in perpetuum vt per Ioan. Garf. d. glo. 1. §. 1. num. 23. cum sequentibus aliquibus, nisi sit apposita rei non in perpetuum duratur, vt ibi numero 23. & 24. & vide etiam Burg. de Paz consi. 23. numero 1. qualiter intelligatur priuilegium pro se, filius, & filiabus cōcessum. Priuilegia verò, De hidalgia, ad omnes descendentes transeunt, si in priuilegio non sit aliter dispositum † secundum 88*

Otalora. dict. numero 4. & faciunt dicta per eundem Otalor in eod. 4. p. cap. 1. numer. 5. & sequent. & per Ioannem Garf. ubi supra glo. 1. §. 1. numer. 54. Et nota quod filij nedum legitimi, verum, & naturales solum gaudebunt hac priuilegij immunitate † secundum Otalora. dict. capitul. 2. numero 4. cum de iure naturales filij nobilitate patris gaudeant, vt diximus alibi super libro 5. supra: etiam si Ioannes Garfia in dicto. commento de nobilit. glossa 1. §. 1. numer. 46. aliud velit. Vterius & tertio declaratur supra dicta, ni princeps in priuilegio declaret, velle filios ante natos gaudere ipsomet priuilegio, nam tunc gaudebunt † vtique secundum Otalora. in dicto capitul. 2. numero 2. Item & vltimo declarantur supradicta, vt non procedat, quoties princeps concedit priuilegium ad immunitatem quæ de sui natura erat duratura in perpetuum † cum dictione illa, semper, & in perpetuum, nam tunc descendentes, & omnes successores continentur quotquot sunt, & quotquot erunt secundum glossam semper. in l. 1. ff. solut. matrimon. notat Ioannes Garfia dict. §. 1. glossa 1. numero 24. post medium. Et priuilegiū quando censetur reale, vel personale †, vide vltra Garfiam & Otalora. de nobilitate, verbo. Priuilegium, sub indice de nobilitate optime per Menoch. de presumpcio. tom. 1. lib. 3. presump. 103. per totam. fol. 392.

Ibi, *Que aquellos*, iunctis verbis (*Y no otros*) Nota quod limitata causa limitatum producit effectum vt l. agecum Geminiano. C. de transactio. ita vt filij illi habiti post concessam immunitatem illa gaudebunt, & non alij & sic nepotes nō comprehenduntur sub ea secundum quod in glos. præcedenti diximus. Sed an vxor vidua gaudebit tali immunitate, † & dicendum est quod sic, vt diximus in l. 9. numer. 3. cum aliquibus sequentibus tit. 11. lib. 2. supra, & nouissimè tenet Ioan. Garf. in gl. 1. §. 1. in commento de nobilit. numer. 44. vbi hanc dicit æquam opinionem, ad eam est enim mulier coniuncta viro, vbi ipius viri præmortui dicatur imago, in qua vitæ eius censetur viuere † secundum Baldan l. pignori. C. de pigno. act. relatum. & sequentem per Quesada in questionibus suis. c. 25. nu. 1. & faciunt, quæ etiam diximus in l. 1. tit. 17. lib. 3. sup.

Ibi, *sesenta años arriba no sea tenido de yr por su persona ala guerra*, ætati enim deferendum est. l. manifesti iuris & ibi glo. C. qui atar. vel profes. se excusent. li. 10. & debent ij sexaginta anni † esse completi, vt patet ex verbis nostri rex. dum dicit, *De sesenta años arriba*, † a tutela autem solum excusantur illi †, qui sunt septuaginta annorum ex §. item maiorum instit. de excusat. tuto. l. 2. in fin. tit. 17. p. 6. gl. in l. 3. C. qui atar. vel profes. lib. 10. ad excusationem vero officiorum publicorū, De iusticia & de concejo, quinquaginta & quinque anni † sufficiunt secundum Plat. in l. si ultra. C. de Decur. lib. 10. dum tamen sint officia non honorem, sed onus potius concernentia, in honorem enim habentibus

non excusat ætas vlla † secundum tex. in l. cui muneris ff. de Muner. & honor. & l. 2. §. numerus eod. tit. gl. 1. in l. fin. C. qui atar. se excusent lib. 10. vbi Platea: nisi ad Decurionatum, nam in eo excusat ætas quinquagintaquinquè annorum, † vt ibi & in d. l. si ultra, & ibi Platea. Est tamen verum quod si esset ita senex, vt nihil proficeret, excusaretur etiam quoad alia officia, quam decurionatus honorem habentia † secundum Plateam in d. l. fin. & sic declarabis dicta per Auenda. in capitul. 19. numero 24. versic. tertius casus libro 1. Et notandum est, quod lex nostra non est cōtraria. l. 3. titulo 19. part. 2. eximenti ire ad bellū

maiores septuaginta annorum, † nam lex nostra loquitur in causa speciali, scilicet in istis militibus armatis, qui quidem sexaginta annorum ætate excusantur, eo quod in aliis onerantur, scilicet quod teneantur mittere substitutum ex l. nostra, lex vero illa partita generaliter disponit, & releuat in totū, vt neque per se, neque per alium teneantur ire ad bellum illi, qui sunt maiores. 70 annorum, & sic lex nostra est illius legis partitæ declaratoria, non vero correctoria. Et plura senectutis priuilegia † enumerant moderni Hispani in Rubr. de iusti. & iure n. 75. cum sequenti. & per Card. Iacobati. in tracta. de concilio. par. 58. cum sequenti. libr. 1. quos refert Comec. in Reg. Cancell. de infirm. resign. quest. 7. in fine. vbi alia incommoda senectutis refert remissiuè etymologiam senectutis describit, inquit, quod nullus est ita senex, quin non spem vitæ quinquennalis † ex iuris præsumptione ei polliceatur, vt inquit Alexand. in l. hereditatum, per illum. text. ff. ad l. facild. vel saltem sperent per annum viuere, vt inquit Roma. cons. 163. & ante ipsum Diuus Hieron. in 2. part. Epistol. tit. 3. Epistola. 40. & Dida Perez in presenti sub. l. 4. titulo 1. libr. 4. ordin. colum. 1349. alios refert plura senectutis priuilegia enumerantes.

Ibi, *Quien sirua por ellos*. Nam cui honor datur, onus subire debet, & qui sentit commodum, sentiat & onus ex iuris regula, & sic ij milites, qui honorem, & commodum ex militia à Rege consequuti sunt, iam quod ipsi propter senectutē excusentur, bellum adire, non vtique excusandi per medium alterius personæ, qui enim per alium facit, per se ipsū facere videtur, & probatur id ex tex. in l. 1. C. de Praepos. agent. in reb. lib. 12. ibi, *consideratis eorum laboribus per substitutum chartularium eiusdem scrinij, cui presertur est ipse, idoneum, & tam moribus optimis præditum, quam scientiam, peritiāq; rerum habentem, electione sua, sumumque periculo facultatum præfatum munus eos implere præcipimus, & hæc pro hac lege. 1. sufficiunt.*

S V M M A R I V M.

Dictio, item, est repetitiua similium. numer. 1.
Milites vel alij exempti à solutione monete an eximentur à moneta forera. numer. 2.

Lex Secunda.

S V M M A R I V M.

Milites continuo arma, & equum habentes sunt immunes ab omnibus tributis in declarationem legis præcedentis.

BI, OTRO SI, Dictio hæc latine, item, est repetitiua † præcedentium ex text. & ibi Bart. & alijs in l. in repetendis. ff. delegat. 3. ita vt lex nostra repetitiua sit materiæ præcedentis legis, & eius declaratoria, scilicet vt milites ij continuo habentes arma, & equum gaudent nobilitate etiam quoad exemptionem tributorum, dum tamen viuunt in hac militia, neque officia vilia exercent, siue

siue fecerint demonstrationem vulgo. *Alarde*, taliū armorum, & equi, siue non, vt ex l. sequenti declaratur, quæ tamen duæ leges nostra, & sequens quoad tributorum exemptionem turbatæ sunt per l. 4. infra eod. legis præcedentis. i. huius tit. confirmatoriâ, & ampliatiorem, quæ omnino seruanda est tanquam nouior nostra lege, & sequenti, id in l. 1. supra isto tit. & lib. diximus.

Ibi, *En la ley y ordenança nueſtra de Zamora*, de qua in lege præcedenti facta est mentio, & ibi plura diximus.

Ibi, *De no pagar monedas*, Sed num dato, sed non concesso, quod lex nostra seruanda foret, per hæc verba, *De no pagar monedas*, censerentur etiam tales milites exempti à solutione *De la moneda forera*, & *Oralora. de nobilit. 4. p. ca. 1. nu. 8.* examinat hanc questionem, & ibi refert, *Tres opiniones diuersas*, in hac materia, & tandem difficultatem tribus modis soluit, primò quod si expresse id dicatur in privilegio, tunc nulli dubium quin & huius monetæ foretæ sit exemptio concessa, vt & per *Burg. de Paz consi. 45. n. 7.* & *clarius cons. 46. n. 16.* & *17. lib. 1.* & in hoc adde, quod si simpliciter conceditur, censetur concessa ad vitam Regis concedentis, non vero in perpetuum, quia est de rebus supræmi dominij, sed si in perpetuum concederetur, teiam pro aliis successoribus Regni valeret concessio durate vita tua, te autem mortuo expirabit, id enim operatur verbum (in perpetuum) vel (semper) ita *Ioannes Garſia. in commẽto de nobilit. glo. 1. §. 1. nu. 18.* & *19.* & *clarius nume. 23.* quod non caret scrupulo, nam si est de supremis, nõ valet concessio vltra vitam concedentis villo modo, nisi dixeris, quod interim, quod Rex successor, vel fidei eius non reclamatur, valeat. Secundò inquit *Otalora*, si immunitas generaliter tributorum concedatur, non censetur concessa hæc istius monetæ foretæ ex l. 10. sit. 18. part. 3. & in hoc casu, inquit posse procedere l. 6. tit. 1. lib. 4. ordinam. quæ est lex nõ. a attenda litera eius antiqua ibi, *Ten tal caso no de monedas, mas de todos y qualesquier pechos*, nisi & tertio secundum *Otaloram*. ibi, cum tali concessione concurreret quadraginta annorum legitima possessio non soluendi talem monetam: Sed cum iam ex l. nostra videas emendatam esse literam antiquam, quam mendosam asserbant antea, vt per *Burg. de Paz consilio. 46. num. 16. libro 1.* eò quod lex nostra inquit, *Ten tal caso puedan gozar no solo de no pagar monedas, mas de todos y qualesquier pechos y repartimientos nueſtros*, y de los concejos etiam huius monetæ foretæ censetur immunitas concessa militibus his armatis si diu, & continuo, arma, & equum sustineant, & in officiis vilibus nõ se exercent, vt inquit lex nostra, etiam si generaliter eis immunitas concedatur, & certè lege nostra attenda ita tenendum videbatur, nisi diceremus, verbum illud, *monedas*, in aliis, quæ in his foreris verificari posse, nam si posset, non vtique censeretur hæc in dubio comprehensa, eò quod est de soluendis in recognitionem supræmi Dominij & potestatis, quod in dubio concessum non ceteretur ex dictis per nos in l. 1. tit. 1. supra libr. 4. & sic omnino recurrendum erat ad dicta, & relata supra ex *Otalora*. Sed quia, vt in hac diximus lege, & in præcedenti ex l. 4. infra eodem omnia hæc cessant, eò quod tributorum regalium non censetur immunitas concessa, non etiam censetur exemptio huius monetæ concessa, nisi expresse dicatur, & tunc durabit

ad vitam concedentis, vt dixi, vel nisi ex vi contractus aut remunerationis concedatur, vt per *Burg. de Paz consi. 45. num. 19.* & *gloss. De aquel, in dicta l. 10. titulo 18. part. 3.*

Ibi, *En officios baxos, y no nobles*, de quibus in l. sequent. vbi dicemus Deo annuente.

S V M M A R I V M.

Leges interpretari eius est, cuius & condere. n. 1.

Miles asserens arma, & equum suã esse cum non sint, puniendus est, num. 2.

Officia vilia quæ dicantur, num. 3. 4. & 5. vsque ad 8. inclusiue vbi declaratur.

Nobiliter vivere non dicitur ille, qui in sordidis artibus versatur, num. 9.

Plebeij Decurionum honoribus vti prohibentur, numero 10.

Nobilitas ex privilegio perditur per exercitiam artis mechanica, non vero illa, quæ ex sanguine procedit, num. 11. & 12.

Honori tanto dignius non est nobiles ex privilegio quanto ex sanguine, num. 12.

Vocatus nemo præsumitur nisi probetur, num. 13.

Lex Tertia.

S V M M A R I V M.

Qui dicantur Milites armati, qui secundum legem præcedentem à muneribus, & tributis exempti sunt, & in declarationem eiusdem. l. supra proxima.

Ibi, DECLARAMOS, eius enim est interpretari, cuius, & condere & l. si imperialis. C. de legib. ibi, leges condere soli imperatori concessum est, & leges interpretari solum dignum imperio esse oportet. l. si. §. si quid vero. C. de veter. iure enuclean. l.

14. tit. 1. p. 1. & ibi gl. & *Dida. Perez in 2. q. proæmiali ad titulos ordina. & Burg. de Paz in proæmio legum Taur. n. 307.* & seq. l. 3. sit. 1. supra lib. 2. vbi diximus, numero 16.

Ibi, *Que verdaderamente se sepa*, Aliter enim si fictitiè id fieret, prout multoties fortassis fit, crimè stellationatus, imò & falsi committeretur ex l. tenetur, & ex l. quid sit falsum. ff. de Fals. & l. 2. tit. 7. p. 7. & ibi gl. & per totum. ff. de crimin. stellio. mentitur enim dicens esse suum quod non est, & sic falsum committit, & immutat veritatem, imò & deberet talis miles asserens arma, & equum sua esse, cum non sint, puniri & pœna. l. 25. sit. 4. infra isto lib.

Ibi, *Per officios de sastres, ni de pellegeros*, idem dic in aliis officiis similibus, pro vt sūt ferrarij, & exercetes mercimonia cuiuscunq; ergasterio adherentes, qui quidem nequeunt habere officia publica honoris & 3 text in l. si cohartalis. C. de cohartal. & princip. lib. 12. & ibi *Platea rex. in l. humilem, C. de incest. nupt.* ibi aut eã, quæ mercimoniis publicè præfuerit, & sic. l. 4. sit. 14.

p. 4. inquit, *Que la tauertera. y regatera es vil persona, &*
 4 per consequens hospitia publica habentes, vilia †
 dicuntur officia exercere, imo & id reputatur offi-
 cium vile quod communiter pro tali reputatur se-
 cundum *Plac. & Lucam de Pena. in l. maximorum, C. de*
excusat. mune. lib. 10. & Gutierrez in cons. 31. nu. 11. cum
4. sequentibus, & dixi in meo tract. de Decurio. vocato Cu-
ria Pisana, li. 1. c. 12. nu. 20. cum sequent. aliquibus, & de
 his artibus sordidis vide etiam *Cassan. in cathalogo*
 5 *gloria mun. p. 11. in 27. considerat. imo & mercatura*
sordida ars † dicitur secundum Tiraquel. late de nobi-
litate. c. 33. nu. 1. & sequentibus, apud omnesque fere
 nationes pro ignobilibus habentur qui artificia
 discunt secundum *Tiraquel. vbi supra. c. 27. num. 2. &*
Cassan. vbi supra. 8. pa. considera. 18. vers. qui autem, quod
 limitat *ibidem ipse Tiraq. nu. 5. esse verum, dum in iis*
 artibus, & officiis versantur, secus si desistat ab eis,
 6 redeantque ad statum, vitamque nobilium, † nam
 tunc eandem recuperant. Secundo limitat *Tiraque.*
in eod. c. 27. n. 7. vt procedat, quoties per se, non ve-
 7 *ro si per alium arre exercent. Tertio limitat † ipse*
met Tiraquel. d. c. 33. nu. 21. nisi mos regionis alius ef-
 8 *fer, nam tunc non derogaret † mercatura, neque ars*
 alia mechanica nobilitati, vt dicunt *Barr. & relati*
per Didac. Perez. in l. 9. tit. 1. lib. 4. Ordina. col. 1357. prout
 fit apud Genuenses, imo & in nostra Hispania. Na
 quot nobilium mercancias, & negotiationes exer-
 cent, excusantur tamen, vel quia per alios eas exer-
 cent, vel quia iam diu ita inter nobiles est consue-
 tum, & male meo videri, cum repugnet nobilitati,
 9 & militia. Nobiliter enim illum viuere, † nō dici-
 mus, qui in sordidis artibus versatur secundū *Tira-*
quel. dict. cap. 27. nu. 4. & quamuis Ioan. Garf. de Nobilit.
glo. 1. §. 1. n. 57. velit legem nostrā in aliis officiis, quā
 hic expressis locum nō habere, verius est contrariū
 per *tex. hic. Item. 4. limita ex dictis in glo. sequenti.*

Ibi, *No gote.* Non enim debet gaudere priuilegiis
 militia, illa abutens: plebeij enim decurionum ho-
 10 noribus vti prohibentur, † *l. honores. ff. de Decuria. &*
in Auth. de Defens. ciuitat. in princ. iuncta gl. obscuri. Col-
la 3. l. nobiliores. C. de commerc. & mercat. lib. 10. l. nequis.
C. de Dignit. lib. 12. & alia plura per Tiraquel. allegata de
Nobilit. c. 27. nu. 1. & iterum. c. 33. num. 1. & seq. Didac.
Perez. in l. 9. glo. 1. tit. 15. lib. 2. Ordina. & iterum in pra-
senti s. b. l. 9. tit. 1. lib. 4. Ord. col. 1357. & apud Roma-
 nos, & alios nobilitatem amittebāt vilibus officiis
 vtentes, vt & per *Plazam de delictis, cap. 1. nu. 9. Quod*
 intellige procedere, & verum esse: (prout nostra. l.
 loquitur) in nobilitate accidentaliter ex priuilegio
 Principis concessa: hæc enim perditur per exercitiū
 artium vilium, tempore quo tales artes, & officia
 vilia exercentur, secus vero in nobilitate naturali à
 11 progenitoribus † deriuata, hæc enim non perditur
 etiam dum talia exercentur officia, & mercantia,
 non est enim tāto honore dignus, qui habet digni-
 12 tatem ex priuilegio, quāto is, qui eam suo sudore, †
 vel à progenitoribus acquisiuit secundum *Salicet. in*
l. fin. §. viros. C. vbi senat. vel clarif. & notat sic distin-
guendo Petrus Vellus in Tract. de re milit. p. 7. tit. 3. nu.
33. cum sequent. & expressè sic legem nostram decla-
rat Auend. in Diction. verbo, Cavaliero. Priuilegio 3. &
Couar. in pract. c. 19. n. 7. & Baeza de inope debitor. ca. 16. n.
33. cum 3. sequent. & Ioan. Garf. in dict. glo. 1. §. 1. nu. 57.
& 58. & Gutierr. lib. 1. Pract. quest. 9. 137. n. 18. vbi per
 illam quæstionem examinat, an per adeptionem ta-
 bellionatus perdatur nobilitas, & sic etiam decla-

rabis. *l. fin. tit. 21. part. 2. & diximus etiam in l. 12. tit.*
12. lib. 5. supra, & ratio differentia inter supradicta de-
 sumitur ex dicto illo Archiepiscopi Valētini relato
 per *Sarmient. lib. 7. Select. ca. 16. colum. 3. Nam qui ge-*
 nere ab antiquo nobiles sunt, magis splendescunt,
 nam sicut sanguine nobiliores, ita & ingenio hu-
 miliores, humanioresque sunt, & apud omnes ho-
 mines tractabiles, nec mirū, non enim ex hoc mag-
 nitudinibus fundatam, radicatumque cōspiciūt, illi
 verò, qui casualiter acquirunt, & ex priuilegio no-
 bilitatem quasi aduētiā, & nouam in sua humili-
 tatione periclitari, pertimescunt, faciliusque posse
 ab hominibus contemni, & ided à sordidis, & hu-
 milibus artibus sunt abstinēdi, vel dic melius, quia
 illa, quæ priuilegio acquiruntur, quasi leui filo pē-
 dentia sunt, & ided ob quamlibet scēditatem amit-
 tuntur, illa verò, quæ radices habet, nihil eis nocet
 ars sordida, quin semper nobilitas radicata non sit
 & per consequens non perdenda ex qualibet causa,
 qua prima perditur militia, & nobilitas.

Ibi, *Que nos embiaremos allamar a los bi jos dalgo de*
nuestro reyno, Tūc desumitur veram esse propositio-
 nem, quam alibi dixi, scilicet, quod nobiles specia-
 li iussu regis sunt ad Bellum vocandi, neque suffice-
 ret iussus generalis, in quo alij non nobiles voca-
 rentur, imò & quantumcunque nobiles vocarētur,
 adhuc aduocati ire non tenentur, nisi alio speciali
 iussu vocentur, vt dixi in *l. 16. titu. 7. lib. 3. supra num. 3.*
 Requiritur tamen, vt probetur vocatio ad hoc, vt
 pœna imponatur nō eunti ad bellum, † aliter enim
 13 nisi probetur, non præsumitur vocatus, vt optimè
 per *Burgos de Paz. consil. 46. num. 5. & 6. volu. 1. sis legem*
nostram declarando.

S V M M A R I V M.

Actus agentium operatur solum in agente bene dis-
posito. num. 1.

Infamis non potest esse Doctōr, quia Doctōri est ho-
nor. nu. 2.

Militia est Dignitas. n. 3.

Bellum omni iure permissum est pro tuitione rerum.
nu. 4. & 5.

Lex quarta.

S V M M A R I V M.

Deinceps homines boni tributarij in milites non
ordinentur, neque eligantur, & electi ab hinc retro
decem & octo annis contribuunt sine obstaculo qua-
rumcumquem literarum.

BI, NO CABIENDO EN ELLOS LA TAL
 DIGNIDAD. Honor enim his, qui sunt ca-
 paces honoris, debetur, quia actus agen-
 tium operantur tantum in patiente bene
 disposito † secundum *Philosof. 2. de anima, & probatur*
in l. 2. ff. de stat. homi. & in ca. venerabilem, vbi colligitur
de electio tributariis vero, & debētibus tributū no-
 bilitas repugnat, ergo eis nō est cōcedēda, nā qualia
 sunt subiecta, talia debēt esse prædicata, aliter enim
 duo

duo contraria daremus in eodem subiecto *contra l. 1. C. de furt. & sic etiam prædicatum, scilicet, honor non esset dispositum ad subiectum, nam homo, qui est subiectum, habet iam prædicatum tributi, quomodo ergo poterit habere subiectum contrarium, cum soluere tributa, & non soluere contrarientur, & ideo bene dicit *text. in l. neque famosis. C. de Dignitat. li. 12. & quos scelus, aut vitæ turpitudine inquinât, & quos infamia ab honestorum cœtu segregât, dignitatis portæ patebunt? faciuntque dicta per Lucam de Pen. in l. unica. C. de professor, qui in urbe. col. 3. li. 12. quod infamis non potest fieri Doctor, quia Doctori est honor: sed quot hodie repelleretur ab hoc, si vera inquisitio fieret, sed præualet nûmorum solutio inquisitioni verè & rectè faciendæ: & idè iure optimo inquit, *text. hic. No cabiendo en ellos la tal dignidad.* Ulterius ex his verbis notandum est militiâ esse dignitatem, nam cum lex nostra præcedentium sit declaratoria, imò & correctoria, & in præcedentibus de militibus, & militia dictum sit, & in hac eam, vt dignitatem nõ esse concedendam iis, qui ea indigni sunt, statuitur, clarissimè probatur nostrum assumptum, scilicet, militiam esse dignitatem, cum militiæ summa laus sit, vt habetur in *cap. summa. initio, & in fine. 33. q. 1. & Seneca in Hercule furente tragædia prima, omnis (inquit) in ferro est salus*, ideo dicitur bellum omni iure Diuino, naturali, & gentium proutitione rerum suarum permissum esse *† secundum Paul. consilio. 33. & dicit text. in cap. militare. 33. q. 1. quod militare, non est delictum, quoniam plures fuerunt milites à Deo approbati, vt David, de quo dicit Deus, Inueni hominem secundum cor meum, & de pluribus aliis, de quibus habetur Regum. l. 2. 3. & 4. & Machabæo. 1. & 2. vt hæc, & alia in laudem militiæ adducit Cassan. in Caralo. gloria mundi. in 9. part. considerat. 3. & 11. & in initio illius. 9. partis. & sic est hic text. contra Bart. & magis communem opinionem***

† dicentem militiam non esse dignitatem, de qua per *Didac. Perez, & relatos ab eo, in l. 1. tit. 1. lib. 4. Ordin. col. 1324. cum duabus sequentibus. & glo. San mas, in l. 1. tit. 21. part. 2. & ita legem sequentem ad hoc notat idem Didac. Perez, in l. 7. titu. 1. lib. 4. Ordin. col. 1355. & nouissimè Humada, in l. 1. dist. 21. p. 2. in gl. 6. nu. 4.*

Ibi, *Nunquæ sean dados de nuestro proprio motu y cierta sciencia, y poderio Real absoluto.* Vide de his tribus clausulis, quæ in simili dispositione diximus in l. 3. num. 1. cum. 12. sequent. tit. 14. lib. 4. supra, quæ hic refertur, superfluum esset.

Ibi, *Qualesquier clausulas derogatorias y abrogaciones.* Vide, quæ circa hæc verba diximus in l. 1. numer. 34. cum sequent. tit. 14. lib. 4. supra. Notandumque est legem nostram, & tres præcedentes loqui in militibus armatis, legem vero sequentem in militibus, *De espuela dorada*, vt diximus in l. 1. supra isto titu. & lib. & de reuocatione harum nobilitatum facit *Otalor. de nobilit. 4. pa. 64. 4.* quandam longam relationem.

S V M M A R I V M.

Subreptio & obreptio quid sint. n. 1.

Solennitates conuenientes militibus De espuela dorada. n. 2.

Milites nostri temporis an gaudeant priuilegiis militaribus. n. 3.

Lex Quinta.

S V M M A R I V M.

Nullus est ordinandus, neque eligendus in militem, nisi per manum Regis (Suple) vel Regiæ, vt in l. sequenti vel cuius illi commiserint, vt diximus in l. 1. supra isto tit. & lib. glo. Por. el.

IBI, T O D A O B R E C I O N , O S V B R E C I O N , Quid sit obreptio, & subreptio, & effectus earum † vltra Doct. in locis ordinariis, vide *Menoc. de arbit. iud. casu. 201. & 202.*

Ibi, *por nuesta mano.* Suple, vt in sumuario huius dictum est, supplendum.

Ibi, *Que cabe en el la orden y dignidad de la caualleria.* Vide, quæ diximus in l. præced. in glo. 1.

Ibi, *Y que el tal vele las armas.* Ex his verbis & sequentibus apparet, legem nostram loqui in militibus calcatis deaurati, vulgo, *Caualleros de espuela dorada.* hæc enim solennitates eis conueniunt, vt apparet † *ex l. 13. & 14. titu. 21. part. 2. tradit Garcia de Nobilit. glo. 1. §. 1. n. 5. 2. cum tribus sequent. diximus in dict. l. 1. supra isto titu. & lib. vbi & in quo differant ab illis, de quibus in tribus legibus præcedentibus differuimus, & an milites nostri temporis gaudeant priuilegiis militaribus, † *Vide per Auend. in Dictiona. verbo. Cauallero. & Didac. Perez in l. 1. titu. 1. lib. 4. Ordin. col. 1318. versic. Ex quibus. cum duabus sequentibus columnis, vbi col. 1320. id per duas conclusiones resoluit.**

S V M M A R I V M.

Priuilegia quæ habet Rex, habet & Regina. num. 1. Vbi declaratur, & nu. 2.

Lex Sexta.

S V M M A R I V M.

Rex, & Regina, & non alij possunt milites ordinare.

IBI, Q V E S O L O S N O S . Ex his notat Compiler in sumuario, ex eoque, quod lex nostra condita fuit à Regibus Ferdinando, & Elizabeth, & ex sine nostrâ. l. quod ipsa Regina, sicut Rex potest milites constituere, & ordinare, & hoc nimirum, nam priuilegia, quæ habet Rex, habet & ipsa † Regina. l. *Princeps. ff. de legib. & in l. 3. C. de Præpo. sac. cubi. lib. 12. facit. l. Bene à Zenone. C. de quadrien. præscrip. l. fiscus cum sequentibus. ff. de iure fisci, & optima. l. 7. col. penul. tit. 2. part. 4.* Quod verum esse, inquit *Lucas de Pen. in dist. l. 3. de priuilegiis, quæ mulieri conueniunt, & quæ nullum, vel modicum parant præiudiciu, vt refert & sequitur Carol. de Grassal. li. 1. Regal. Franc. iure. 18. in princ. vbi inquit, quod nõ potest cõdere legem, & similia mulieri nõ conueniëntia, quod ego intelligo, nisi & ipsa Regina esset, † nõ tunc hæc facere posset, eo quod tunc habet administrationem cum Dignitate, vt inquit *Carol. de Grass. vbi supra, prout fuit Regina Elisabet conditrix huius. l. cum**

marito suo Ferdinando, nam administratio Regni de iure Reginae propriae pertinet, ut diximus in l. i. tit. 3. lib. 2. supra num. 7. & tunc cum administratione trãseunt omnia Regi competentia in suo regno, in Regina in suo, & secundum hæc supradicta intelligerem. Imo & ille, cui Rex comiserit, poterit milites creare, ut diximus in l. i. supra eod. cum qui per alium facit, per se ipsum facere videatur, & omnia nostra facimus, quibus autoritatem nostram impartimur, inquit Imperator in proœmio. C.

Ibi, *Leyes de partida*. Quas in l. præcedenti retulimus, & in l. i. supra eod. quæ quoad illas solénitates ex l. nostra cessant, ut ex verbis sequent. clarè patebit.

S V M M A R I V M.

Priuilegium non requirit scripturam pro substantia, sed pro probatione. num. 1. nisi ut ibi. num. 2. & num. 4.

Verbum (fiat) ab ipso Principe prolatum est maioris potentiae, quam si à consiliariis camerae procederet. nu. 3.

Priuilegij causa concessi à Rege ad ipsum pertinet. n. 5. Vbi num. 6. quòd & dubitatio de confirmatione ad ipsum Regem pertinet.

Lex Septima.

S V M M A R I V M.

Ad probandum aliquem esse militem armatum non sufficit testimonium militiae, sed priuilegium ipsum est necessarium.

IBI, PARA PROBAR. Ex his nota, quòd priuilegium, ut valeat, non requirit scripturam pro substantia, † & validitate eius sed tantum pro probatione, quia ab ipso ore principis valet, & tenet, & est validum, & firmum, & perfectum, secundum Felin. & Dec. in Rubric. de constit. & Bald. in l. humanum, C. de leg. Boss. in pract. tit. ul. de principe, & priuil. eius num. 293. optimè per Socin. consil. 41. num. 3. & 4. lib. 3. & Ioann. Garf. in Commento de Nobilit. glo. 6. numer. 38. versi. his tamen non obstantibus, cum sequent. fol. 138. & ante eum Molin. optimè de Primogeniis lib. 2. c. 7. nu. 52. cum pluribus sequentibus, vbi num. 57. id declarat, procedere, nisi gratia concedatur, ut possit aliquid fieri: nam tunc licentiarum expeditio requiritur, ut fieri possit, † aliter enim ab ipsa Principis concessione valida est gratia, & priuilegium, ut & probatur ex l. 6. 7. 8. & 9. ff. de iur. iur. part. 3. Ibi, *E porque esto sea firme, e non venga en dubda di le esta carta*. Et sic statim, quod conceditur priuilegiũ exemptionis, effectum sortitur, quod iterum declaro, si ab ipso ore Principis concessio fiat, secus vero si ab eius primariis consiliariis, qui vulgo dicuntur, De la camera, quod non debet esse tantæ virtutis, & efficaciam, prout verbum (Fiat) prolatur ab ipso Principe, † prout in proposito, inquit Molin. vbi supra, num. 59. cum sequentibus aliquibus, eo quod tunc secundum eum requiritur subscriptio Principis, & antequam ipse subscribat, non sortitur effectum tale priuilegium, & gratia à dictis consiliariis concessum, præsertim

cum inter os & offam, ut est prouerbiũ, multa possent accidere, propter quæ Princeps non concederet.

Ibi, *No basta que tengan solamente testimonio de la caualleria, sino que muestren realmente el priuilegio que tuuieren para ello*. Nam quamuis, ut diximus, ad validitatem priuilegij scriptura non requiratur, ad probationem tamen requiritur, & ostendenda est scriptura originalis, & realis talis priuilegij, † prout ex nostro text. clarissimè probatur, ut inquit Bal. in l. si qua per calumniam nu. 5. C. de episc. & cleri. & in aliis pluribus locis relatis per Molin. vbi supra, numero 55. probaturque ex l. probatorias, C. de diuers. offic. & appa. ind. lib. 12. ibi, non passim, nec licenter solis auctoritatibus, vel sacrarum militarium literarum exemplaribus, sed ex authenticis tantum sacris probatoriis manu mea subscriptis, & ibi gl. ver. authenticis. e. porro de priuil. vbi priuilegium Papæ est probandum per scripturam originalem, & ex l. i. C. de mand. Princip. quibus iuribus, & aliis istam opinionem licet sub dubio latè fundat Didac. Perez in l. 21. in gloss. T assentalos en nuestros libros. titulo 4. lib. 4. Ordinar. col. 1452. cum tribus sequentibus. & Oralar. de Nobilitate. 4. pa. cap. 2. numero 5. vbi refert regiam schedulam ad hoc missam iudicibus Regiis, & sic quoad nostram materiam militia hæc testibus probari non potest, quod est optimum pro limitatione dictorum à Mascardo in 2. Tom. de probatio. cunctu. 10059. miles. Et quomodo tunc si ostenso priuilegio dubitetur de eo, ad Regem est eundum, quia causa priuilegij concessi à Rege ad ipsum pertinet, † vide per Ioann. Garfiam, vbi supra, gloss. 1. §. 1. nu. 1. fol. 38. & nume. 2. an inferiores possint cognoscere, imo & dubitatio de confirmatione † ad Regem pertinet declaranda, ut per eundem Garfiam, ibidem num. 66. & iterum nu. 31. & vide Oralo. de Nobilit. in 4. part. c. 3. per totam.

S V M M A R I V M.

Legitimatio non operatur extra territorium legitimantis. nu. 1.

Rex in dubio iuri quæsito non vult præiudicare. nu. 2. nu. 4. declaratur.

Declaratio Regis in præiudicium iuris tertio quæsiti operari non debet. num. 3.

Priuilegiatos citandos esse ad declarationem sui priuilegij. num. 4.

Clementina, literis, de probatio. procedit in Rege. n. 5. Priuilegium subdito concessum per Principem per ipsum tolli potest sine causa. nu. 6.

Lex Octaua.

S V M M A R I V M.

Priuilegia exemptionum concessa ab Imperatore tanquam Imperatore subditis, & naturalibus huius Regni solum sortiuntur effectum in Imperio, & non extra, neque in his Castellæ Regnis.

IBI, EN LOS LVGARES QUE SON DEL DICH O IMPERIO. Nam extra ex defectu voluntatis, & intentionis, ut in glo. sequenti patebit, non censetur militiae dignitatem, & exem-

& exemptiones concessisse Imperator. sicut & in legitimatione asseritur per *Alex. consil. 67. lib. 1. & per alios relatos per Pelaez de Maiorat. 1. part. quest. 58. n. 10.* quod legitimatio non operatur effectus extra territorium ꝑ legitimantis, prout hanc frequentiore testatur esse opinionem *Oros. in l. si. n. 2. 3. & 4. & 6. col. 597. ff. de iurisd. omn. iudic. & faciunt etiam dicta per nos in l. 19. titulo 25. lib. 4. supra, & per Felin. in cap. si cauid. nu. 16. de fide instrum. contra hanc tamen nostri text. conclusionem plura adduci, possent ex dictis per *Paris, consil. 1. num. 5. cum sequentibus pluribus volum. 2. & per Tiraquel. de Nobilit. cap. 6. num. 26.* vbi in propriis terminis allegant in contrarium dictum quoddam Innocent, & pareret clarius, si fateamur, prout omnino fatendum est, Imperatorem inuictissimum Carolum Quintum tunc temporis, & semper fuisse Regem Castellæ, sicut fuit Imperator Imperij à tempore electionis, itaque sicut in Imperio hæc potuit concedere, sic & in Castella, & nisi haberemus legem nostram, sic esset fatendum, scilicet, talia priuilegia in omni territorio, & dominio, & Regno ipsis Imperatoris valere, sed quia lex hæc est in contrarium, quamuis dura, seruanda est, prout inquit *Bald. in l. prospexit ff. qui, & à quibus, in aliud propositum.**

Ibi, *Porque esta fue y es nuestra intencion al tiempo que las concedimos, o concedieren.* Ita quod non ex defectu potestatis, sed intentionis in Imperio solum, & non extra, dicta priuilegia sortiri debent effectus, quasi noluerit Imperator, Castellam, & Hispaniam, quæ non subest Imperio, sub simplici concessione priuilegij in Imperio facta, & tanquam ab Imperatore concessa Hispaniam liberam ab imperio comprehendere, nisi expressa de ea mentio fieret. Sed cum iam ex iis priuilegijs sit quæsitum ius priuilegiatis, quomodo in iure quæsitum potuit præiudicari, cum Regem in dubio ꝑ iuri quæsitum præiudicare, nolle, dicendum est, *l. 1. §. si quis à principe. ff. ne quid in loc. publ. & ex alijs pluribus per nos allegatis in l. 14. tit. 3. lib. 1. supra, & alibi sæpè, & præsertim cum habeamus, quod quando declaratio Papæ, vel Imperatoris, aut Regis præiudicat iuri tertij alicuius ià quæsitum, non credendum videtur eius declarationi, imo tunc non procedet *tex. in Clem. literis. de probat. ꝑ ut per Abb. in c. 1. in fi. de sagittarijs. per Paul. Cast. in l. hæredes palam. §. si quis. nu. 4. ff. de testam. & consil. 318. & 357. n. 5. lib. 1. Late Decius in l. 1. C. de impub. & alij. n. 3. & in c. si. nu. 13. de constir. & consil. 114. nu. 5. Gome. de iure quæsit. non tollèd. q. 3. & ibi Rebus. glo. 1. Grammat. decis. Neapol. 64. nu. 14. & decis. 65. num. 10. & 11. Ancharr. consil. 398. Aymon consil. 282. Alex. consil. 11. numero 14. lib. 7. & per alios relatos per Mascard. in 1. Tomo de probat. cõcl. 141. & cõcl. 139. nu. 14. Francis. Becius hos, & alios adducens consil. 3. nu. 44. cum sequent. vbi tales declarationes iniuicias, & iniustas appellat, imo & quod plus est, quod ibi nu. 45. & 79. id ampliat, procedere in lege, vel constitutione, vt non trahatur ad præterita in alterius, cui fuit iam ius quæsitum, præiudicium, quomodo ergo in præsentem declaratio hæc fieri potuit? & præsertim cum ad hanc declarationem faciendam nõ fuerint ciuitati priuilegiati ij, prout citandos ꝑ esse, asserit *Maria. Socin. Iunior. consil. 100. num. 22. cum quatuor sequent. volum. 2. & faciunt dicta per Peral. in Rubri. ff. de legat. 2. num. 5. & 6.* Et vt legistatorem ab his impugnationibus defendamus, dicendum est, declarationem hanc fieri potuisse, &**

declaranti credendū, vel quia erat dubium de mente Imperatoris, an voluerit extra imperium priuilegia illa cõcedere, & ideo dubiam mentem potuit declarare, & in hoc casu ei creditur secundū supradictos doctores, maxime *Abb. vbi supra, & Becium, vbi supra. nu. 45.* vel quia Imperator voluit hic cõcedere legem generalem, vt sic priuilegia ab Imperatore in imperio concessa, tantum quoad imperium intelligatur, prout patet ex verbis nostræ legis, ibi, *Concedimos, o concedieren:* per quæ verba nõ solum videtur, Principem voluisse declarare, sed etiã de nouo statuere secundum glo. in *Clement. literas. verb. decernimus. de Præbend. & habetur in cap. decernimus. de iud. & per consequens legem condendo sic potuisse, & sic cessant supradicta: vel melius, quia id, quod dicitur, Regem non potuisse tollere ius quæsitum, procedit in dubio, tamèn si id vult, potest, vt diximus in *l. 2. tit. 14. lib. 4. supra. n. 43. & Menoch. de præsumpt. Tom. 1. lib. 2. præsumpt. 10. n. 24. & 25.* & præsertim cū causa, vt hic, eo quod priuilegia illa erant damnosa huic Regno, & in præiudicium bonorum hominum, & ideo restringenda, vt non intelligerentur concessa extrà Imperium, vbi concessa fuere, vel si tanquam Imperator concedit, nam tunc extra terminos, & potestatem Imperatoris cõcedere, nõ videtur, præsertim in aliorum præiudicium, & tunc cum dubiū est, vel de Principis voluntate constat sic volentis declarare, de sua potestate non est dubitandū, imo ei credendum, nam & dicta *Clement. literis. de probat. & eius dispositio procedit etiam in Rege ꝑ non recognoscente superiorem, vt per Suarez allegat. 6. col. antepen. in fine. & alleg. 8. col. penult. in medio. in antiquis quidquid Cardin. in Clem. Pastoralis. q. 2. de re iud. in prin. relatus per Franc. Marc. decis. Delphinat. 779. n. 9. vbi per totam illam decisionem tractat de dicta Clementina. literis, & Domin. consil. 15. & 53. col. si. relati per Mascard. vbi supra, in cõcl. 139. n. 10. & 11. ex quibus iustificatur optime decisio nostræ. l. & intentio legislatoris: & præsertim quoties contra subditum declarationem facit, nam tunc ei creditur secundum *Ruinum consil. 103. col. 5. & sequenti. volum. 5. & Mascard. vbi supra dicta cõcl. 139. nu. 12. & 13.* nam subdito potest tollere priuilegium ei concessum etiã ꝑ sine causa 6 regulariter, vt diximus in *l. 1. & 2. tit. De las donaciones. supra lib. 5. & à fortiori poterit priuilegium interpretari, & declarari per Imperatorem illud concedentem:***

Lex Nonã.

S V M M A R I V M.

Arma, & equi militum & nobilium non sunt capienda pro executione, vel pigmore debiti alicuius, nisi pro tributis Regi debitis.

BI, NO SEAN PRENDADOS. NI TOMADOS. Vide, quæ latissimè in hac materia, diximus in *l. fin. tit. 21. lib. 4. infra num. 42. cum pluribus sequentibus:*

S V M M A R I V M.

Tenor Priuilegij inspiciendus ad sciendum an sint realia personalia vel priuilegia. Societas dicitur perpetua, quæ durat ad vitam sociorum. num. 2.

Lex Decima.

S V M M A R I V M.

Priuilegia militum, & nobilium seruanda sunt.

IBI, SE AN GVARDADOS LOS PRIVILEGIOS. Decet enim concessum à Principe priuilegium esse mansurum, *ex cap. decet. de regu. iur. in 6.* sed dubitabile est, num in propositum durabunt in perpetuum priuilegia; vel an ad tempus, ita quòd dicantur realia hæc priuilegia, ¶ an verò erunt personalia, ita vt cum persona extinguantur. Et in hoc dicendum est priuilegij formam, & tenorem esse inspicienda, aliter enim ex lege nostra mortuis illis militibus, quibus conceduntur priuilegia, extinguntur, & nõ ideo minus dicitur, decere, concessa à Principe priuilegia esse mansura, & sic lex nostra in realibus, & personalibus lo-

quitur priuilegiis, si nõ antè mortè eius, cui conceduntur, vel ante tēpus præstitutum reuocetur, nam & societas dicitur perpetua, quæ durat ad mortem sociorū. *l. 1. ff. pro socio.* & perpetuū dicitur, quod cõceditur ad beneplacitum cõcedentis. *c. fin. de rescript.* & manere dicitur, quod confertur vsque ad tempus mortis. *Corn. consi. 2. 3. n. 5. lib. 3.* & sic nihil occurrere potest, ob quod non dicatur, nõ manere beneficium personale, & per cõsequens legem nostrā in personali, sicut in reali procedere inquit optime, *ibi Petr. Peki. n. 4.* vbi cum sequentibus. illam regulā ampliat.

Ibi, De premia y alarde y de guerra. De quibus diximus in *l. 1. supra isto titu. & lib. & in l. preced. 3 supra eod.*

Ibi, Segun. Hæc dictio (segun) Latine, secundum, vt, vel, prout, vel, sicuti, an stet conditionaliter, causatiuè, vel, relatiuè, diximus in *l. 1. verbo, segun. supra isto titu. & lib.*

¶ Leges sequentes sunt leges locales, & tales, quæ non indigent declaratione, & sic transeo ad sequentem titulum, valem, & necessarium in practica.

TITULO SEGUNDO

De los Hijos Dalgo.

S V M M A R I V M.

DE nobilitate plures adsunt tractatus. *nu. 1.*
 Nobilitatem aliqui ab angelis & astris numerant. *num. 2.*
 Ordo quidam adest omnibus in rebus. *num. 3.*
 Ordo & superioritas datur etiam in hoc mundo inter, Reges filios & uxorem eius. *nu. 4.*
 Filius Regis in eius vita Rex vocari potest. *nu. 5.*
 Inter artifices etiam datur hæc superioritas. *nu. 6.* & inter animalia. *nu. 7.*
 Nobilitatem alij dicunt ab Abel, & Cain processisse. *num. 8.*
 Nobilitatem à filiis Noe processisse fuit alia opinio. *num. 9.*
 Diluuium generale aquarum qua anno. *vu. 10.*
 Nobilitatem tempore Amazonum incepisse fuit alia opinio. *num. 11.*
 Nobilis dicitur quasi præ aliis in virtutibus notabiles. *ibidem.*
 Discolia plebium fuit vna causa, tempore Amazonum eligendi nobiles. *num. 12.* & *num. 13.* ponitur alia causa, scilicet, ex fortitudine. & numero *41.* quarta causa.
 Stirpes, in paganismo nobilium raro perpetuate fuerunt ob superbiam eorum. *n. 15.*
 Nobilitatem nemo vnquam odio habuit. *nu. 16.*
 Nobilitas ab antiquissimis procedit temporibus. *nu. 17.*
 Nobilitas iure diuino canonico civili & Regio ap-

probata est, & apud quam plures nationes, vt à *nu. 18.* vsque ad *27.* exclusiue.
 Nobilis in beneficiis & patronatibus preferendus ceteris paribus. *nu. 20.* & *21.*
 Nobilitatis priuilegia remissiue. *nu. 22.*
 Nobilitas etiam in secularibus, etiam dignitatibus dandis consideratur. *nu. 24.*
 A quibus gentibus sit nobilitas approbata, & quomodo. *num. 26.*
 Familia nota nobiles reperiuntur à sui initio & fundatione. *n. 27.* prout in Cantabria & Asturiis.
 Articuli in causa nobilitatis formandi sunt secundum locorum diuersitatem. *nu. 28.*
 Nobilitas quorūplex sit. *n. 29.* vbi plures referuntur opiniones. & *num. 30.* quæ videtur congruentior Autori.
 Nobilitas Theologica & supernaturalis quæ sit. *n. 31.*
 Nobilitas summa apud Deum est, esse quem clarum virtutibus. *num. 33.*
 Nobilissimum vnumquēque virtus reddit & facit. *nu. 33.*
 Virtutem nobilitati generis anteponendam. *num. 34.*
 Vbi. *n. 35.* quis merebitur virtutis palmam.
 Nobilitas naturalis duobus modis consideratur. *n. 36.*
 Nobilitas est quid accidens non vero quid naturale. *num. 37.*
 Nobilitas politica & quibus per vulgares intelligitur cum de nobilitate tractatur. *nu. 38.* & est triplex, vt *num. 39.*

Nobilitas perfecta non est, quæ incipit. n. 40.

Nobilitas diminuta & perdita, quæ sit declarat. Autor. num. 41.

Nobilitas quid sit, & unde deriuetur. nu. 42. & 43. remissiuè referuntur in hoc 26. opiniones.

Nobilitas an à verbo Italo deriuetur ibidem; & nu. 44. & 46. diffinitur optime.

Nobilitas & Dignitas non sunt idem nu. 45.

Nobilitas quibus ex causis, titulis & modis acquiratur. n. 47. vsque ad 82. inclusiuè.

Princeps est qui nobilitat, & qui ignobiles facit. numero 48. & 49. refertur in propositum dictum quoddam Solonis & num. 51. cum. 6. sequentibus ampliatur.

Rescripta de nobilibus loquentia de creatis à Principe intelliguntur. nu. 50.

Principi plura esse peculiaria remissiuè referuntur. num. 63.

Nobilitas à sanguine acquisita declaratur. n. 64. cum 3. sequentibus filius præsumitur talis qualis fuit Pater. n. 65.

Nobilitas generis ex parte Patris non vero matris consideranda. n. 66. neque valet statutum in contrarium. numero 67. sed quòd aliquando consideratur.

Nobilitas à scientia etiam procedit. n. 68. cum. 10. sequentibus. & n. 78.

Literati & scientifici sunt multum laudandi. numero. 69. & num. 70. quòd scientia civilis nobilissimum facit.

Ignari non merentur homines appellari, sed imagines hominum. n. 71.

Plures ob scientiam nobilitati remissiuè. n. 72.

Doctores legum nobiles dicuntur. nu. 73. Vbi aliqua inferuntur.

Egregia persona est Doctor & ad eum mittitur sicut ad egregiam personam. n. 75.

Doctoratus est Dignitas num. 74.

Doctores vocandi sunt Domini & Patres et amici principis et non fratres. n. 76.

Inter Doctores sunt illi præferendi, qui libros composuerunt. num. 77.

Nobiles ex scientia an sit præferendus nobili ex genere. 79. cum tribus sequentibus.

Doctor dicitur nobilior quam qui est nobilis genere. num. 80.

Nobilitas etiam à virtute acquiritur et hæc nobilior. num. 82.

Nobilem se appellanti incumbit onus probandi. num. 83. et 84. et n. 85. ampliatur.

Leges. 7. et 8. titu. 11. lib. 2. Recopil. non excludunt alios probande nobilitatis modos à iure civili inductos in locis liberis. nu. 86. vsque ad numerum. 107. latissimè comprobatur.

Probationes ampliande non verò coarctande. numero 87.

Transgressor legis impossibilitatem inducere non est culpandus. nu. 88.

Lex Vbi vnam disponit et alteram præsupponit. Vt habeat locum dispositum debet verificari præsuppositum. n. 89.

Cum idem resultat effectus, sufficit quid ex æquipollentibus fieri. numero 90. et numero 91. ampliatur.

Ratio est coniunctio diuersorum casuum ad eandem finem tendentium. n. 92.

Plura Vbi eadem habent rationem, cum de vno tantum sit mentio videtur fieri exemplariter non verò restrictiue. nu. 93.

Verba legum. 7. et 8. tit. 11. lib. 2. supra, Reales y concessales, gratia exempli posita censentur. nu. 94. et 95.

Nobilitas probari potest in locis liberis per aliquod actum distinguendum nobiles à plebeis. etiam si non sit tributorum. n. 96.

Auus solus si fuit in reali possessione nobilitatus et filius eius et nepos vixerint in loco libero, censetur continuata aui possessio, Vt per eam censetur nobilitas in eis. n. 97.

Nobilis ita potest conqueri de turbantibus suam nobilitatem quocumque modo, sicut cum pignoris capiuntur. nu. 98.

Lex generalis non extenditur ad locum Vbi qualitates eius verificari non possunt. numero 99.

Lex non est ita præcisa quin non recipiat modum rationem à tempore, loco et persona. numero 100.

Syllaba vna in legibus interpretandis non debet stare ociosa. nu. 101.

Lex non videtur quicquam frustra inducere. numero 102.

Quoties de antiquarum legum abrogatione agitur, solet signari verbis expressis, aut præfatione honorifica. nu. 103.

Lex generalis casus speciales non comprehendit. numero 104.

Dispositio de vno casu ad alium non extenditur, Vbi adest diuersa ratio. num. 105.

Dispositio se restringens aut intendens ad vnam genus personarum, non extenditur ad alias personas. num. 106.

Sed in præcedentia probatur possessorium & petitorium. num. 107.

Text. in cap. 1. de litendent. procedit circa honorem etiam in possessorio. nu. 108.

Originarius Cantabricus distinguitur à non originario quo ad nobilitatem. nu. 109.

Exteri à nostro Regno an gaudeant nobilitate sua in eo. 110. et 111. id dicitur fuisse factum et visum pluries.

Cantabri sunt Antiquissimi. nu. 112.

- Nobilitas probatur ex antiquitate, quæ dat Dignitatem. n. 113.
- Dignitatem qui prius acceperunt præferendi sunt. num. 114.
- Privilegia quinquaginta antiquitatis, remissive. num. 115.
- Nobilitas antiqua causatur ex usu tanti temporis cuius memoria in contrarium non extat. numero 116.
- Antiquior quò quis est, eò maior & nobilior. numero 117.
- Omnis immemorialis dat possidenti ius plenissimum. n. 118. & sic de iure communi nobilitas non alio modo probari poterat, ut n. 119.
- Non intelligitur de nobili genere, nisi qui probauerit à maioribus habuisse. n. 120.
- Consuetudo immemorialis non requirit Actuum probationem. nu. 121.
- Scientiæ & patientiæ probatio non requiritur in immemoriali consuetudine. n. 122.
- Lex 8. tit. II. lib. 2. supra loquitur incertis eius partibus in possessorio. nu. 123.
- Lex ista. 8. dum de proprietate loquitur confirmat l. 7. præcedentem. n. 124.
- Verbum Sum, es, fui, denotat proprietatem. numero. 125.
- Minor probatio requiritur in possessorio nobilitatis probando quam in petitorio. numero 126.
- Lex. 7. tit. II. lib. 2. supra in vers. Es nuesta merced. quomodo intelligatur. n. 127.
- Lex. 8. ibidem in vers. Y otroli, si alguno, intelligitur. n. 128.
- Actus positivi non requiruntur in immemoriali nobilitatis probatione. n. 129.
- Quare fiscus hodie data executoria in possessione nõ intentat proprietatem. n. 130.
- Lex. 8. tit. II. lib. 2. vers. Pero si el abuelo. intelligitur in n. 131. & 132. aliud.
- Nobilitas in locis liberis potest probari ex immemoriali possessione litigantis & suorum. numero 133.
- Lingua Cantabria fuit Hispania prima. numero 134.
- Tubal in montes & partes Cantabriæ post diluuium deuenit. nu. 135.
- Cantabria fuit tempore Octauiani Augusti Cesaris inuasa vi & armis. n. 136.
- Prærogatiua alicuius prouincia durat etiam ea dirupta. numero 137. etiam si alteri Regno sit vnita. num. 138.
- Infanzones vocati in Hispania, in Italia vocantur Catani, & Valtafores. n. 139.
- Infanzonum in Cantabria multi ad sunt. nu. 140. Vbi ibidem præmaxime habent fundatam intentionem. num. 141.
- Infanzones in Gothorum Regum ætate creditur initium habuisse. 142.
- Immemorialis omnis supponit quia infinitum. numero. 143.
- Lex Fori juzgo refertur in nu. 144.
- Vassallos habere nobilitatem inducit inter eos. numero 145. & acquiritur Dignitas publica. numero 146. quòd si per modum inuestitura id datur à Principe in omni parte est nobilis, numero 147.
- Infanzon, quid significet in lingua Tudesca numero 148.
- Cantabrorum versus antiqui referuntur. numero 149.
- Militia & militaria exercitia plurimum nobilitant. n. 150. ubi nu. 151. quòd statim quòd vnus est miles efficitur nobilis.
- Tempore regis Roderici fuit Hispania à Mauris ingressa, & omnes se contulerunt ad partes Cantabriæ & Asturiæ. n. 152.
- Mediolani sunt certa familia nobiles. numero 153.
- Reprobatur assumptum quoddam Ioan. Garsia. num. 154. & 155.
- Minores & leuiore probationes sufficiunt propter difficultatem antiquitatis. n. 156.
- Continuata nobilitas naturaliter vel ciuilitate sufficit. num. 157.
- Nobilitas probatur ex communi opinione & reputatione. num. 158.
- Nobilis præsumitur, quem vulgus & communis hominum æstimatio nobilem reputat. numero 159.
- Nobilitas non est quid naturale, sed aduentitium. numero 160.
- Arbitrio iudicis est locus in causis nobilitatis. numero 161.
- Aliquem descendere ex Iudaica vel Mahumetica gente per famam probatur. numero 162.
- In dubio nemo præsumitur descendere ex infecta radice. 163.
- Nobilium appellatione comprehenduntur, qui secundum communem æstimationem nobiles appellantur. num. 164. & 165. & num. 166. quòd huic probationi est standum interim quòd contrarium non probatur.
- Pro nobilitate probanda non sufficit dicere quòd quis sit nobilis, sed & quòd talis vulgo reputatur. num. 167. & 168. quòd communis usus loquendi sic se habuit.
- Nobilitas probatur per famam communem. numero 169. & nu. 173. ubi idem in probanda dignitate.
- Testes de auditu admittuntur pro probanda nobilitate. num. 170.
- Communis reputatio in locis liberis à tributis distinguens

- guens nobiles à plebeys sufficit pro actibus distinctius. num. 171.
- Generalis probatio quod per particulares actus in loco libero distinguitur nobilis ab ignobili sufficit quoad hos & alios nobilitatis effectus. num. 172.
- Vna pars populi potest se super aliam reputare & qualificare ad distinguendam & inducendam suam nobilitatem. num. 174.
- Infanzonatus pro nullo delicto, etiam læsæ maiestatis perditur. num. 175.
- Quicumque vult exheredare filium & ecclesiam facere heredem, à aliū querat quam Augustinū. nu. 176. Vbi an idem si fratrem.
- Dispositio ob iustas causas restringens patris potestatem etiam ad pias causas valet. num. 177.
178. prohibens aliquem testari favore alterius, etiam favore piæ causæ habet locum. num. 178.
- Reputatio communis & antiqua nobilitatis in locis liberis & Vbi aliter probari non potest non requirit actus distinguentes nobiles ab ignobilibus. numero 179.
- Casus dari potest Vbi nobiles & ignobiles sunt excepti à tributis, & tamen potest dari communis reputatio circa Vnos & non circa alios. nu. 180.
- Familie etiam in nostra Hispania adsunt notæ nobiles. num. 181.
- Nobilitas probatur in proprietate ex domo solariego. num. 182.
- Solarium nobilitatis quibus modis consideretur. num. 183. & infra.
- Tributum quinquæ moræpetinorum quis nobilibus imposuit, & quis à soluendis eis liberavit. n. 184.
- Nobiles Hispaniæ cum à Principe præsumantur habere castra non est dubitandum eos habere nobilitatem. num. 185. Vbi. 186. de Dominis Hispaniæ in terris & extra differitur quid sit cum. nu. 187. & itidem. num. 188. quid apud Neapolitanos.
- In Cantabria & Montanis hodie solaria notoria etiam habentur domus habentium signa certâ & antiqua. num. 189.
- Arbitrio iudicis relinquitur iudicare qui sint nobiles, vel non. num. 190.
- Probans domum solariegam non tenetur probare esset ne prouincia illa tributaria, vel non. numer. 191. & ideo tunc filius non perdit nobilitatem etiam si pater eam perdidisset in vita sua. n. 192.
- Genus Medionali & Romæ sunt familie notæ nobiles. num. 193.
- Opinio auctoris quid sit solarium. numero 194. & infra.
- Nobilitas De solar ad similitudinem solarij dicta est. num. 195.
- Notorium quid sit. num. 196. & 199. Vbi nu. 200. quid dicatur manifestum.
- Nobilitas à personis non verò à rebus prædicanda est. num. 197.
- Inter notorios milites alij sunt plus notorij, scilicet, habentes solarium notorium & cognitum suæ originis. num. 198.
- Modi probandi nobilitatem ex vniuscuiusque prouinciæ forma & modo constituuntur. num. 201.
- Gentilitia, familie, insignia, turris, Domus, & similia magis ad equestrem ordinem quam fidalgorum diriguntur. num. 202.
- Maioratus & primogenitura non est Dignitas. numero 203.
- Accidentia non possunt mutare substantiam. numero 204.
- Influens causa veluti sanguinis eiusdem est potentie in omni suo causato. num. 205.
- Proprietas nobilitatis in sanguine consistit. nu. 206.
- Nobiles & ignobiles ijsce temporibus possunt depingere arma in rebus suis. num. 207.
- Vassallos nullus habet neque possidet in Cantabria. num. 208.
- Nobilitas non inducitur ex solutione census in fauorem eius, cui soluitur. num. 209.
- In generali locutione non veniunt habentia nomen speciale. 210.
- Verba interpretanda sunt ex verisimili intentione proferentis. num. 211.
- Res notabiles non veniunt sub verbis generalibus. num. 212.
- Nobilitas etiam probatur ex monimento siue instrumento, aut ex foro vel lege. num. 213.
- Tria nomina Democratia, Aristocratia, Monarchia designantur in num. 214. & quod in Cantabria verificantur.
- Vniõne Regni vnius cum altero non amittuntur prerogatiue vni Regni. num. 215.
- Monarchia est optimus & præstantissimus status. num. 216.
- Monarchiæ omnes ab armis initium habuerunt. num. 217.
- Nobilitate quis gaudet propter nationem. nu. 218.
- Originarij Vizcainim habent pro se leges sui fori probantes nobilitatem. num. 219.
- Proæmium inducit causam finalem. nu. 220.
- Dictiones, quia vel quoniam, quid importent. numero 221.
- Verba legis narratiua allegari possunt ad decisionem causarum quoties intentio legis in verbis narratiuis consistit. num. 222.
- Verba narratiua ab antiquo lata, prout est. 60. annorum, disponunt & probant. nu. 223.
- Tempus antiquum sexaginta annorum est. numero 224.
- Vitæ nostræ tempus breuissimum est. num. 225.
- Ratio allegari potest pro lege quoties est vnicæ, & à Principe non impugnata. num. 226.
- Confirmans actum quando videatur dare de nouo. num. 227. & 237.
- Dispositio legis non ex tota, verum & ex eius singulis partibus inducitur. num. 228.

Verba narratiua etiam ab alio quam à Principe propter se prolata probant & disponunt. num. 229. Vbi. num. 230. idem si per modum causa, si Princeps in eis fundat intentionem suam.

Verba geminata ostendunt mentis & intentionis perseuerantiam, & inducunt plenum effectum & maxime sit triplicata sint, vt num. 231. 232. & 233.

Lex potest conferre & declarare nobilitatem in proprietate. num. 234.

Geminationis sexaginta duos effectus, remissive. num. 235.

Ratio finalis non solum non restringitur ad casus expressos, sed & ampliatur ad omnes illos casus comprehensos in ratione illa etiam in correctorijs & ociosis. num. 236.

Instrumentorum probatio evidens dicitur. numero

238.

Instrumentum est veritas probata non probanda. numero 239.

Leges non sunt iudicanda postquam sunt constituta, sed secundum eas iudicandum. num. 240.

Nobilitas probatur etiam quoad possessionem ex legibus nostris Regijs vt. nu. 241.

Libelli principium super probanda nobilitate in possessione. num. 242.

Lex. 8. tit. II. lib. 2. declaratur. num. 243.

Officiorum medietas datur Beticæ nobilibus & hic est actus distinctiuus, ibidem sicuti in alijs locis alij sunt constituti. num. 244.

Regula tantum præscriptum quantum possessum non procedit vbi generaliter præscribitur. numero 245.

Hominum status triplex est. num. 246.

CV M superiori titulo de militibus dictum sit, nunc autem de fidalguis, vt cita Hispanicè loquamur, subsequitur titulus hic: Sed cum fidalgui antiquiores sint quàm milites, cum antea essent, ex illis enim milites creabantur, vt per *Otaloran de nobilit. 2. par. c. 3. num. 3.* quomodo prius de militibus titulus antepositus? faciliter respondebis, si dixeris quòd milites fidalguis præferuntur: sed obstabit, nam hoc verum esset, si milites ij ex fidalguis processerint, sed cum in titulo præcedente de veris militibus paucissimè agatur, sed de fictis & imaginarijs & ex priuilegio creatis, quomodo præcessit titulus proximus? dicendum est quia ibidem erat materia & titulus congruentior vbi de ijs agendum erat, ideo & de omnibus milibus actum est antequam de nobilibus simplicibus agatur in titulo nostro, in quo cum de nobilitate agendum sit per viam Epilogi, substantialiora in eius materia proponam pro declaratione nobilitatis, meliora & magis scitu digna ab scriptoribus colligendo, in hac enim materia, sicut & in multis alijs, in hac tamen præcipuè, nihil dici potest quod non sit antea dictum, verum enim uero flores omnium colligendo, per quinque quæstiones pro exortatione huius Rubricæ & tituli, sequentia declarabo.

Prima erit quæstio à quo tempore nobilitas fuit introducta, & originem habuerit, & de eius antiquitate, & quibus iuribus, Decretis, stabilimentis sit fundata & approbata, & in quibus Regnis, Dominijs & terris.

Secunda vero quæstio est quotuplex sit nobilitas.

Tertia quid est nobilitas & vnde deriuetur.

Quarta quot modis acquiratur.

Quinta quomodo probetur tam de iure communi quàm Regio, & ex ijs plura inferemus ad dominia, ciuitates & populos liberos à tributis, & alia in progressu conuenientia & vtilia inferemus.

Et quamuis de nobilitate † plures adfint tractatus, vt ex *Tiraquel. de nobil. cap. 1. colligitur* & eo relato *Ioan. Garzia. de nobilit. in initio sui commentii ad. l. 8. titu. II. libr. 2. Recopil.* & nouissimè habemus nouum Tractatum, de Triplici bono & vera hominis nobilitate. *Iacobi à Tapia ordinis militaris Sancti Iacobi de Spata, cõ-*

ciue nostro. Ex quibus omnibus posset vnum integrum volumen constitui, & vnus post alium ab antiquioribus decerpit, tamen vt breuitati consulamus meliora, aptiora & vtiliora in vnum colligemus Epilogum, vt præ manibus habeantur, & quia hic est aptior titulus ad hoc.

Et quoad primam quæstionem sunt qui altius nobilitatem

2 nobilitatem repetunt, nepe ab Angelis † & Astris. Angelos enim alios aliis ordine superiores, vt late licet videre ex *Cassan. in Catalogo glor. mundi. 3. par. confide. 5. cum sequentib. aliquibus.* Astra quoque & sydera non ordine tantum, sed & virtute & potentia inter se longe dissimilia, ita vt alia quidem quasi imperiū exercent, & reliquis splendorem afferant, & dignitatem, & sic *Genes. cap. 1.* dicitur quod fecit Deus duo luminaria magna, Luminare maius, vt præflet diei, & Luminare minus vt præflet nocti: verū hæc opinio respectu superioritatis, & in quantum nobilitas superior est dignitas, considerari potest, non tamen respectu nobilitatis & ignobilitatis, nam quoad hoc, opinio hæc procedere non potest, in cælo enim omnia sunt nobilia illustrissima & excelsa, neque vlla ignobilitas considerari imaginariue potest, superioritas tamen secundum quod dictum est optime datur, & danda est, nam vt in ptopositū inquit *Tiraq. de nobilit. cap. 37. nu. 158.* quasi præsentis hæc difficultatem dictæ opinionis, inquit, Ego quoque scio, omnibus in rebus † ordinem quædam esse nihilque rerum omnium, in quo non quædam nobilitatis, & præstantiæ maioria constituatur. Quis enim nunc nescit, quod pertineat Parabola illa D. N. IESV CHRISTI, apud *Matth. c. 13. de fructu 100. & 60. & 30.* Diuis pro modo virtutum & meritorum constituto: Sic & in hoc mundo inter ipsosmet reges, vxotem & filios eorum, & Dñs temporales datur etiã superioritas † quædam & ordo, vt apparet ex eodem *Cassa. ubi supra. 5. p. considera. 27. & 38. cum aliquibus sequent. ubi in 41. confide inquit, qd & inter ipsos filios Regum primogenitus alius superior est, quia sedet à dextris Patris sui, & in vita Patris Rex vocari † potest, vt ibidem hæc & alia ipse *Cassa* considerat sic idem in aliis hominibus & Dominis tepotalibus datur hæc superioritas & ordo: Imò & inter sordidos illos opifices & artifices longam esse differentiam testatur contulcus, in l. *Artifices. ff. de solutio. & itidem inter seruos, infra um genus hominum, is ordo constituitur, vt alius alio sit superior †, & vt maius quid dicam, nobilior, nã & seruus respectu serui potest dici Dominus, ex l. si seruus. ff. de peculio, notat *Tiraquel de nobilit. cap. 8. nu. 4.* & imò inter animalia etiã datur quædam superioritas †, & inter arbores itidem & alias res inanimatas †, vt inquit *Tiraq. de l. c. 27. numer. 158.* nullius quippe Vniuersitatis administratio gereretur, neq; subsistere posset, nisi eam magnus ordo differentiæ seruaret. *cap. ad hoc. 89. de ff. ordines enim Dignitatum Deus constituit, non modo in hoc mundo, sed & in hierarchiis cælestibus angelorum, vt not. in Rubric. de maio. & obed. & supra *Cassan. notat Tyberius Decianus flura adducens, in respos. 21. numero 2. & 3. volu. 1. & dixi ego in mea Curia Pysana, Tract. de Decurio. lib. 2. ca. 2. num. 11. cum sequentibus aliquibus, sed hæc parum ad vulgarem nostram nobilitatem pertinent, vt considerat *Tiraq. dict. num. 158.* ita vt hæc superioritas ordinis ad nostram nobilitatis & ignobilitatis speciẽ, de qua hic agimus, minime conducat. Idem in hac quæstione fuit secunda opinio dicentium, nobilitatis & ignobilitatis discrimẽ ab Abel & Cain † processisse & initium traxisse, vt scilicet ille quandiu vixerit Patris nobilitatem retinuerit hic ob peccatarum homicidium amiserit, quod & nostris dixit *Bart. in l. 1. col. 4. versic. si ergo aliquis. C. de digni lib. & Tiraq. dict. cap. 37. nu. 157. vbi & inquit qd cum*****

postea omnes homines diluuiò perierunt, saluis tamẽ Noë & tribus filiis eius, Sem, Cham, & Iaphet maiorum virtutem & nobilitatem retinuerunt, & in posteris propagarunt: Cham ob nudum Patrem ebrium decisum, ea decidit, audiuitque Patrem, hæc, non sine bili pronuntiantem, Maledictus Cham, seruus seruorum erit fratribus suis: verum & hæc opinio secunda respectu vulgaris nostræ nobilitatis non satisfacit, vt ab Abel & Cain nobilitatem designemus, cum & in ipso primæuo eorum statu equales fuerint in genere & nobilitate, & licet ex delicto fratricidij Cain decidit & degenerauerit à primæuo statu non videtur posse dari in eis nobilitatis nostræ & ignobilitatis discrimen, nisi tantum quoad virtutem & malitiam, prout & infra dicemus in quoduplici differentia nobilitatis in sequente quæstione declaranda: & sic videtur quod neque ab hoc tempore dici possit ortam nobilitatis nostræ originem: Ex quibus tertia fuit opinio aliquorum quod à filiis Noë Sem scilicet, Cham, & Iaphet †, ita vt à descendētib; à Sem, & Iaphet, qui operuerunt patris pudibunda, nobilitas deueniat, à Cham verò seruitus ob patris maledictionem, vt inquit *Bonni de Curtili, de nobilita. 3. p. num. 122. volu. 16. Tract. Diuersorum Doctorum*, qui & reprobat hæc opinionem & ex dictis in præcedente refutari etiã potest. Idem reperti aliam & quartam opinionem propositam in libro ætatum mundi & chronica eorum cum figuris & imaginibus, ab initio mundi. fol. 20. ibi enim in secunda ætate incipiente à Noë post diluuium a quarum, quod fuit vniuersale, anno † sexcentesimo vitæ ipsius Noë, à principio autem mundi secundum Hebræos, milésimo quingentesimo quinquagesimo sexto: & secundum septuaginta interpretes, quos Beda & Isidorus approbant, bis mille ducenti & quadraginta duo: post multum inquam tempus, in tempore Regis Ragau, qui fuit, vt ex libro isto colligitur anno mundi. 2773. Regnum Amazonum scimitarum inter Scithas & Albanos sumpsisse originem serunt, nam dum hæc mulieres Amazones regnassent, & magnam partem Asiæ sibi subiecissent, in hisce temporibus fertur † nobilitatem introducã pluribus de causis. Prima enim fuit necessitatis, crescente enim humano genere, cum homines ad malum proni essent, oportuit prohibere insultus prauorum aduersus bonos & idem eligebantur aliquis vir bonus iustus ceteris, atq; prudētior, qui cõmunitati præsidere, Virtuosos pro moueret, mediocres defederet, & malos educeret: hinc dictus est nobilis, quasi præ alis in virtutibus notabilis, vt & deciditur ex l. i. titu. 21. part. 2. (sed proh dolor, nam si nobiles hodie sic essent eligendi & regulandi, quam pauci possent in tales numerari) vnde Hieroným. nihil aliud videro in nobilitate appetendum, nisi quod nobiles, quadam necessitate constringantur, ne ab antiquorum probitate degenerent. secunda verò causa † fuit Discollia plebium, quæ rectum iudicium ignorabat, licet tamen inter se pacatè viuerent, nã adeo hebetes fuerunt, quod nihil magni pendere maluerint, nisi quod vulgari opinione celebrabatur, vnde expediebat pro ipsarum pace conseruanda, vt ex natalibus nobilium Principes haberent. Tertia autem causa processit † ex fortitudine aliqua singulari, nonnunquam enim communitates grauatae ob incursum hostiles tale indultu sanxerunt, vt quicumque patriam à talibus liberaret, ius nobilitatis pro se & heredibus

heredibus suis perpetuò obtineret, hoc modo plures esse nobilitates legitur, & de ijs in nostra Hispania multæ sunt Domus ortæ. Et hac tertia ex causa nobiles vocari, *Hidalgos*. retulit *Salazar*, in *Tract. de consuetudi. cap. 1. nu. 105. cum sequentib.* Quarta causa ex abundantia & diuitiarum sumitur, aliquando enim populares nimia penuria victualium attenuati tradiderunt se & sua alicui diuiti, vt hoc pacto malum inopiæ temperarent, vt eum deinceps velut nobilem & dominum recognoscerent. Inveniuntur etiam quædam nobilitates per diuinum oraculum institutæ, licet pauca, quarum aliquæ permanserunt, vt in Dauid, aliquæ cito defecerunt, vt Saul, & Ieroboam, & quorundam aliorum, plurimæ quoque leguntur nobilitates per violentiam, & tyrannidem introductæ, quarum similiter aliquæ statim destructæ, & penitus deletæ fuerunt; Alique stabiles permanserunt: Et nota, quod secundum veteres historias raro aut nunquam in Paganismo nobilium & stirpes perpetuatæ fuerunt propter superbiam, & tyrannidem; multæ etiam apud Christianos propter eandem causam deletæ sunt, secundum illud Ecclesiast. 10. *Sedes ducum superbiorum destruxit Dominus, & sedere fecit, mites pro eis*: Item nota quod nemo vnquam odio habuit & nobilitatem, quia est bonum per se appetibile, sicut virtus aut religio, sed multi sancti eam fugerunt ob grande periculum, quod in ea latet propter difficultatem maximam ipsi annexam, hoc satis in sacro propheta Dauid apparuit, quem ipsemet Deus tam peculiariter elegit: relinquatur ergo, quod vix paucissimi ad tantam sublimitatem idonei fuerunt: Hæc in dicto libro dicta sic retuli, quia præ manibus non habetur liber ille: vides igitur opinionum discordiam à quo tempore initium habuerit nobilitas hæc Politica & civilis nobilium: & ignobilium, sed vt cumque sit, vt inquit *Osalor. de nobilit. 2. p. cap. 4. num. 2. cum sequent.* ab antiquissimis temporibus & nobilitatis discrimen inductum est & nobilitas approbata, & nobiles honoratos ultra alios esse: Idque vt ab antiquiori scriptura incipiamus, primo ex factis literis comprobatur, nam Deutero. c. I. scribitur, *tuli de tribus vestris viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos & Centuriones*: Et Eccles. 10. *Beata terra, cuius Rex nobilis est, aut vt alij exponunt, filius nobilium*: & libr. Machab. 1. ca. 3. Antiochum Regem, scribitur. negociis suis præfecisse *Lysia* hominem nobilem, & genere regio. & 1. Regum. 9. *Ecce vir Dei est in ciuitate hac, vir nobilis: omne, quod loquitur sine ambiguitate venit*: & Job. 14. *Sive nobiles fuerint filij terra, sive ignobiles non intelliget*. Et *Isaiæ 5: Tumultuabitur puer contra senem, & ignobilis contra nobilem*. Itidem & ex sacra scriptura, Paul. 1. ad Corinth. 1: *Videte uocationem vestram fratres: quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes*. Et iterum. 1. ad Corinth. 4. *nos stulti propter Christum (ait Paul.) vos autem prudentes in Christo, nos infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles*. Ecce igitur quomodo in sacris scripturis de nobilitate mentio fit: & in passione de Ioseph ab Arimathia dicitur, quod erat nobilis Decurio. & *Tiraq.* plura itidem testimonia adducit, *ubi supra, cap. 21. num. 1. cum pluribus sequentibus*. Iure etiam Canonico nobilitatem videmus & approbatam, nam in cap. *statuimus. in glo. verbo, Potiorem post princ. de maio. & obed. nobilitatis*

ratio habetur, vt & per *Zenzelli. in extra. execrabilis. versic. nos itaque. verbo, Generis claritatem de maio. & obed. & in cap. Adam. 60. dist. ibi nobilitate loci priuatur, in beneficiisque magis est prouidendum nobilitati, vt 86. distinct. non satis, itidem & in dispensatione plurium beneficiorum, vt in *extrauag. execrabilis. Ioan. 22. de concess. præb. & in cap. de multa. & ibi Docto. de præbend. inter alios allegans Tiraquel. de nobili. cap. 20. num. 13. ubi num. 11. inquit nobiles in beneficiis & aliis esse præferendo, ex gloss. in cap. fin. verbo, Nobilitati, de pænn. per text. in dist. cap. non satis. versic. item si consideranda est. 86. dist. & sic secundum Tiraquel. dist. num. 11. si à diuersis patronis fuerint præsentati pari vocum numero nobilis, & ignobilis, cæteris paribus & nobilis est præferendus, nec potest Episcopus gratificari, & in materia beneficiali, plura de nobilitate dixit *Selua de bene. 3. part. quest. 7. nu. 13. ubi num. 11. inquit Doctores in cap. super eo. de testi. notat, quod per Canones fit distinctio nobilium & ignobilium, & per Hojedam, in Tractat. de benefic. incompari. & compari. & plusquã viginti priuilegia & nobilitatis retulit Cæpola, in Tract. de Impera. mili. deli. §. nobilitatis etiam numero 26. cum sequentibus. in. 16. volumine. Tract. diuersorum. Itidem etiam & de iure civili & ex Authent. de defenso. civi. §. 1. in princ. verbo, viri obscuro, & in alijs pluribus versiculis, & in §. vltim. & ibi gloss. nobiliores. & text. in l. honorum. §. de honoribus. verbo, origo natalium. ff. de munerib. & hono. l. honores. §. in qui. ff. de decurio. vbi plebei honoribus decurionum fungi prohibentur, in Authen. præfides. in princip. ibi, nobiliores ciuitatum. C. de Episcop. audi. & sic in dandis & dignitatibus secularibus ponderatur dignitas, & sic nobilitas, secundum *Domin. per text. ibi in cap. Grandi. de sup. neg. præla. in sexto. notat Decianus, Respon. 18. numero 23. lib. 1. & gloss. Sobre. l. 9. titu. 18. part. 2. & plura congerit Tiraquel. in dist. cap. 20. per totum. Ex legibus etiam Partitarum nobilitas & commendatur, vt in l. 2. & 3. tit. 21. p. 2. & in alijs pluribus locis, & de iure nostræ Recopilationis in nostro hoc titulo plura videbimus: ita vt nobilitatis origo antiquissima sit, & eius initij memoria non existit, vt inquit *Osalora, de nobilit. 2. part. capit. 4. numero 3. in fine.* & multis scripturis diuinis, Canonicis, civilibus & Regiis commendata, quæ esset longum referre. Quæ quidem nobilitas cum ab omnibus appetatur (vt iam diximus) ab omnibus quasi gentibus reperiemus & approbaram, & nunc hoc, nunc illo signo nobiles ab ignobilibus distinctos esse, & cognitos: Nam apud Romanos bella aurea insignem nobilium erat, eorum vero plebeiiorum. Apud Germanos viri nobiles non fluctuante veste, sed stricta, & singulos artus exprimente utebantur, cæteris sagis cum fibula. Et idem de Sarmatis, & Parthis. Contra Lilorum principes sagis utebantur, vulgus autem bestiarum pellibus amiciebatur. Ipsi Indis, Persis, Atheniensibus in auribus aurum ferre nobilitatem designabat: Et apud Indos Byssum non nisi nobilis induebat Thracibus, nobiles, punctos esse in facie signabat, non punctos, ignobiles. Itè apud Britannos, Gelones, & Agathirios, apud Sueuos Ægyptios, & Lacones similiter signis particularibus utebantur nobiles ad cognoscendum eos, vt videre licet ex *Tiraq. de nobilit. cap. 37. num. 160. cum sequentibus*: Imò & apud Turcas illi existimantur omnium nobilissimi, qui prorsus ignorant patres, ac matres suas, vt inquit ipse *Tiraq. ubi supra cap. 19. num. fin. da quibus*****

quibus etiam meminit *Cassan. in Cata. gl. mundi. 8. part. consider. 49. per totam*, vbi varios ritus gentium circa nobilitatem refert. & *Ioan. Licier, de primogenit. lib. 2. q. 4. arti. 2. n. 8. & Otoral. de nobili. 5. part. prin. cap. 2. per totum, & iterum in 2. part. cap. 4. num. 2. vbi & nobilitatem antiquissimam esse testatur: ita vt sicut vnique suus mos, & vnaquæque prouincia suo sensu abundat, ita & in nobilitatibus à sui initio, & fundatione habitæ sunt certæ ¶ familiæ nobiles, & distinctæ à plebeis, & notæ ab antiquo nomine & reputatione, vt inquit *Otoral. d. 2. part. d. c. 4. num. 9. in fine. vbi nume. 10. inquit de iis in Cantabria plures adesse familias, De solar conocido, & in illo numero 9. inquit, Que en Montañas, Vizcaya y Asturias, sella man solares conocidos, las casas antiguas y principales, & in numero 10. id profequitur, & ampliat Garl. & sic non requiritur, para probar, solar, omnia illa, quæ requirit vt infra fundat, & sic inquit optimè *Bart. in l. 1. col. penul. C. de digni. li. 12. articulos esse formandos super probatione nobilitatis secundum diuersitatem* ¶ *locorum*, quod est optimum ad infra dicenda: & hæc pro primæ quæstionis elucidatione sufficiant.**

Ad secundam verò quæstionem accedendo quod duplex sit nobilitas, ¶ in hac sicut in aliis huius materiæ adsunt etiam opiniones. Prima enim fuit Platonis dicentis, quadrifariam esse nobilitatem, vnam eorum quibus clari bonique parentes fuere. Secundam, quibus potentes aut principes: Tertiam cum maioris nostri fama, & rebus bello gestis claruerūt: Quartam eamque præstantissimā, quibus non aliena sed propria virtus, & animi magnitudo nobilitatē donabit, & hanc vltimam laudat *Lucas de Penna. in l. mulieres col. 4. C. de incol. & Tira. de nobil. c. 4. num. 18. cum sequentib. de qua & inferius dicemus, & refert Tiberius Decianus resp. 19. numer. 10. lib. 3. triplicem harum nobilitatum viam. Secūda verò opinio fuit Aristotelis discipuli Platonis, qui quidem *Aristotel. lib. 4. Polit. inquit, quadrifariam dici nobilitatem, generis scilicet, diuitiarum, & virtutis, & disciplinæ, nihilque prohibet à patriæ solique natalis splendore nobilitatem interdum deduci: nam amplitudo patriæ antiquumque decus plurimum valet ad laudem gloriæque comparandam, sed ea perquæ exigua est modicique momenti, vt per *Cassan. in catal. glos. mun. 8. part. consid. 18. & Otoral. vbi supra. 2. part. c. 3. num. 15. licet & plurimum adiuuat. vt per *Tira. vbi supra cap. 12. nu. 1. cum sequentibus, maximè si habitatores eius liberi essent ab omni subiectione tributorum, prout in Cantabria sunt. Tertia vero fuit opinio *Abb. in c. venerabilis, col. 2. in princi. de praben. dicentis duplicem esse nobilitatem, generis scilicet, & animi, in quo fuit nimis diminutus, eo quod nō omnes comprehendit nobilitates. Quartam vero opinionem descripsit *Bonus de Curtili. in tract. de nobil. 2. part. n. 9. & 10. vol. 16. tract. diuersorum doctorum dicens quadrifasiè distingui. Prima, quæ animi virtutibus causata dicitur: Secūda vero species à sanguinis & generis maioribus nostris originem ducens, & de his duabus meminit *Abb. vbi supra & Plati. vbi supra in 1. & 4. specie. Tertia verò species dicitur mixta animi, & generis, quia ab vtrâque parte sumit, & de hac etiam loquitur *Bald. in l. nobiliores, C. de cōmer. & mercat. Quarta & vltima species nobilitatis est, quæ politica seu civilis à Bart. nuncupatur, in l. 1. C. de digni. li. 12. Quintam verò opinionem retulit********

*Felin. in c. super eo. col. 2. in fi. de test. dicens tres esse nobilitatis species. Prima stirpis, & sanguinis. Secūda virtutis, & hæc vt veram nobilitatem Philosophus amplectitur, præcedentem vulgus. Tertia mixta de vtraque ex præcedentibus speciebus partem capiēs, & hanc verissimam, & elegantiore omnes profitentur. Sextam verò, & vltimam opinionem annexit *Bar. in d. l. 1. C. de dignit. & hæc mihi verior ¶ cōgruentiorque videtur, scilicet, quod est triplex species nobilitatis. Prima est Theologica, & supernaturalis, & in hac includitur quartā species à Platone supra constituta, & tertia Aristotelis, & secūda Abbatis, & prima, & tertia Boni de Curtili, & secūda, & tertia Felini. Secūda vero species à Bartolo designata est, nobilitatis naturalis, & cum hac nulla species præcedentium opinionū concurrat, nec cōcordat. Tertia vero Bartoli species est Politicæ seu civilis nobilitatis, & cum hac cōcurrit, prima, secūda, & tertia Platonis, & prima, & secūda Aristotelis, & prima Abbatis, & secūda, & quarta Boni de Curtili, & prima Felini, & per cōsequēs hæc Bartoli distinctio est tenēda tanquā generalior, & omnia cōprehendens, & sub ea quasi omnes aliæ recidunt, & cadūt, cui si volueris addere mixtam, generis scilicet, & virtutis, hæc nō est species de per se, sed producta ab aliis, & sub eis cōtenta, ideo sub dictis cōprehenditur, & est augmētatiua nobilitatis, quia eā habēs habet Theologā & Politicam, & sic virtutis, & sanguinis, & quam libet earū habenti præfertur quasi duo vincula sint vno fortiora: Nō tamen cōstituit nouā speciē nobilitatis, sed duas species coniūgit in vna persona eam habēte, & ideo triplex illa differētia Bartoli aptior est nostro proposito, & materiæ nobilitatis: Quā post hæc secutū fuisse reperi, *Paleotū in tracta. de nob. & spur. ca. 61. n. 3. & 4. Quā distinctionem declarando dic q̄ Theologica, & supernaturalis ¶ nobilitas est illa, ac vt alij dicūt virtutis vel animi, quam Bartol. vbi supra spiritualem vocat, quasi in spiritu, & animo ex Dei gratia cōsistentem, qua apud Deū, ille, qui est in gratia faciēte gratum, nobilis est, & sic omnis, qui est virtuosus, & in statu virtutis, Deus (apud quem nulla est obūbratio nēque aliquid latet) facit eum felicē, & gratum sibi, intelligendo tamen de illa virtute, quæ facit hominem felicem, vt dictum est scilicet in charitate: si enim aliquis in charitate est, est in gratia, non enim potest esse in charitate sine gratia, & ista gratia cōsistit in hoc quod Deus sua largitate fecit hominē gratū sibi, vt habetur per fratrem Bonauenturam de Balneo, & per Sanctum Thom. in 1. 2. q. 110. & q. 50. quos Bart. vbi supra allegat, & magistrū sentent. quem allegat Bonus de Curtili vbi supra. 2. par. & *Cassan. in Catalo. glos. mun. 8. parte consid. 4. & Otoral. de nobilit. 2. par. cap. 3. nu. 10. & 11. vbi cum aliquibus sequentibus referunt aliquas dictarum opinionū, refert etiam Montolonius, in suo prōprietario iuris, verbo. nobilis, in gl. ancilla, & Sarmiento, lib. 1. select. cap. fi. num. fin. & hoc esse verum dicit *Bart. vbi supra, & probari. 1. Regum. 2. vbi dicitur, quicumque honorificauerit me, glorificabo eum, qui autē contempserint me, erunt ignobiles: & istos nobiles, inquit Bart. non possumus perfectè cognoscere, nisi per reuelationem, dicitur enim Ecclesiæ. 10. nescit homo vtrū amore aut odio dignus sit, & multi sunt prædestinati, qui apud nos reputantur ignobiles, vt patet ex Apostolo ad Corinth. 4. & 10. c. Et de his nobilibus.*****

libus nobilitate Theologica meminit *tex. in c. nouit. cum 2. sequentibus, de pœni. distint. 4.* & apud Deū summa nobilitas est clarum † esse quem virtutibus. *c. non loca. 40. dist. c. cum omnia 56. dist. quæ iura ad hoc allegat Marian. Soci. in c. nobilis homo num. 4. de purga. cano. & est optima l. 6. tit. 9. p. 2. & tradit Tira. de nob. c. 4. nu. 12. & Iacobus de Tapia, de Triplici Bono, & vera homi. 33 ti. 1. pag. 2. col. 2. virtusque in primis virum † nobilissimum reddit, ut l. providendum, C. de postm. ad hoc allegata per eund. Maria. Soci. in c. qualiter, & quando numer. 755. de accusat. & de hac virtutis nobilitate plura dixit singularia Tira. in d. c. 4. per totum, & Bonus de Curti. in d. 2. part. num. 11. cum pluribus sequentibus vbi hanc nobilitatem vt digniorem pluribus comprobat mediis, nam & nobilitas Politica, & sic sanguinis generisque nihil prodest sine Theologa, & sic sine virtute, vt latè diximus in Curia Pisana, de Decurio, lib. 1. cap. 12. & licet aliqui id velint intelligere, apud Deum non tamen apud homines, & vulgares, vt inquit Tiraquell. dict. c. 4. num. 12. 13. & 14. id tamen ex corruptis hominum animis procedit, qui exteriora considerant, & non interiora, & nobilitatem illam vocant, quæ generis est, & sanguinis, nõ verò eam, quæ à virtute procedit, quæ quidem sola si nobilitaret apud homines circa ea, quæ nobilitat illa, quæ est sanguinis, fortassis nobilitas magis appeteretur, sed ytcunque sit, hoc in concessum esse iudico, & omnes consentiunt, teste Tyra. d. c. 4. num. 16. bonos mores, & sic virtutem, † esse nobilitati generis anteponeudos, ita vt vbi adest virtuosus aliquis, & alius nobilis sanguine non virtuosus, ad officia & beneficia virtuosus est præferendus, prout in d. c. 12. Curia Pisana latius dixi, & latè disputat Bonus de Curti, vbi supra, 3. part. nume. 1. cum sequentibus pluribus: vbi num. 85. quærit quot actus requirantur virtuosus, & per quot temporum curricula ad hoc vt nobilitatis animi, & sic virtutis palmam ipsis causatam virtutibus, assequi quis mereatur, † & cum sequentibus pluribus numeris id disputat, quæ missa facio, vt ad alia transeamus: inquit tamen Tyra. d. c. 4. nu. 15. ex Bart. & Plat. & Ray. nobilitatem virtutis differentiantes à nobilitate sanguinis, plarumque virtutem dare causam nobilitati, quoniam ad eam conferendam Princeps sapius mouetur, & moueri debet: Sed quot sunt obliti virtuosus, & nobiles etiam sanguine, quia fauores mundani eis deficiunt, & quod sine virtute homines, & multi horum sine sanguine ex infirma generatione procedentes, in honoribus & dignitatibus, & fortassis in excelsis locis & sedibus: alij iudicēt: nostrum enim non est iudicare: De quo conquerebatur Iob. 21. quare impij viuunt, subleuati sunt, confortatique diuitijs: Sed vt ipse Iob. 20. cap. dicit, laus impiorum breuis est: Et in Psalmo. 36. dicitur, vidi impium super exaltatum, & eleuatum sicut Cedros Libani, & transiit, & ecce non erat, quasiui eum, & non est inuentus locus eius. Hæc tamen omittens venio ad secundam speciem nobilitatis, quæ est nobilitas naturalis, quæ potest considerari duobus modis, † vt inquit Bart. & eum referens Cassan. in Catalo. glo. mun. d. 8. par. consid. 4. vers. secunda, & Montolonius, vbi sup. & Oral. d. 2. p. num. 11. c. 3. primo modo prout congruit animalibus rationabilibus, & irrationabilibus, & etiam aliis sensu carentibus, & isto modo dicuntur nobilia & ignobilia secundum bonitatem operationū, vt in Brutis patet, videmus enim quasdam aues eiusdē speciei*

nobiles, & ignobiles, & idem in Leonibus, idem in pomis, & inter artifices secundum maiorem, & minorem instructionem, & isto modo seruus, & ancilla potest esse nobilis, vt iam dictum est: & de hoc etiam loquitur *Philos. Ethico. 2. in prin.* Secundo modo consideratur hæc naturalis nobilitas prout cadit in solis hominibus, & de ista loquitur *Philos. 1. Ethico. ca. 4.* vbi dicit quòd nihil aliud est quam virtus & malitia determinantes seruum, & liberum nobiles & ignobiles, & hoc non est intelligendum de omni virtute, sed de ea quæ competit aliquibus prout sunt apti dominari, non de ea prout apti sunt esse subditos, & hæc nobilitas est quidam habitus electius in medio consistens circa ea quæ pertinet ad præesse vel dominari: verūtamen melius cōsiderans hanc naturalē nobilitatem, ego non vocarē eam nobilitatem, sed superioritatē quādam ex quatuor aut tribus qualitatibus in propositū cōsideratis per *Seluā, de beneficio 3. p. q. 7. n. 19. cum tribus seq.* scilicet cū datur qualitas diuitiarū, aut maioris potētiae, scientiæ aut præminentiae vel honoris, quibus quidem quasi naturaliter in brutis in pomis, & in hominibus videmus insitā quandā maiorē qualitātē superioritatis fortioris aut elegantioris in vno quam in alio eiusdem speciei, prout, & videmus in fratribus ab eisdem parentibus procedentibus, quorum vnus est robustior, humanior, vel ingeniosior alio & tamen eiusdem sunt generis, & sanguinis, & hoc est, q̄ ex Tira. de nobil. c. 37. n. 158. in prima qu. diximus esse quendā ordinem, & modū quasi à natura insitum q̄ nobilitas de per se dici non potest, præsertim cū nobilitatem † ex iure naturali deduci nõ videatur, *37 ex tex. in l. quòd attinet. ff. de reg. iur.* vbi dicitur, quòd quoad ius naturale attinet, omnes homines æquales sunt, propterea alibi scribitur, naturā inter homines cognationem quandā constituisse, *l. ut vim. ff. de Ius. & iur. §. ius autem gentium. inst. de iur. naturali,* & si hæc vera sunt speciem hanc naturalis nobilitatis reiciere possemus, verum quia in hac superioritate quædam animi nobilitas datur, non est reicienda, sed dicendum quòd ex naturali ratione potius quā ex iure naturali procedat, vt inquit *Cæpola, de Impe. mili. del. §. nobilitatis etiam. nu. 4. fo. 310. vol. 16. Tract. diuers. doct.* sed quia hæc non admodum ad hanc de qua nunc agimus nobilitatem attinent, licet & aliquātulum adiuuent, relinquemus eam, & ad tertiā deueniemus. quæ Politica & ciuilis vocatur † de qua *38 agendū est principaliter, & de qua, (cū de nobilitate fit mentio) per vulgares intelligitur, vt inquit Ioan. Licier, de primogen. libr. 2. quæstione. articul. 2. nume. 14.* & hæc nobilitas est, quam omnes appetunt, omnes quærent, & habere procurant licite, siue illicite, & quæ hæc sit in sequēte quæstione declarabimus, est tamen norandum quòd hæc Politica siue ciuilis nobilitas est triplex † quædam incipiens, quædam crescens, quædam perfecta, vt inquit *Bald. in l. nobiliores. C. de comer. & mercat.* & sicut crescens præfertur incipienti, ita perfecta crescēti, vt probat *textus in Authent. qua de Dignit. §. & generaliter, vbi glo. & Doctores, & Tiberi. Decian. Respons. 21. num. 41. volu. 1. quod duplicauit in Respons. 7. numero 44. volu. 3. & Tiraquell. de nobili. capitulo 19. numero 10.* inquit Bald. vbi supra sentire, nullam esse perfectam nobilitatem. quæ sit in principio, aut etiam in augmento tantum, nisi vltra quoque progressa fuerit † imò & inquit *Osalora, 2. parte. capitul. 40*

3. col. penult. nobilem à se ipso nobilitatem habentē, & sic incipientem eam habere non posse propriè nobilem appellari, sed principium suæ nobilitatis, is tamen, qui ab antiquo eam habet, vere nobilis dicitur, & hoc est quod dixit lex illa. 2. titu. 21. par. 2. & notat etiam Ioan. Garf. de nobili. glo. 12. in princ. num. 6. & è cōtrario nouissimè ego considero dari nobilitatem incipientem decretere, † & decrescens, & perfectè amissa, putà cum is qui nobilis est incipit degenerare à nobilitate, patiendo in aliquibus se tributarium, decrescens verò, cum, & per tēpus vitæ suæ, & filiorum eius, & perfectè amissa cum iam de nobilitate antiqua sui descendentes non tractant, & horum multi sunt, vel quia Patres eorum fuerūt pauperes, & filij iidem, qui non potuerunt nobilitatem suam defendere, vel quia se in terris liberis, & vbi nobiles non sunt noti, se contulerunt, & cum tempus in temporalibus bonis vnos ditat alios depauperat, sic & in nobilitate. vni nobiles fiunt, cum nullus suorum prædecessorum esset, alij verò ignobiles, cum ab antiquo posteri sui nobiles fuerunt, & sic hunc humiliat, illum verò exaltat, & hæc pro 2. quæstione. Ad tertiam verò quæstionem scilicet 42 quia sit nobilitas, & vnde deriuetur, † dicendum est cum Tira de nobil. ca. 2. num. 1. & sequentibus, & Cassan. in catalo. 8. part. confid. 2. & Orator. de nobil. 2. part. c. 4. nu. quod nobilitas à nosco dicitur idem significat quod noscibilitas, & sic nobilis idem est quod notus, & per omnium ora vulgatus, vnde Virgilius.

Est locus Italiae medio sub montibus altis.

Nobilis.

Et Martialis.

*Prostratum Nemees vastaque in Valle Leonem,
Nobilem, & Herculeum fama canebat opus.*

Et Plautus in Pseudo.

Cum ijs mihi

Nec locus, nec sermo cōuenit, ijs nūquā nobilis fui.

Sicque etiam è contrario ignobiles pro ignotis antiqui intelligebant, iuxta illud Virgilij lib. 7. *Æneid.*

Solus vbi in siluis Italis ignobilis æuam

Exigeret:

Vbi Seruius, ignobilis, inquit, non vilis sed ignotus, quæ & alia plura ad hoc considerant Tiraquel. & Cassan. vbi supra qui ex hac noticia inferunt, apud plerisque verbum hoc nobilis, & ad eos, qui vel deploratissimis moribus nominatiorès facti sunt, relatum esse: Hierony. enim inquit, in Heluidium Hæreticum, nobilem factum esse in scelestis, de quo alia per Tira. vbi supra nu. 4. cum sequentibus, & Cassan. in d. cōsidera. 2. & proinde nobiles quasi notos significamus, & in hac deriuatione verbum hoc nobilis, accipimus. Licet ex legibus nostris verbum, *Hidalgo*, Hispanè prolatum aliunde deriuari dispositum videmus ex l. 2. tit. 12. part. 2. vbi Etymologia & denominatio eius describitur, dum dicit, *hidalgum* idem esse quod, *Hijo Dealgo y de bien*, sed siue sic nobilè deriuari, vel primo modo, in eundem sensum recidimus, nam etiam noscibilis efficitur ex dicta denominatione legis partitæ, & hæc quoad deriuationem sufficient, vt ad diffinitionem nobilitatis deueniamus, in qua quidem diffinienda, Politica inquam, & ciuili nobilitate, quam plures,

sicut in supradictis adsunt opinioniones tam inter antiquos exteros, quàm inter nostros, omnis enim diffinitio periculosa est, neque sedè habet fixam *Barr. enim in l. C. de dignitati. li. 12.* plures & varias doctorum retulit sententias, & vnam ex eis secutus fuit Tyberius Decianus, *respons. 19. num. 3. volum. 3.* refert alias, & *Cassan. in catalo. glo. num. 8. part. confid. 1.* & omnium latissimè *Barr. Capota. in Tract. de Imper. milite delig. §. nobilitatis etiam causa num. 1. cum sequentibus pluribus, vbi viginti, & sex † retulit opinioniones, è nostris vero aliquas Orator. de nobilit. lib. 2. c. 3. numero 2. 3 & 4. & latius eo. libro c. 4. & Dida. Per. l. 1. tit. 2. gl. 1. versic. est præterea col. 1363. lib. 4. ordi. quæ quidem vel maior pars dictarum opinionum potius dici denominationes, & descriptiones, quam diffinitiones, quarum in nostro proposito melior videbatur illa de qua in d. l. 21. titu. 21. part. 2. dum dicit, dici ex eo, *Hidalgos*, quia, *Fueron escogidos de buenos lugares y con algo, que muestre tanto como hijos de bien*, quam declarat *Orator. vbi supra d. 2. part. c. 3. num. 4.* & *Ioan. Garf. de nobilit. glo. 18. num. 19.* ex quibus verbis, male dixit idem *Orator. ibidem num. 2. & 3.* cum Grego. Lopez per eum relato, quod à verbo Italico, deriuatur verbum, *Hidalgo*, nam id contra supradicta & sic merito in hoc eos reprobat *Ioan. Garf. vbi supra d. gl. 18. num. 37. & 38. & humada, in ea. l. 2. tit. 21. par. 2. gloss. 8. in principio,* & quia verbum Italico, ab Italo, quondam Hispaniæ domino deriuatum est, quod quidem verbum significat idem, quod Dominus Boum, & armentorum, & sic Italia eadem ratione idem est quod terra Boum, vt optimè in quinque libris Historiæ, generalis Hispaniæ, quam recopilabat Florian. de Ocampo. lib. 1. c. 21. differitur. Et itidè ex dicta l. Partitæ ego infero quod cum hæc lex dicitur, *Que fueron escogidos*, quod nobilitas nostra, *Hidalguia*, vocata, in nostra Hispania, nullo modo potuit procedere neque ortū habere ab Abel, & Cain, sed potius ab illo tēpore Amazonum, de quo in 3. opinione primæ quæstionis diximus, vbi eligebantur, & electi fuerūt homines iusti, & boni inter eos, qui prauorum mores corripere, & alios ab insultis defenderent licet *Orator. d. 2. par. c. 2. n. 3.* dicat quod istud vocabulum, *Hidalguia*, nec in iure communi neque statuario de ea fuit mentio facta, & quod ideo diffiniri non poterat, ex omnibus tamen diffinitionibus, duæ aut tres in nostram propositū mihi placent. Prima est in genere, & generaliter supra vt omnes nobilitates comprehendat, à sanguine scilicet, vel à principe, vel à lege, vel ab alia legitima causa procedens scilicet illa quæ describitur: à Iodoco Clitoveo, relato per Cassan. in d. 8. part. confid. 1. n. 1. quod nobilitas dicitur † esse generis, vel alterius rei excellētia, vel dignitas, quæ quidè diffinitio 44 secundum Cassan. vbi supra omnia èprehendit, & ab authoribus nobilitatè diffinientibus ita diffinitur, verum quia quoad nos habet aliquam difficultatē, tunc quia dignitas & nobilitas † non sunt idem secundum Bar. in l. 1. C. de digni. lib. 12. tum etiam quia 45 quoad nostrum vsum, & modū loquendi nō ita adaptari potest, secunda erit diffinitio Landuli incl. 2. de sent. excom. scilicet, quod generis nobilitas † est 46 qualitas, siue dignitas (vel melius meo videri dicitur) siue honor proueniens à conuulsione clari sanguinis à parentibus originem sumens, & in liberos legitimos (adde tu, vel naturales tantum) per carnē continuata, & hanc sibi placere inquit *Dida. Perez**

d. col. 1363. quam diffinitionem breuius summabis dicendo, quod nobilitas hæc est qualitas honorifica generis, & sanguinis à maioribus in posteros legitimos, & naturales, vel naturales tantum descendens, quam diffinitionem videtur velle approbare. l. 3. titu. 21. part. 2. dicens, *Fidalguia segun diximos en la ley antes desta, es nobleza que viene a los nobles por linage,* & hanc legem ad hoc considerat Orator. vbi supra. 2. part. c. 2. nu. 4. & 7. ad finem, & hæc diffinitio quoad nostrum propositum congruentior videtur, & à dicta lege partitarum approbata, & diffinitio hæc nõ excludit nobilitates à Principe expresse vel tacite concessas, vel a iure, prout sunt illæ, quæ acquiruntur aliquo ex tribus modis, sanguine, scientia, & virtute, vt inquit Orator. d. c. 3. num. 8. ex text. in d. l. 2. tit. 21. par. 2. nam hæc sub diffinitione comprehenduntur, cum à maioribus deriuantur, aliter enim, vt iam diximus, si à me incipit ex permisso Principis, aut ex eius dispositione, vel à virtute, initium sum ego nobilitatis, neque potest hæc propriè dici nobilitas, sed illa, quæ in posteros deriuata est, & sic hæc quoad istam tertiam quæstionem sufficiant. Quoad quartam verò quæstionem scilicet quibus ex causis, titulis † & modis acquiratur hæc nobilitas, dicendum est ex multis causari, quæ refert Cassan. vbi supra. d. 8. part. confid. 8. cum. 16. sequentibus, & Tira. de nobilit. per totum, verum breuius dicemus, si à Principe, sanguine, scientia, & virtute causari asseramus: sub quibus omnes aliæ causæ à Doctor. relatæ comprehenduntur, vt inquit Orator. d. c. 3. num. 8. Imo multæ ex illis sunt potius formæ probandi nobilitatem: Et vt hæc explicemus per ordinem, diximus quod primo acquiritur nobilitas à Principe, quia ipse est, qui potest ignobiles nobiles facere, & nobilitatem concedere, † & è contra, vt probatur ex c. 6. Esther. hic honorabitur, quemcumque voluerit Rex honorare. Et quod scribit Plinius, in Panægi. *Cæsaris esse, vt nobiles conseruet, & efficiat,* & in hanc sententiã Solon dicebat, eos, qui apud Reges in pretio erant, esse † calculus similes, quibus in exponendis rationibus vtimur, vt enim illi interdum maiorem numerum, interdum tamen minorem significant, ita & Reges horum quemque prout libitum fuerit, aliquando illustrem, & inclytum, aliquando, obscurum habere, & ignobile: Rex enim quosdã pro iure suo, quosdam facit nobiles à tributis, & exemptos licet ex consequenti grauantur alij vt nouissimè inquit D. Henric. Henriquez in sua Summa Theologie Moralis, lib. 7. de Indulgentiis. c. 27. litera. T. & de Iure Canonico idem probari videtur ex text. in c. cum redemptor. 12. q. 2. & Iure Civili ex l. 2. & fin. ff. de natali. resti. & in l. Imperatores, in principio. ff. de Decurio. vbi ex illo text. notat Alberi. nobilitates procedere à Principe l. quoties, in fi. C. vbi Sena. vel claris. vbi Paul. Cast. notat per text. ibi quod nobilitas à Principe prouenit, & in consi. 22. col. 2. lib. 2. inquit illos propriè dici nobiles, quos Princeps nobilitat, & q̄ propterea † rescripta loquẽtia de nobilibus, de istis esse intelligẽda, ex quo inquit Bald. in l. sacrilegij. C. de diuer. rescrip. quod Princeps, quẽ vult nobilitat notat Tira. de nobil. ca. 6. nu. 1. Cassan. in catalo. glo. mun. 8. part. confid. 17. & Bonus de Curtili, de nobilit. 3. part. n. 125. cum sequentibus, & Gregorius Lopez. l. 2. glo. De buen linage. tit. 21. par. 2. & Orator. de nobilit. 4. part. princ. c. 1. n. 1. vbi pro hoc allegat. l. 6. ti. De los galardones. part. 2. vbi dicitur, *Que los Reyes en galardõn y merced pueden dar nobleza y honra de hijos de*

algo a los que no lo son, idem dicit. l. 10. tit. 18. pa. 3. & hoc intellige de quocunque Rege, & Principe non recognoscente superiorem, & de quacunque ciuitate habente potestatem legis condẽdæ, secundũ dictos, maximè Orator. vbi supra. n. 2. & hæc secundũ eos dicitur datiuua nobilitas nõ verò natiuua: Quod ampliatur primo vt non solum expresse, sed & tacite † possit Princeps dictus nobilitare, vt nuncupatim dicit Bart. in l. 1. col. fi. C. de digni. lib. 12. per l. de quitus, in fi. ff. de legibus vbi dicitur, nã quid interest suffragio populus voluntatẽ suã declaret, in rebus ipsis & factis? vt puta si quis lateri Principis adhæreat, nobilis efficitur, vt per Cassan. in d. 8. part. confid. 19. & iterum in 5. part. confid. 24. n. 127. vt sunt Curiales Principis, qui nobiles sunt & in multis priuilegiati, vt per eundem Cassan. vbi supra. 6. p. consider. 22. cum sequentibus, imo & omnes † Principi famulantes sunt in dignitate & idè nobiles, secundũ eund. Cassan. dict. confid. 19. vbi & in quoquo Principis idẽ dicit, & in assistente ad latus Principis idem tradit Tira. d. c. 6. n. 10. vbi num. 12. inquit. quod & arma si quis Princeps alicui contulerit videtur † illum nobilem facere, & ibi cum sequentibus numeris plura ad idem adducit, & sic si Princeps alicui munus consiliarij iniunxerit, † eum tacite nobilitat, vt per Tiraq. vbi supra num. 21. & 22. non tamen nobilitaret Princeps eum quem nobilem † appellat, vt per Tiraq. ibi nu. 24. quod intelligo ex dictis ibi nu. 25. nisi ex certa scientia & ex proposito id Princeps faceret, nam tũc videtur id ex proposito velle vt nobilitaretur. Secundo amplia quod etiam Princeps potest extra territorium † suũ nobilitatem conferre subdito suo, quia hic est actus voluntariæ iurisdictionis, nisi aliud constaret ex intentione Principis concludentis, vt diximus in l. 8. tit. 1. lib. 6. supra tertio ampliatur vt infantem etiã nobilitare possit, † dũ tamen eius ratificatio tempore ætatis perfectæ interponatur, vt per Tiraq. d. c. 6. n. 27. cum 4. sequentibus, vbi nu. 32. ampliatur etiam ad ignorantem, † vt nobilitari possit per Principem, & adueniente scientia ratificatur nobilitas, secundum eund. Tiraq. ibi num. 33. & nu. 35. ad furiosos de mētes, & mente captos extendit † & nu. 36. an ad inuitos. Ampliatur etiam quod & tempore mortis, imo & mortuo † possit Princeps nobilitatem cõferre vt per eund. Tiraq. ibidem nu. 44. & 45. vbi nu. 46. an, & ei, qui est in vtero. Ampliatur itidem etiam si talis Princeps non sit Imperator, † contra Ripam. aliud volentem, quem iure optimo reprobatur Tiraq. d. c. 6. num. 5. & 6. licet secundum eum ibi nu. 7. & 8. nobilior erit nobilitatus ab Imperatore. Et plura, quæ Principi † sunt peculiaria refert Cassan. in d. Catalo. 5. part. consider. 24. per totam. Sed an nobilitatus per Principem gaudebit eisdẽ prerogatiuis, quibus gaudet nobilis sanguine, † ita vt militiam ordinum habere possit, & officia fidalgorum exercere, dicendum est, quod si Princeps ultra immunitatis ius, eũ nobilem facit, nulli dubium, quin gaudeat eisdẽ prerogatiuis, imò & si eum nobilitat, & nobilem faciat, (non designando priuilegium hoc nobilitatis nec restringendo ad aliquam immunitatem) gaudebit optimè priuilegiis nobilium sanguine, quia paria sunt inesse qualitatem per naturam, vel priuilegium, secundum gl. l. 3. tit. 21. p. 2. & tenet Pelæz. de maior. 1. part. q. 51. nu. 32. & 33. & Ioan. Casp. de nobilit. glo. 35. nu. 3. ad finem. & nu. 48. & gl. 1. §. 1. num. 50. & hæc quoad nobilitatem à Principe adquisitam. A sanguine

- 64 sanguine verò nobilitas acquiritur, quoties à maioribus nostris deriuatur in nos, generis enim nobilitas est, à maioribus nostris, & proauis deducta generis excellētia, & præstabilitas, & hæc sanè corporis conditionem naturamque respicit, quandoquidem id ipsum nascentes ex parentibus propagine traducimus, nobilitat enim progenies hominē, vt ex l. 1. titu. 6. & l. 9. & 12. tit. 7. p. 2. & clarius ex l. 2. tit. 21. & ex l. 4. tit. 23. ea. par. 2. colligitur. & sic habetur Sapi. 3. gloria hominis ex honore Patris sui, & cōtume- lia filij Pater sine honore, vnde etiā susceptus ex Patre nobili sine alia dignitate efficitur nobilis: Et Pro- uer. 18. gloria filiorum parentes eorum: magna est enim præsumptio quæ pro nobilitate maiorum facit, ta- lis enim præsumitur filius, qualis pater eius, & ge- sta parentis imitabitur, secundum Specul. in proemio. versi. ceterum Thom. Gram. decisio. 18. num. 1. Simancas, de instit. cathol. tit. 50. num. 10. cum sequentibus in pluri- mum enim accidit, filium esse similem patri ita in virtutibus, sicut in viciis. quod si nolit. §. si mancipia. ff. de adili. edic. late Marientz, in dialog. relator. 3. part. cap. 5. per totum, & alibi latius de iis dixi, & sic nobilitas patris iure optimo dicitur gloria filij, quia ex ma- iorum nobilitate filij gloriam quærunt: ex quo in- quit. d. l. 1. titu. 6. par. 2. quod Reges tenentur nubere mulieribus nobilibus, & honorum morum, Ca (vt inquit ibi lex) los bienes que se siguen de estos dos fincan siemper en el linaje que della desciende, nobilitas tamen hæc ex parte patris non vero matris consideranda est, vt inquit Bartol. in l. 1. C. de digni. lib. 12. colum. 7. versi. videndum est, sequitur Cassan. in catal. gl. mun. 8. p. considerati. 8. & Sarmiento, lib. 1. selectarum cap. fi. & est lex expressa pro hoc in dicta. l. 2. titulo. 21. partita. 2. ibi, E porende sijos dalgo de uen de ser escogidos que vengan de derecho linaje de padre y de abuelo, & l. 7. & 8. titulo 11. lib. 2. supra & sic dicunt Bartol. & Plarea, relati per Cassan. vbi supra quod non valet statutum, quod quis censeatur nobilis, vel ignobilis ex progenie ma- terna, & supra dicta etiam affirmat Oratora. vbi supra 2. parte capitulo. 2. numero 4. & 5. vbi numero 6. in- quit etiam nobilitatem maternam considerari multum, vt & inquit Sarmiento, vbi supra, de quibus, & latius loquitur Tiraquell. de nobilita. capi- tulo 18. numero 20. vsque ad 38. & Rebus. in concor. ti- tu. de collat. §. cum vero versic. ex utroque parente, & in tract. de nomi. quest. 12. n. 5. Tiraq. de prim. qu. 31. num. 9. Cassan. vbi supra. 8. parte. consider. 8. & ita in nostra Hispania paterna origo consideratur, & iure opti- mo: de hacque nobilitate sanguinis titulus noster loquitur, & disponit. De nobilitate verò à scien- tia, & procedentē nunc agendo, Ecclesias. cap. 37. dicitur. Sapiens populo hereditabit honorem, & nomen il- lius erit viuens in aeternum: & dicebam ego, meliorem esse sapientiam fortitudine: Eccles. capit. 9. in sapientia enim vera nobilitas consistit, sapien. 7. & Prouerbior. 8. & in aliis locis per Cassan. d. 8. part. confi. 9. relatis, vbi in- quit hanc habuisse Salomonem, & de hac hic non agimus: Sed de scientia, puta legali aut canonica, an nobilitent, & nobilitare probatur ex dicto Ari- stotelis, in primo de Anima, dicentis, quod scientia est de numero bonorum honorabilium, & idèd li- terati, & habentes scientias sunt multum laudandi, 69 & huius itidem sententiæ fuit etiam alibi idem Aristotel. lib. 4. Poli. capit. 4. & Aulus Gellius lib. 19. ca. 10. cum dicit: sedētibus, doctriūa, genere, aut fortuna nobilibus viris: & Seneca Neronem alloquēs, apud
- Cor. Tacit. li. 18. Ego quid aliud magnificentia adhi- bere potui, quam studia (vt sic dixerim) in vmbra educata, è quibus claritudo venit, vnde dicit Con- sultus in l. prouidendum. C. de postul. meritum scien- tiæ ciuilis iuris ipso iure reddit peritū nobilissimū, 70 & inde Vlpia. dict. est nobilis l. 2. §. fi. in fi. de excusat. t. ut. & etiā nobilissim. in l. diximus in fi. eo. si. ff. & ideo scientia honorabilis est, & gloriosa, quoniam ex il- la consequimur gloriam: viris namque literatis de- bentur præmia, & honores, sapien. 7. venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius: & Estdæ. c. fi. in fi. magnifici sunt exaltati verbis legis, quibus edocti sunt, & vt ait Cassiodo. 10. va- riarum Epistolarū, nec aliqua in mundo potest esse fortuna, quā non augeat literarū gloriosa notitia, cum etiā per literaturā efficiamur nobiles, vt habetur Sapi. 7. om- nibus enim nobilibus nobilior sapientia vt tenet Lucas de Penna, in l. proximos. C. de proxi. sacro. scrip. lib. 12. qua de causa omnes eā appetunt, & studiose, quæ- renda est, vt honoris nomē adipisci possit: quod ob- tinuerunt ij, qui sapientiam dilexerunt, vt fuerunt Theodos. Abraham, Dauid, Salomon, Alexāder, & plures alij numerati in Sophologia. Sapientia, c. 1. & 2. & idèd Diogenes cum ascēdisset in locū emi- nentem, & clamasset, venite homines, multis de tur- ba irruentibus dixit, nō enim homines estis, qui nō datis operā sciētia, sicut enim anima informat cor- pus, ita sciētia intellectū, & idèd intellectus homi- nis sine sciētia dici potest sine forma, & sic prorsus ignari non merentur homines appellari, sed potius hominū, vt in simili inquit rex. in c. multi 71 40. dis. Abb. in c. prudentiam. in prin. de offic. del. & pro- pter sciētia, & doctrinā multi sunt habiti in magno honore, & pretio, quorū plures, vt breuitati cōsu- 72 lamus, refert Cassan. in d. catalo. gl. mun. 10. parte, consid. 7. per totā, & Tiraq. de nobilit. c. 5. in fi. Inde iuris peritis principes reuerentiā habent, l. quidquid C. de aduo. di- uer. iud. & multa priuilegia eis dē ibi concessit, & ex hoc dicuntur iuris periti à principe præ honorati, se- cundū Angel. in l. cum saluatus C. de senten. pas. & nūc ex Dei misericordia habemus Philippū secūdū Re- gē ac Dominū nostrū adeo sapiētissimū & iuris pe- ritorū ac literorū honoratorē, vt dictū sit incredi- bile. & hæc præmia & honores studiorū iuste me- rētur, qui spe præmiorū, & honorificētia digni sūt, nō hi qui sunt incōgrua libertate, rex. l. 1. C. de assesso- ri. quod si cū scientia etiā concurrat morū honestas, vitæque inculpabilis, nihil supra: & ij in maximo ho- nore essent apud Reges & principes habēdi, sed ali- quādo mali morigerati, & indocti in pretio habē- tur, docti vero, & virtuosī despiciuntur, quod dolēdū est, vt alibi dixi: ex dictis etiā est, quod doctores legum nobiles dicuntur, & inquit Cyn. Bar. & alij relati per Ti- 73 raq. de nobilit. c. 5. n. 3. vbi ex hoc infert, quod si testator iusserit aliqd dari vni pauperi nobili, possūt execu- tores id dare doctori pauperi: & comitissa nubēs do- ctori nō dicitur indigno nubere, Salicerus in l. prouidendum de postulando allegatus à Tiraque. nu. 4. qui ta- men nihil dicit, & iisce de causis, doctores nō sunt cogendi contribuere subsidiis impositis personis plebeiis, doctor enim dicitur in dignitate constitutus, vt dixi in l. fi. tit. 21. nu. 61. li. 4. sup. doctoratusque est dignitas, & secūdum cōmuniore opinionē asser- 74 tam, per Bonū de Curtili, in tracta. de nobilit. 3. p. n. 100. vol. 16. tract. diuersorum Docto. ex c. Quanto de magis. quē ad hoc allegat Cassan. vbi sup. 8. p. consid. 12. & re- fert

fert describēs plures doctorum prerogatiuas *Ioan. Montal. in suo promptuario iuris verbo. doctor, litera L.* & ad doctorem sicut ad egregiam personam † mittendum est vt communio testatur additio *Ostauiani Vestij. in prac. Can. Apost. li. 6. c. si. n. 11.* & quod vocandi sunt domini & patres, & lucernæ, & nobilissimi, & amici Principis, & eius patres, † & non fratres, vt opimè per *Cassan. vbi supra. 10. part. consider. 24. per totam,* & inter doctores, secundum eum ibi, preferendi sunt illi, qui libros † composuerunt, & scripserunt, cum sint velut stellæ in firmamento cæli: sed hodie detractoribus & vipereis linguis sunt facti quasi signum ad sagittâ, nullus est enim indoctus, nullus garrulus, qui doctorum scripta, quæ ipsi neque cōsiderare & degustare sciunt, non mordere procurēt modis omnibus, nulli laudem suam, nulli honorem volentes dare sed sibi ipsis appropriare, qui quidem cum id solum appetât cupientes se aliis doctos demonstrare, sapientum dicta suppeditant, & destruere iniustissime conātur, quod est vitium pessimum, & tanquam pestis fugiendum: Et vt ad incepta reuertamur, quod scientia nobilitet † & per eam nobilitas adquiratur probat etiā *tex. in l. 2. tit. 2. & in l. 4. tit. 23. p. 2.* & tradunt plures relati per Bonum de Curti. *vbi supra. n. 94. cum sequen. pluribus & per Cas. vbi supra. 8. p. consid. 10. & in consu. Burgum. Rubr. 4. sub tit. des Droict. §. 19. Entre gens nobles. n. 1. cum sequen. & Tiraq. de nobil. c. 5. per totum, vbi. n. 1. nobilitatem esse filiã scientiæ dicit: & amplissime de laude scientiarum Benedictus in proœmio repetitionis. c. Raynurius, de testam. Est tamen quæstionis non satis leuis, an nobilis ex scientia † sit preferendus nobili ex genere, & sanguine, & preferendum nobilem ex scientia tenent quam plures relati per *Tiraquell. d. c. 5. num. 5. & per Cassan. vbi supra. 10. p. consid. 35. docet Romanus singular. 64. idem singular. 487. allegat Cyn. in l. quisquis. C. de postul. & facit opti. dictum Salic. in l. prouidendum. C. eo. tit. n. 3. vbi dicit post gl. quod scientia nobilitat interius, & exterius, & quod nobilitas est filia scientiæ, & hanc videtur amplecti opinionem *lex. 4. tit. 2. p. 2. vers. Mas el tercero.* Doctorque dicitur † magis nobilis, quam ille, qui est nobilis genere secundum *Cassan. d. §. 19* & sic tenet plures Doctorem esse militi preferendum, vt late per eundem *Cassan. in d. catalo. p. 9. consid. 1.* & ita tenet annectēs rationem *Matienco, in dialogo relatoris par. 3. c. 4. n. 5.* In contrarium tamen imò quod nobilis sanguine preferatur nobili scientia, videtur facere, nam nobilitas generis ab antiquo procedit, & à maioribus, & vt naturalis preferenda est accidentali, à scientia acquisitæ, ex doctrina. *gl. in l. 2. ff. de excus. tut. l. qui habent. ff. de tutoribus, Abb. in cap. ex transmissa de foro compet. nu. 6. facit. l. si. C. de dotis promiss. iuncto text. in l. procula. ff. de probatio. & quæ notantur in l. qua dotis. ff. soluto matrimonio, & in l. cum post §. 1. per text. ibi. ff. de administr. tutorum l. post mortem. ff. quando ex facto tutorum.* quod naturalia preferuntur accidentibus item quia sunt alij multi Doctor. tenentes militem Doctori esse preferendum, vt apparet ex *Cassan. d. 9. par. consid. 1. & quia vt ipsemet Cassan. ibidem in 8. p. consid. 12. inquit,* nobiles à scientia vel Doctoratu non sunt immunes à muneribus prout sunt nobiles sanguine: item quia istam partem videtur approbare *text. in l. 2. titula 21. part. 2. preferens nobilitatem sanguinis, vides igitur contrarietatem Doctor. & legum parritarum quæ longius protrahi possent, nisi breuitate consuleremus:***

verumtamen pro cōcordia distingue, quod in actibus in quibus sciētia magis est necessaria ad actum illum, præferrem nobilem ex scientia nobili à sanguine, & ita videtur loqui *dict. l. 4. tit. 2. p. 2. dum loquitur, En candillos de guerra,* in quibus præstantior videtur & magis necessaria scientia: Alia verò, & sic † dicta. l. 2. dicti titul. 21. partit. 2. pro secunda opinione allegata procedat in aliis actibus non scientiæ sed nobilitati potius appropriatis, vt est munerum excusatio, & licet hæc videatur nimia restrictio ad dictam. l. 2. parificante nobilitatem à scientia, & nobilitatem à sanguine, tamen quia idem determinatur in quæstione illa, an Doctor militi præferatur, non displicet mihi pro nunc hæc concordia. Et ex dictis legibus partitarū sic deducitur, & an scientia sola sine gradu Doctoratus nobilitet tetigit *Cassaneus, in dicta. 8. parte consider. 10. versicul.* Bonus tamen de Curtili, cum sequentibus, nunquid tam scientia canonica vel legalis sit scientia, *in eadem parte consider. 18. late examinat Cassaneus ipse: & hæc pro nobilitate à scientia proueniente dicta sufficiant. quàm scientiam cum Dignitate Doctoratus, vel officio nobili coniunctam quoad omnia etiam tributa Regia nobilitare indubiū erat, nisi restringeretur quoad dicta tributa ex l. 8. titulo 7. lib. 1. supra vbi diximus.* Alio verò & finali modo caufatur nobilitas scilicet à virtute, & hæc excellentior † & nobilior, & præstantior, sed apud homines vulgares non ita in pretio habetur quoad mundi phantasiã cum à contrario deberet, esse, cum hæc sit vera nobilitas, vt supra dictum remanet, & testatur singularissimis, & aureis verbis *Diuus Chrysostomus. 2. Tom. homeliarum, homelia 45. ad c. 12. Matthei vbi inter alia inquit,* generis coniunctionem nihil tibi prodesse nisi virtutē habueris: vna enim sola (inquit) & vera, & communis nobilitas atque necessitudo cū Christo est, vt voluntatem Dei facias, hic enim propinquitatis modus, multo melior est illo generis atque præstantior: & sic in princ. illius. c. dirigendo verba ad matrem ipsiusmet Christi (inquit) nam neque Christum in vtero gestasse, neque mirabilem illum partum edidisse admodum profuerit, nisi virtus adfuerit, & ibi plura alia singularia in virtutis proficitur laudem, & nobilitatem, quasi nobilitas sine virtute parum aut nihil profit, vt & alibi diximus: & hæc pro quartæ quæstionis explicatione.

Ad quintam verò quæstionem, & in propositum nostrum vtiliorem frequentiore ac difficiliorem deueniendo scilicet, quomodo probetur nobilitas sanguinis tam de iure communi, quam Regio, alleganti enim se nobilem † incumbit onus probandi, *argu. l. verius. ff. de probatio. l. Actor. Cod. eod. cum similibus,* ex eo quod nobilitas est res aduentitia, nec nobis à natura proueniens, † cum habeat ortum ex sibi accidentibus vel pro genitoribus. *l. non ignorat. C. qui accus. non post radunt relati, & securi per Mascardum, in 2. tom. de probatio. concl. 1095. vbi ampliat, & limitat aliquibus modis, & Ioan. Gar. de nobilita. glo. 10. num. 1.* Adeo vt quamuis fiscus agat circa proprietatem nobilitatis non videtur fateri possessionem si reus eam † non probauerit, vt per *Couar. li. 1. vari. c. 16. n. 10.* & ideo modos & formas nobilitatem probandi scire necesse est. Sed dices, quorsum hæc est quæstio, cum habeamus. l. 7. & 8. tit. 11. lib. 2. Recopil. assignates formam probationis huius, ita vt nihil amplius videatur inquirendum: Et ideo ne illotis (v

aiuni

aiunt)manibus quæstionem hâc aggrediamur, quæ est Basis, & fundamentum totius practicæ pro eius declaratione, & solutione dictæ obiectiõnis, supponendum est, dictas leges 7. & 8. de quibus nunc agendum est, non excludere alios probandi modos

86 ¶ saltem in locis liberis, & vbi tributa Regia non soluuntur à nobilibus, nec Plebeiis, vnos ab aliis distinguunt, sed potius omnes ibidem liberi sunt à dicta tributorum solutione: Idque probatur primo ex eo quod dictæ leges. 7. & 8. non sunt introductæ ad acquirendum nobilitatem, sed tantum ad eam probandam vt ex eisdem legibus clarissimè patet, & probatur, & ex pluribus geminatis verbis earum, per verbum, *prouar*, loquẽtib; & ex summiis ipsarum legum clarius colligitur, ita vt nihil dubietatis hoc contineat, neque in ipsis legibus adest verbum vllum ex quo contrarium decerni possit, neque aliud voluisse leges dictas inducere, quam quandam nouam formam, & faciliore probandi nobilitatem in locis vbi tributa soluuntur Regia, non excludendo alias probandi formas saltem in locis vbi tributa hæc non soluuntur, tum quia probationes ampliandæ, & non ¶ coarctandæ

87 sunt, *ex l. quoniam, in fin. C. de heredi. c. quamquam. l. 4. q. 2. cum similibus*, tum itidem quia lex non debet ad impossibile obligare, lex enim debet esse honesta, iusta, possibilis secundum naturam, & secundum Patriæ consuetudinem *vt in c. erit autem lex. 4. dist. vbi inquit gl.* possibiles quod aliter si de impossibilitate legis, quis eam transgredere, frustra ¶ imputaretur ei ad pœnam *vt l. 15. quest. 1. non est. 24. quest. 4. c. Nabuchodonosor*, & dicitur secundum naturam possibilis, idest secundum naturalem rationem, *vt in gloss. naturam in eo. capitulo, erit autem lex, & gloss. segun natura. l. 8. titulo. 1. part. 1.* & dicitur etiam secundum consuetudinẽ Patriæ, vt ad eius mores, statuta, & vsus bonos, tamẽ regulemus ipsam legem: quod si leges illæ. 7. & 8. obligarent, vt earum tantum probatione, & non alia nobilitas probaretur, nõne impossibile quid cõstituerent in locis liberis à solutione Reginõrum tributorũ, nulli dubiũ: & consequenter non essent leges, neque legũ requisita continerent, argumentumque ab impossibili est forte frequens, & vtile, vt *per. l. si decesserit. ff. qui sat. cog. notat. Euerardus, in Centuria. loco. 78. ab impossibili*, neque obstat quod licet lex non possit obligare ad impossibile de facto aut de iure, potest tamen præscribere certam formam, quam transgredi sit impossibile prout videtur fecisse in *l. nemo potest, de lega. 1. dum disponit*, neminem posse facere quin leges in suo testamento locum habeant, nam facilius satisfit huic contrario negando leges illas. 7. & 8. posuisse nouas formas, nisi vbi earum dispositionibus locus esset, & sic in locis non liberis à tributis disposuisse, in quibus non impossibilitant nobiles pro sua nobilitate probanda, sed potius faciunt probationes, sed vbi tributa non soluuntur, leges hæc nouas probandi formas non constituunt, nam omnis, & quæcũque dispositio est intelligenda rebus de ductis in eodem statu cõsistentibus, vt latissimè per *Tiraq. in. l. si unquam in præfatione, C. de reuoc. don. nu. 166. cum sequentibus aliquibus*, & sic dum leges illæ de probanda nobilitate disponunt per non solutionem tributũ, intelligendum est disposuisse in locis vbi tributa soluuntur, & consequenter rebus, & dispositionibus illarum in eodem statu existentibus quælibetq; lex,

& dispositio est intelligenda, declaranda ac restringenda de habilitate, *ex. l. vt gradatim. ff. de mun. & hon. & dum leges illæ de tributis loquuntur, in locis vbi soluuntur intelligendæ sunt*: Item quia vbi lex vnum disponit & alterum præsupponit, vt habeat locum dispositum debet verificari præsuppositum ¶ *ex gl. celebri, & communiter approbata in l. si mancipia, C. de seruis fugiti. leges tamen illæ dum tributis loquuntur supponunt tributa solui, nam qui vult consequens videtur velle & antecedens, sine quò illud consequens verificari non potest ex l. illud. ff. de acq. her. & l. cui iurisdictio. ff. de iur. om. iud. & similibus*, cumque post disponant leges illæ modum probandi nobilitatem per non solutionem tributũ omnino est verificandum præsuppositum illud scilicet, quod in loco illo soluebantur tributa hæc, ergo quoad alia loca libera ab his tributis nihil disponant leges illæ sed in suo esse relinquunt iura antiqua de probationibus nobilitatis disponentia, & sic cessat cõtrarium: vel responderi alio modo potest quod argumentum sumptum à dicta. *l. nemo potest*, non est contrarium, neque ibidem probatur legem ad impossibile obligare per nouam illius legis formam, sed potius per ipsius formam, & ea seruata redduntur possibiles testantium dispositiones, nam cũ possint secundum leges disponere, nihil impossibile constituitur: nam impossibile esset id quod nullã forma vel modo fieri posset neque verificari, vt in conditione impossibili legislatores exemplificant, *vt l. impossibile. ff. de cond. & dem. & l. 4. titulo. 4. part. 6.* dicendo esse impossibilem conditionem *cuius dicitur si digito cœlum tetigeris, vt ex dicto inquit glo. 2. l. 17. titulo. 11. part. 5.* vel si cras sol non orietur, sed vbi quid aliqua via impleri potest, id non iudicatur impossibile: datur tamen hoc impossibile probandi litigantem non soluisse tributa in locis vbi vixit, qui quidem loci sunt liberi ab eis, ergo forma illarũ legum. 7. & 8. nihil in iis disponit locis liberis à tributis, & consequenter lex illa, *nemo potest*, nihil impossibilitatis inducit, imo potius impossibile quid tanquam naturali rationi contrarium, (in qua leges se fundant) constitueretur, si lex disposuisset, quod testatores possent disponere contra leges & earum dispositiones: Item quia forma prima prædicta dictarum legum 7. & 8. esset in liberis locis à tributis obseruanda, nonne cum ibidem verificari non possent ambinosæ leges, & decreta præiudicialia dici possent quod non est dicendum, igitur dictum contrarium nihil obstat sed potius dictis attentis validatur nostrum intentum, & vera est nostra conclusio, quod leges illæ. 7. & 8. non sunt exclusiue aliarũ probationum iuris in locis liberis à dictis tributis: Idque etiam fortificatur ex eo quod leges hæc in fauorem, & non in odium nobilium sunt introductæ, vt ex earum verbis apparet, ibi, *Siempre nuestra voluntad fue y es de hazer merced a los hyos Dalgo*, & ita fatetur *Ioannes Garzia, de nobilitate. gloss. 12. numero 7.* sed si in locis vbi dicta tributa non soluuntur forma dictarum legum esset seruanda, nonne in nobilium odium retorqueretur id, quod in eorum fauorem introductum est, contra. *l. quod in fauorem. C. de legibus*. Ergo omnino fatendum est leges illas Regias non loqui in locis liberis à tributis, neque sunt restringendæ probationes, *prout, & de. l. 1. titulo. De los testamentos. libro 5.* supra dicunt ibi scribentes, & nos itidem diximus: tum etiam quia si ex aliquacunque